

European Citizens' Consultations

- **Citizens' Report**
Key Points for an Open,
Ecological, and Civil Europe
- **Bürgergutachten**
Eckpunkte für ein offenes,
ökologisches und soziales
Europa
- **Állampolgári zsűri**
Egy nyitott, ökológikus és
szociális Európáért:
a jövőbeli Európa sarkalatos
kérdései

European Citizens'
Consultations
Making your voice heard

nexus

Institut für Kooperationsmanagement
und interdisziplinäre Forschung

● European Citizens' Consultations

The European Citizens Consultations are organised by a group of independent organisations led by the King Baudouin Foundation (Belgium) in collaboration with European Citizen Action Service (ECAS), the European Policy Centre (EPC) and the Network of European Foundations (NEF). They are supported by Compagnia di San Paolo, Riksbankens Jubileumsfond and the Robert Bosch Stiftung. The European network of partners and funders includes organisations from all Member States. The Citizens' Consultations at national level are organised by coordinating partners and co-financed by national funders.

● Foreword

What you hold in your hands is the citizens' report „Key Points for an Open, Ecological, and Civil Europe“.

85 randomly chosen citizens in Budapest and Berlin, i.e. from an old and a relatively new EU member state, have been informed in detail about the most important questions concerning a future Europe, have been confronted with controversial points of view by experts and lobbyists and have developed own standpoints in small working groups on the most important topics and eventually formulated distinct key points for a future Europe: a clear-cut vote for a more open, ecological and social Europe. From the citizens' perspective these votes express the central themes and challenges that are important for building a unified European house. This supranational citizens' report reveals the opinions of citizens, who had sufficient time to digest information and to make up their minds. The policy recommendations differ significantly from poll results and national votes.

This report disproves common prejudices such as the estimation that a majority of citizens would vote for a Europe with closed borders, for less immigration to the EU, for the cementation of material differences between the countries and for a weak Europe without executive rights. If citizens get enough time to make up their minds the majority opts for a convergent Europe that is growing together economically with strong and effective institutions in the social area and for a Europe which is open, ecological and follows an independent energy policy.

This citizens' report is a part of a larger initiative, the “European Citizens' Consultations”, which has been accomplished by order of the European Union and especially on behalf of the Vice-president of the European Commission, Margot Walström. It was coordinated by the Belgian King Baudouin Foundation and invited randomly chosen citizens from all 27 European member states to present their vision of a future Europe to the European Commission. Maybe the most important message of the initiative is that the European institutions in future want to get in closer contact with the European citizenry. At least since the rejection of a European constitution by the citizens of France and the Netherlands in 2005 the European Commission, the European Parliament and further European institutions are looking for new ways to integrate the citizens in political processes. This means that they are also looking for new democratic methods and practices that efficiently reveal the will of the citizens on the most important topics. The method of “citizens' juries” and citizens' reports is capable to bring forward this development.

To say it pathetically: This project is about more than just the future of Europe. For many problems on the supranational level there are not only no solutions but even no convincing democratic methods to find collectively binding decisions. The UNO or the G8 summits are overstrained with questions like for example climate change. The central objective, therefore, is to find new democratic practices for binding decisions above the national level. The method of citizens' juries is one appropriate method.

The results of the citizens' juries in Budapest and Berlin documented in this report could only be achieved due to the great dedication and commitment of the randomly chosen citizens. I want to express my gratitude for their engagement.

In addition many dedicated contributors worked on the realization of this citizens' report. I want to thank the staff of the King Baudouin Foundation, especially Gerrit Rauws, and the IFOK Institute, especially Felix Oldenburg, for their coordinating work. For valuable advices I also would like to thank Prof. Ortwin Renn. Furthermore, within the citizens' juries 22 experts and politicians informed the citizens on the different topics.

In Budapest the following persons, directed by Prof. Imre Hronszky, have managed to accomplish professionally the citizens' juries due to their great dedication and despite the lack of time: Dr. László Hajdú, Sándor Dömötör, and the moderators Dr. László Várkonyi, Katalin Kelen, Bálint Balázs and Ágnes Fésüs.

In Berlin the inventor of the method "Planungszelle" (citizens' jury), my father Prof. Peter Diemel, had the opportunity to open the citizens' juries in his old hometown. Just a few days later he unexpectedly died on December 13th 2007. We would like to dedicate this transnational citizens' report to commemorate him and his democratic optimism.

In Berlin, my colleagues Dr. Birgit Böhm, Raban Fuhrmann, Jenny Schmithals and Nicolas Bach moderated the citizens' juries. They were supported by Marius Haberland, Stefan Jacobi, Timo Rieg and Steffen Grebe. I want to thank you for the work you have done.

The results of the citizens' juries summarized in this citizens' report have influenced within the process of the European Citizens' Consultations the development of topics for the further process of national citizens' consultations. Beyond this, they can be seen as an independent contribution to the future of Europe. I wish that this report will have a sustained impact as on the decision-making body of the EU as well as on the national states.

*Berlin, July 13th 2007
Hans-Liudger Diemel*

● Vorwort

Sie halten das Bürgergutachten „Eckpunkte für ein offenes, ökologisches und soziales Europa“ in Händen.

85 im Zufall ausgewählte Bürgerinnen und Bürger aus Budapest und aus dem westlichen Teil Berlins, also aus einem relativ jungen Mitgliedsland und einem langjährigen Teil der Europäischen Union, haben sich ausführlich über die wichtigen Fragen zur Zukunft Europas informiert, kontroverse Meinungen von Experten und Lobbyisten gehört, sich zu konfliktuösen Themen in Kleingruppengesprächen eine Meinung erarbeitet und schließlich eine klare Position zu den Eckpunkten der Zukunft Europas formuliert, nämlich ein deutliches Votum für ein offeneres, ökologischeres und sozialeres Europa. Aus diesen Forderungen ergeben sich, so die Bürger, die zentralen Kernthemen und -aufgaben der weiteren Arbeit am europäischen Haus. Dieses supranationale Bürgergutachten macht deutlich, was Europas Bürger/innen wollen, wenn man ihnen die Zeit lässt, sich zu informieren und eine Meinung zu bilden. Die politischen Forderungen unterscheiden sich deutlich von Umfragen und Wahlergebnissen.

Landläufige Vorurteile, die Bürger/innen Europas votierten mehrheitlich für eine „Festung Europa“, also möglichst wenig Zuwanderung von außen, für die Zementierung der materiellen Unterschiede zwischen den Ländern und für ein schwaches Europa ohne Durchgriffsrechte, werden durch das Bürgergutachten widerlegt. Haben Bürger/innen genügend Zeit für die Meinungsbildung, optieren sie derzeit mehrheitlich für ein wirtschaftlich zusammenwachsendes, konvergentes Europa, für ein soziales Europa mit kräftigen, arbeitsfähigen Institutionen, für ein offenes Europa und für ein ökologisches, energetisch möglichst unabhängiges Europa.

Das Bürgergutachten ist Teil einer groß angelegten Initiative, der „European Citizens' Consultations“, die im Auftrag der Europäischen Union und insbesondere der Vizepräsidentin der Europäischen Kommission, Margot Wallström, und koordiniert von der belgischen King Baudouin Foundation, im Zufall ausgewählte Bürger/innen aus den 27 EU-Mitgliedsländern einlädt, die Europäische Kommission zu den Kernfragen der Zukunft Europas zu beraten. Eine wichtige Botschaft, vielleicht die wichtigste, der ganzen Initiative ist, dass die europäischen Institutionen bürgernäher werden wollen, als in der Vergangenheit. Spätestens seit der Ablehnung der europäischen Verfassung in den europäischen Kernländern Frankreich und den Niederlanden im Jahr 2005 suchen die europäische Kommission, das europäische Parlament und viele weitere europäische Institutionen nach neuen Wegen, bürgernäher zu werden. Es geht dabei auch um neue demokratische Verfahren und Methoden, die auf effiziente Weise den Bürgerwillen für europäische Kernfragen deutlich werden lassen sollen. Mit den Verfahren Planungszelle und Bürgergutachten kann man hier ein großes Stück weiterkommen.

Pathetisch gesprochen, geht es sogar um mehr als die Zukunft Europas. Für viele Probleme auf der supranationalen Ebene gibt es bisher nicht nur keine Lösungen, sondern noch nicht einmal einen überzeugenden demokratischen Weg, um zu kollektiv bindenden Lösungsentscheidungen zu kommen. Uno oder G8-Runden sind etwa mit dem Klimaproblem überfordert. Im Kern geht

es daher um neue demokratische Verfahren für verbindliche Entscheidungen oberhalb der Ebene des Nationalstaats. Planungszellen (Citizens' Juries) sind hier ein Königsweg.

Die hier vorgestellten Ergebnisse der Budapester und Berliner Planungszellen sind nur durch das große Engagement der im Zufall ausgewählten Bürgerinnen und Bürger möglich geworden. Ihnen möchte ich an dieser Stelle deshalb herzlich für ihren Einsatz danken!

Darüber hinaus haben viele engagierte Mitarbeiter/innen am Zustandekommen des Bürgergutachtens mitgewirkt. Herzlich danken möchte ich den Mitarbeitern der King Baudouin Foundation, insbesondere Herrn Gerrit Rauws, und dem koordinierenden IFOK Institut, insbesondere Herrn Felix Oldenburg. Für wertvollen fachlichen Rat danke ich auch Prof. Ortwin Renn. In den Planungszellen haben insgesamt 22 Referenten/innen und EU-Politiker/innen die Bürger/innen informiert.

In Budapest haben unter der Leitung von Prof. Imre Hronzsky, Dr. László Hajdú, Sándor Dömötör, die Moderatoren/innen Dr. Laszlo Varkonyi, Katalin Kelen, Bálint Balázs und Ágnes Fésüs in kurzer Zeit mit großer Professionalität und noch größerem Einsatz den Planungszellenprozess trotz engem Zeitkorset in wunderbarer Weise realisiert.

In Berlin hat der Erfinder der Planungszelle, mein Vater Prof. Peter Diemel, die Berliner Planungszellen in seiner alten Heimatstadt noch selbst eröffnet. Wenige Tage später ist er überraschend am 13. Dezember 2007 gestorben. Dem Andenken an ihn und seinen demokratischen Optimismus möchten wir daher dieses transnationale Bürgergutachten widmen.

Auf Berliner Seite haben meine Kollegen/innen Dr. Birgit Böhm, Raban Fuhrmann, Jenny Schmithals und Nicolas Bach die Planungszellen moderiert, unterstützt von Marius Haberland, Stefan Jacobi, Timo Rieg und Steffen Grebe. Auch Ihnen meinen herzlichen Dank!

Die Ergebnisse der Planungszellen, das Bürgergutachten, hat im Prozess der European Citizens' Consultations bereits maßgeblich die Zuschneidung der Themen für die Bürgerforen beeinflusst. Darüber hinaus aber leistet es auch einen unabhängigen Beitrag zur Zukunft Europas. Ich wünsche dem Bürgergutachten in diesem Sinne eine nachhaltige Wirkung sowohl auf die Entscheidungsgremien der EU als auch der Nationalstaaten.

*Berlin, den 13. Juni 2007
Hans-Liudger Diemel*

● Előszó

Ön most az „állampolgári beszámolót,” vagyis „Kulcsponatok egy nyitott, környezettudatos, civil Európához anyagot tartja a kezében.”

Budapesten és Berlinben (egy viszonylag új és egy régi EU tagállamban) 85 állampolgárt választottak ki véletlenszerűen, akik Európa jövőjét illető legfontosabb kérdésekkel kapcsolatban kaptak információt. Az állampolgárok a szakemberek és lobbisták összeütköző, akár ellentétes álláspontját hallgathatták meg, hogy aztán kis munkacsoportokban kialakítsák saját álláspontjukat a legfontosabbnak tartott kérdésekben és megfogalmazzák a kulcsponokat Európa jövője számára. A válasz: egyértelmű szavazat egy nyitottabb, környezettudatosabb és szociálisabb Európára. Ezek a szavazások tükrözik, hogy az állampolgárok milyen központi témákat és kihívásokat tartanak fontosnak egy egységes Európa kialakításához. Ez a nemzetekfölötti állampolgári beszámoló megmutatja az állampolgárok véleményét, akik elegendő információt kaptak, hogy azok feldolgozása után kialakíthassák saját elképzeléseiket. E szakpolitikai ajánlások szignifikánsan különböznek a közvéleménykutatások és a nemzeti szavazások eredményeitől egyaránt.

Ez a beszámoló megcáfolja az általános előítéleteket, úgy mint, hogy az állampolgárok többsége egy zártabb Európára szavazna, ahol kisebb a bevándorlás, ahol megerősítik az országok között meglévő anyagi különbségeket, illetve egy „gyengébb” Európára, amelynek nincs végrehajtó joga. Ha az állampolgárok kapnak elég időt arra, hogy kialakítsák a véleményüket, akkor a többség egy konvergens Európát választana, amely együttesen növekszik gazdaságilag, erős és hatékony intézményi háttérrel alakít ki szociális területen, egy olyan nyitott Európát, amely hangsúlyt helyez a környezettudatosságra és független energiapolitikát igyekszik kialakítani.

Az állampolgári beszámoló része egy nagyobb kezdeményezésnek, az Európai Állampolgárok Konzultációjának (ECC), amelyet az Európai Bizottság, ezen belül is kiemelten az alelnök Margaret Walström személyes támogatásával szerveztek. Az ECC-t a Belga Baudouin Király Alapítvány koordinálta, 27 országból hívtak meg véletlenszerűen kiválasztott állmpolgárokat, hogy elmondhassák elképzelésüket, víziójukat Európa jövőjével kapcsolatban az Európai Bizottság számára. Az egész kezdeményezés legfontosabb üzenete talán az, hogy a jövőben az európai intézményeknek meg kell próbálniuk szorosabb kapcsolatot kialakítani a polgársággal. Mióta 2005-ben az Európai Alkotmányt visszautasították a francia és holland állampolgárok, azóta az Európai Bizottság, az Európai Parlament és más európai intézmények is igyekeznek megtalálni a módot arra, hogy miként vonják be az állampolgárokat a politikai folyamatokba. Ez azt jelenti, hogy keresik azokat az új demokratikus módszereket és gyakorlatokat, amely segítenek hatékonyan feltárni az állampolgárok akaratát a legfontosabb kérdésekben. Az „állampolgáir zsűri” módszere és „állampolgári beszámoló” segíthet az ezirányú fejlődésben.

Patetikusan kimondható: ez a projekt jóval többről szól, mint Európa jövőjéről. Nemzetekfölötti szinten számos problémának nemcsak megoldása nincs, de olyan elfogadható demokratikus módszer sincs kéznél, amellyel kollektívan megalkotott jogerős döntést lehetne hozni. Az ENSZ vagy

a G8-ak csúcstalálkozója túlterhelt az olyan kérdésektől, mint például a klímaváltozás. A központi cél tehát az, hogy kialakuljon a jogerős döntéshozás új demokratikus nemzetek feletti gyakorlata. Az „állampolgári zsűri” módszere egy lehetséges megoldás jelenthet.

Az ebben a beszámolóban dokumentált budapesti és berlini „állampolgári zsűri” eredmények csakis az állampolgárok magasszintű ajánlásának és elkötelezettségének köszönhetően váltak elérhetővé. Ezúton szeretném közvetíteni feléjük hálámat az elkötelezettségükért.

Továbbá sok lelkes közreműködő dolgozott azon, hogy ez az „állampolgári beszámoló” megszülessen. Szeretnék köszönetet mondani a Boudouin Király Alapítványnak, azon belül is kiemelten Gerrit Rauws-nak és az IFOK Intézetnek, kiemelten Felix Oldenburgnak, áldozatos koordinátori munkájukért. Szeretném megköszönni az értékes tanácsokat Prof. Ortwin Rennek, továbbá az „állampolgári zsűrit” információval segítő valamennyi szakértőnek és politikusnak a munkáját.

A budapesti zsűri szervezésért köszönettel tartozom Prof. Hronszky Imrének, aki professzionálisan menedzselte az egész folyamatot a szűkös időkeret ellenére, továbbá Dr. Hajdú Lászlónak, Dömötör Sándornak, valamint a moderátoroknak: Dr. Várkonyi Lászlónak, Kelen Katalinnak, Bálint Baláznak és Fésüs Ágnesnek.

Berlinben a „Planungszelle” („állampolgári zsűri”) módszere megalkotójának, édesapámnak Prof. Peter Dienelnek még lehetősége volt, hogy megnyissa az „állampolgári zsűrit” saját régi városában. Sajnos néhány nappal később váratlanul elhunyt 2007 december 17-én. Szeretnék ezt a nemzetközi „állampolgári zsűrit” neki ajánlani, hogy emléket állítsunk az ő demokratikus optimizmusának.

Berlini áldozatos munkájukért szeretnék köszönetet mondani kollégáimnak Dr. Birgit Böhmnek, Raban Fuhrmannak, Jenny Schmithalsnak és Nicolas Bachnak, akik moderálták az „állampolgári zsűrit.” Köszönöm továbbá Marius Haberland, Stefan Jacobi, Timo Rieg és Steffen Grebe támogató segítségét.

Az „állampolgári beszámolóban” összefoglalt „állampolgári zsűri” eredmények hatással voltak a nemzeti állampolgári konzultációk további fejlődésére az Európai Állampolgári Konzultációs folyamat keretében. Ezen túlmenően pedig független véleményt adnak a jövő Európájáról. Remélem, hogy ez a beszámoló tartós hatással lesz az uniós szintű döntéshozó testületre és az egyes nemzetekéire is.

*Berlin, 2007. Július 13.
Hans-Liudger Diemel*

● Citizens' Report Bürgergutachter Az állampolgári zsűritagok

For the compilation of this citizens' report, 85 citizens from Berlin and Budapest were enlisted:

An der Erstellung dieses Bürgergutachtens waren 85 Bürgerinnen und Bürger aus Berlin und Budapest beteiligt:

A berlini és a budapesti állampolgári zsűri 85 résztvevője:

Abele Gabriele	Hanusovszky, Andrásné	Petersen, Uwe
Ajtay, Orsolya Nóra	Helsper, Karin	Pfrommer, Renate
Angyal, Ildikó	Herm, Gisela	Porcellán, Imre
Barczi, Ákos	Hornyák, Sándor	Reinwarth, Monika
Barthels, Saida	Horváth, Sarolta	Rekittke, Marguerte
Berg, Alexander	Jagob, Adolf	Rexha, Ilir
Binzberger, Viktor	Joppien, Harmut	Sawicka, Halina
Bitter, Annette	Juhász, Attila	Schenck, Martina
Breurkens, Nancy	Kárpáti, Jánosné	Schmidt, Sarah
Bubán, István	Kate, Hartmut	Schulz, Bernhard
Carelos, Sabine	Kenesei, Anna	Schulz, Brigitte
Coy, Petra	Killmey, Atreju	Schulz-Salinas, Felix
Csuka, Márta	Kolozsvári, Dorottya	Schüßler, Karl
Czeglédi, Magdolna	Kowalzyk, Hans-Jürgen	Szalay, Gergely
Dalstein, Horst	Krannich, Nina	Szalay, Katalin
Elekes, Tamás	Kristóf, Katalin	Száyer, Géza
Fabók, Márton	Laboda, József	Szóllósi, Judit
Fazekas, Sándor Zoltánné	Lange, Dietrich	Szűcs, Zoltán Gábor
Fest, Jochen	Lutz-Dettmer, Bernd	Táborossy, Gabriella
Fuchs, Agnes	Maroske, Wilfried	Tikos, István
Fuchs-Lösment, Edith	Märtens, Peter	Tóth, Lászlóné
Gabriel, Sven	Merdovic, Indira	Ulken, Arnold
Gajdátsy, Ferenc	Mók, Mihály	Utasí, Tibor Jozsef
Gebhardt, Dorothea	Möller, Andreas	Vuleta, Antalné
Gencoglu, Orhan	Müller, Jürgen	Wache, Adalbert
Gerő, Dániel	Nagy, Péterné	Weber, Fritz-Volker
Graack, Heidi	Ósz, László	Wiesmann, Thorsten
Gyöngyösi, Árpád	Pellek, Krisztián	

Two further citizens from the citizens' juries preferred not to have their names listed.

Zwei weitere Teilnehmer der Planungszellen wollten namentlich nicht genannt werden.

További két résztvevő nem járult hozzá neve feltüntetéséhez a végső jelentésben.

Key Points for an Open, Ecological, and Civil Europe

● Table of contents

- **1 Overview of the Results** ... 12
- **2 Origin of the Citizens' Report** ... 13
 - 2.1 The Procedure of the ECC ... 14
 - 2.1.1 Setting the Agenda ... 14
 - 2.1.2 Citizens' Juries Berlin and Budapest ... 15
 - 2.1.3 National Citizens' Consultations ... 15
 - 2.1.4 Closing Event ... 15
 - 2.1.5 Organisation ... 15
- **3 The Procedure "Citizens' Jury"** ... 17
 - 3.1 General Characteristics ... 17
 - 3.2 Advantages of the Citizens' Jury and Citizens' Report ... 18
 - 3.2.1 Independence from Lobbies ... 18
 - 3.2.2 Topic Orientation of Solutions ... 19
 - 3.2.3 Increasing the Acceptability of Results through Random Selection ... 19
 - 3.2.4 Wide Range of Application ... 19
 - 3.2.5 Mobilisation of New Energies ... 20
 - 3.3 Functioning of Citizens' Juries in the Context of the European Citizens' Consultations ... 21
 - 3.3.1 Program of the Berlin Citizens' Juries ... 22
 - 3.3.2 Program of the Budapest Citizens' Juries ... 23
- **4 The Participants** ... 24
 - 4.1 Male/Female Proportion ... 24
 - 4.2 Age Distribution ... 25
 - 4.3 Socio-Economic Aspect ... 26
 - 4.4 Evaluation of the Citizens' Juries ... 26
 - 4.4.1 Detailed Results of the Evaluation in Berlin ... 27
 - 4.4.2 Detailed Results of the Evaluation in Budapest ... 28

- **5 Results** ... 31
 - 5.1 **Overview of the Most Important Results** ... 31
 - 5.1.1 Topic 1: Energy and Environment ... 31
 - 5.1.2 Topic 2: Family and Social Welfare ... 32
 - 5.1.3 Topic 3: Immigration and Europe's Role in the World ... 32
 - 5.2 **Comments Regarding Methods for the Detailed Presentation of Results** ... 33
 - 5.3 **Topic 1: Energy and Environment** ... 34
 - 5.3.1 The Structure of Europe's Energy Supply and Resulting Dependency ... 34
 - 5.3.2 Ecological Impact of the Energy Industry ... 37
 - 5.3.3 Europe's Role in Environmental Policy ... 40
 - 5.3.4 Summary ... 43
 - 5.4 **Topic 2: Family and Social Welfare** ... 43
 - 5.4.1 How Can the European Union Provide Support for the Modern Family? ... 43
 - 5.4.2 Balancing Family and Career ... 46
 - 5.4.3 Social Welfare and the Health Care System ... 49
 - 5.4.4 Summary ... 52
 - 5.5 **Topic 3: Immigration and Europe's Role in the World** ... 53
 - 5.5.1 Europe's Foreign Policy, Contact to Neighbouring States, and Expansion ... 53
 - 5.5.2 Europe's Diplomatic, Military, and Cultural Role in the World ... 56
 - 5.5.3 Immigration to the European Union ... 59
 - 5.5.4 Summary ... 62
- **6 Conclusion** ... 63

● 1 Overview of the Results

The following schemata were compiled from the citizens of Berlin and Budapest.

Topic: Energy and Environment

Highest priority:

- advancement of alternative sources of energy
- unified standards in European environmental politics

Middle priority:

- decreasing the dependence upon imported energies through a European energy policy
- better information dissemination concerning energy and environmental protection

The citizens argued against an energy policy that is modelled exclusively after national and state interests.

Topic: Family and Social welfare

Highest priority:

- better compatibility of family and career
- advancement of preventative measures in medical care

Middle priority:

- improvement of education
- more flexible employment conditions

While the citizens are aware that the state cannot assume every social function, they did argue decisively against the state withdrawing from its familial- and social-political responsibilities.

Topic: Group Immigration and Europe's Role in the World

Highest priority:

- evolution of the European Union's peace-making and peace-keeping functions.
- development of a common European foreign policy.

Middle priority:

- Europe as a society of values
- definition of concrete immigration criteria

The participants argued decisively against a Europe with closed borders.

● 2 Origin of the Citizens' Report

After the May 2005 Referenda in which France and the Netherlands argued against a European Union Constitution, a process of reflection began on a European level that exhaustively dealt with the European Union's lack of closeness to its citizens. As a result of this, the European Commission brought about Plan D, which aims to inspire a comprehensive discussion between the democratic elements of the European Union and its citizens. The goal is to re-establish contact with the European Union's citizens and thereby increase citizens' trust in the European body and its policies. This is meant to be established through an intensive dialogue with the citizens of Europe.

The European Citizens' Consultations (ECC) is a project that takes on this idea and poses it on a Europe-wide level. The fundamental question that the project arbitrates is "What Europe do we want?" This question is meant to be answered in a four-step procedure, which will be presented in greater detail in the next chapter.

The citizens' juries, which were conducted in Berlin and Budapest, are an integral part of the comprehensive European civic participation project ECC, which develops guidelines for future European policy. The main function of the citizens' juries was to prepare further material for the upcoming core of the whole ECC process, the 27 national citizens' consultations.

For this purpose, citizens selected through a random procedure were invited from Berlin and Budapest to the citizens' juries and were engaged in questions about Europe's future over a period of several days. This intensive engagement with political and social themes made it possible even for less informed participants to take part in the discussion and to come to qualified conclusions. When the results of the citizens' juries are compared with the polls of Eurobarometer taken during the same period of time, there are concordances, but also differences. For example, 73 percent of the Hungarians polled by Eurobarometer agreed on a common European foreign policy. After intensive discussions, the participants from Budapest were almost unanimous on a common European position for important foreign policy matters.

Questions such as whether more countries should be accepted to the EU in the coming years were treated differently by the participants. While 46 percent of the people from Eurobarometer argued for further acceptances, most of the participants in the citizens' juries advocated a fundamental openness in the European Union, but saw a necessity to first reform the internal structures of the EU so that they would remain capable of acting. Especially interesting was the outcome of a topic that is currently heavily discussed: energy politics on a European scale. Even before the discussion became prevalent in the media, participants in the citizens' juries in Berlin and Budapest elected a more unified European policy which should focus on the usage of alternative (renewable) energies in order to reduce the dependency

on external energy imports and to preserve the environment. The citizens were, however, farsighted enough in their conclusion to see that the usage of conventional energy sources will be necessary to provide for Europe's energy demands. For this reason, they argued for a sensible mixture of energies that incorporates the sustainability and environmental compatibility of the energy sources used.

The participants of the European Citizens' Consultations were in a previously rare situation where their opinions and concepts for the future of Europe could be developed. For most of the citizens, this was a new experience and one which they considered positive. Participants from the Budapest citizens' juries expressed the feeling that for these three days they felt like European citizens and several participants from the Berlin citizens' jury noted in personal conversations that their view on the European Union in regard to several topics was positively changed by taking part. The participants from both countries expressed the same desire to continue taking a more active role in the political decision-making process.

● 2.1 The Procedure of the ECC

The ECC is structured in four stages:

Setting the Agenda

In the first stage in October 2006, three subject areas were identified by citizens from all over the European Union. These subject areas were then discussed in the subsequent events.

Citizens' Juries in Berlin and Budapest

For the preparation of the national citizens' consultations at the end of November and the beginning of December, randomly selected citizens from Berlin and Budapest met to cultivate the subject areas from the first event and to compile useful information for the subsequent national consultations.

National Citizens' Consultations

They were the main event of the ECC process. During the national citizens' consultations citizens in all 27 member states had the opportunity to develop their ideas and visions of a future Europe and to formulate concrete policy recommendations. The results were compiled in 27 national citizens' declarations, which documented the national deliberations.

Closing Event

In May 2007 in Brussels, the closing event took place in which the results of the national citizens' consultations were consolidated into a European Declaration.

● 2.1.1 Setting the Agenda

This event took place on the seventh and eighth of October 2006. Eight randomly selected citizens were invited from every member state of the European Union to represent their country and its views in the determination of relevant subject areas. During this event, participants from different nations sat together at a table with a moderator and a translator and discussed their visions of a future Europe.

As a result of this event, three topics were established in a citizens' agenda which were discussed in the course of the following procedures. These topics were "energy and environment", "family and social welfare" and "immigration and Europe's role in the world".

● 2.1.2 Citizens' Juries Berlin and Budapest

The goal of the citizens' juries was to cultivate the subject areas from the first events and use them to compile relevant information for the subsequent citizens' consultations. A detailed description of the proceedings can be found in the following chapters.

● 2.1.3 National Citizens' Consultations

The core of the ECC is built in the national citizens' consultations. These consultations are meant to clarify what must be done in order to create a Europe that is moulded by our visions. Five citizens' consultations take place simultaneously to enable an exchange of preliminary outcomes even across national borders. This process makes the European community a tangible thing. The results of these consultations are 27 national citizens' votes in which political guidelines for future European policy are put forward. These are reflections of the respective national views of European policy.

● 2.1.4 Closing Event

In May of 2007, participants of the national citizens' consultations met in Brussels to formulate a European citizens' vote from the results of the national citizens' votes. During this event, the representatives of each nation are meant to process the commonalities as well as the differences of the national citizens' votes in order to coalesce them in a closing document. They are supported in this process by journalists, experts, and politicians. The results are communicated to political decision makers on European as well as national levels.

● 2.1.5 Organisation

The European Citizens' Consultations are conducted by an independent European consortium which is composed of foundations, scientific institutes and non-government organisations from all 27 member states. The project

management is lead by the King Baudouin Foundation of Brussels, which co-finances the project. Half of the project costs are borne by the European Commission, the other half are provided by European foundations.

European Consortium:

King Baudouin Foundation, Brussels (project management and co-finance)

ECAS – European Citizen Action Service, Brussels (media coordination)

EPC – European Policy Centre, Brussels (policy consultancy)

University of Siena (scientific consultancy)

NEF – Network of European Foundations, Brussels (coordination of foundations)

Dialogik gmbH, Stuttgart (evaluation)

IFOK GmbH, Brussels (process management and realising of events)

OPTEM, Gambais (opinion research)

National Partners

Austria: Centre for Social Innovation

Belgium: King Baudouin Foundation

Cyprus: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Czech Republic: Partners Czech, o. p. s.

Denmark: Danish Cultural Institute

Estonia: Open Estonia Foundation

Finland: Finnish Cultural Institute

France: *Endowing Partner:* Charles Léopold Mayer Foundation

Realising Partner: Economie et Humanisme

Germany: *Endowing Partner:* Robert Bosch Foundation

Realising Partner: IFOK - Institute for Organisational Communication

Greece: *Endowing Partner:* Bodossaki Foundation

Realising Partner: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Hungary: Budapest University

Ireland: Forum on Europe in Ireland

Italy: *Endowing Partner:* Compagnia di San Paolo

Realising Partner: University of Siena

Latvia: Centre for Public Policy PROVIDUS

Lithuania: Baltic Partners for Change Management

Luxemburg: Université de Luxembourg, Unité de Recherche STADE

Malta: Fondazzjoni Temi Zammit

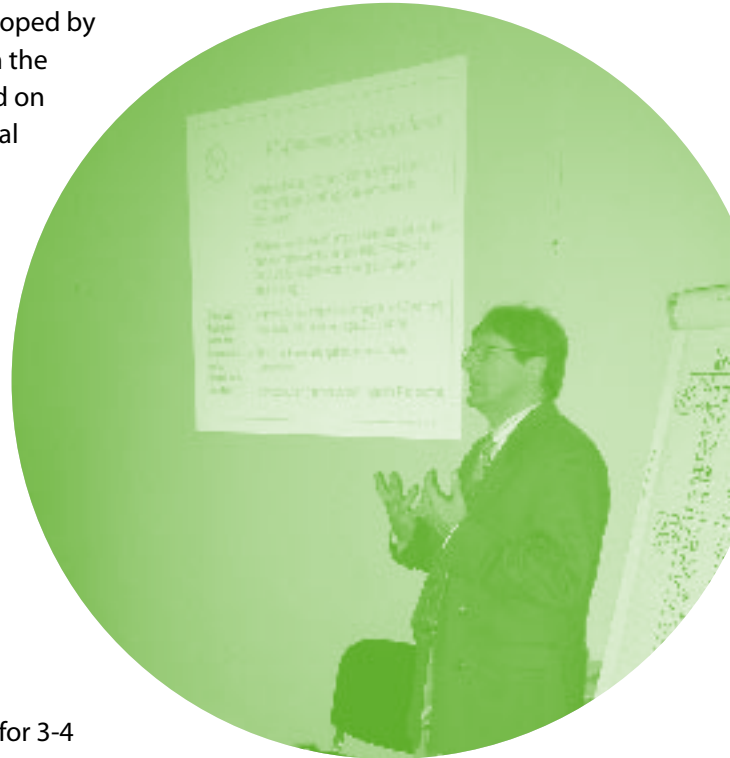
The Netherlands: *Endowing Partner:* European Cultural Foundation

Realising Partner: Instituut voor Publiek en Politiek

● 3 The Procedure “Citizens’ Jury”

The “citizens’ jury” is a participation procedure developed by the Wuppertal sociology professor Peter C. Dienel in the 1970s which has been applied and further advanced on more than 50 occasions since that time. Fundamental to the citizens’ jury is the idea that citizens achieve more stewardship even in substantial decisions. This procedure allows the citizen to truly enter into his or her role of supporting the state through the democratic process.

● 3.1 General Characteristics

A citizens’ jury is a group of citizens who develop solutions for specific problems with the assistance of moderators. Five attributes characterise the citizens’ jury:

- 20 – 25 randomly selected people work for 3-4 days as citizen consultants for a concrete objective.
- They are freed from and compensated for their everyday obligations during this time
- Experts and applicable interest groups give them controversial information.
- Constantly changing composition of small groups guarantee them fair discussion opportunities.
- Their recommendations are compiled as a Citizens’ Report.

The organisation of the citizens’ juries, the compilation of the program, the selection of experts, and the processing of the results are put in the hands of a neutral and independent project realising group, in this case nexus – Institute for Cooperation Management and Interdisciplinary Research. The entire process must be structured and prepared beforehand in order to ensure a smooth and successful process.

The experts in the citizens’ jury work sessions may be “partisan”. What is important is that the project realising group must be neutral and moderate controversial information for the citizen consultants (participants in the citizens’ juries).

Random selection guarantees a heterogeneous composition of citizen consultants which traverses age groups and social strata and provides an equitable gender representation. Participants are drawn randomly from registry offices out of all registered citizens at least 16 years of age and allocated in to groups of ca. 20 – 25 people.

The time frame for a citizens' jury is usually 3-4 days. It is important that enough time is allowed for the citizens to fulfil their function as consultants. That means time enough to inform themselves and build their own views.

In order to protect the citizens' juries from being over-proportionately influenced by individual participants, several parallel citizens' juries are generally realised for each objective.

In order to ensure variation in population groups, citizens' juries are composed of several population means. In this case, this is provided for with the realisation of two citizens' juries in Berlin and Budapest (a total of four citizens' juries). In this way, citizens of one new and one old EU member state are asked about their views.

The objective to be treated, provided by the contracting body, is structured by the project realising group into individual work units. Assuring that every participant is adequately informed is fundamental to the advisory and evaluation processes. For this reason, citizens are given a wide range of controversial information at the beginning of every individual work unit by experts and lobbyists in the form of abstracts, hearings and investigations. The actual work takes place in small groups of five people. In these small groups, the citizens discuss the objective in detail without advisory and seek a common decision. Various solutions are developed, composed and/or sequenced. This kind of work situation provides each individual citizen with many opportunities for expression, empathy, and consideration. The discussions are targeted towards evaluations and model solutions. The process of building an individual view takes place in the small groups. One distinctive feature of the procedure is that the results of these deliberations are strongly oriented toward common welfare.

A citizens' jury is composed of twenty to twenty-five people such that four to five small groups are working parallel to it. Choosing by lot provides for a changing composition of small groups from work unit to work unit. In this way, opinion leadership is prevented in the small groups.

The procedure is stringently open-ended. The randomly selected citizen consultants act as representatives for every citizen in their decisions and recommendations. The random selection process and the several days of groundwork are the basis for the acceptance of the citizens' juries' results by the general public and by the contracting body.

● 3.2 Advantages of the Citizens' Jury and Citizens' Report

● 3.2.1 Independence from Lobbies

The radically short-term opportunity of being a citizen consultant protects the participants of the citizens' juries from being penetrated by organised interests or provided with fraudulent information. There is no possibility of

advancement or re-election for the citizen consultants, and so they are free to make unpopular decisions as well.

● 3.2.2 Topic Orientation of Solutions

Citizen consultants put common interests before personal interests in the citizens' juries and seek a recognisable common good in their work. The results are by and large topic-oriented.

● 3.2.3 Increasing the Acceptability of Results through Random Selection

The random selection method of the citizens' juries legitimatises their results. Recommendations generally have a high acceptance rate. Citizens, parliaments and administrations gladly stand up for votes from Citizens' Reports because in them the will of the citizenry is tangible.

The diversity of the citizens' jury's composition causes people to talk with each other who would usually have no contact. According to statements from former participants, the individual experience of commonly and independently developing rational solutions for the most varied problem areas were major advantages of the process.

● 3.2.4 Wide Range of Application

Citizens' juries can work on a wide range of topics. It is universally possible to tell the difference between conflict-oriented and innovation-oriented functions:

Citizens' juries are especially suitable for the clarification of conflicts and overcoming paralysing situations. The randomly selected citizens are neutral to the topics and generally have no direct individual interests and because of the limited time as citizens' consultant they are not in danger of representing occupational or career-oriented standpoints. They accept a role as representatives for the common interest and not specifically affected interests. While the participation methods (round table, consensus conferences, etc.) appeal to the protection and vindication of individual opinions, the civic participation in citizens' juries fosters a willingness to think and act for the whole. Citizens' juries can achieve wide acceptance even for unpleasant messages and unpopular decisions. In this way they can help the political process in resolving conflicted topics and provide important talking points.

Secondly, citizens' juries are constantly working to find new, innovative solutions to the question of how to plan for the future. This second function was central to the citizens' juries at the European Citizens' Consultation. There it was about allowing new, innovative ideas to emerge through participants' intensive engagement with topic areas, discussions, and mutual challenges. In this way, the process generates a large pool of local knowledge. Through its everyday viewpoint, the citizens' various professional backgrounds, and the

provided time, the results are provided with a great deal of practical reference and a strong orientation toward implementation.

The participation instrument citizens' jury has proved its effectiveness in several infrastructural planning processes, for example in deciding a district's power supply (Jüchen 1983), for the future of energy policies (all of Germany 1987), for the development of test criteria/product testing (Berlin 1988) as well as for public transportation management (Hanover 1996), for business and district development in the Magdeburger Quarter (nexus, Berlin 2000) and for the future concept of Quartier Sparrplatz [a neighbourhood in Berlin] (nexus, Berlin 2000).

● 3.2.5 Mobilisation of New Energies

Citizens' juries often generate a large amount of motivation for the citizens involved to actively shape their surroundings, for example in tackling their problems. In order to appreciate and exploit this potential, it is very beneficial to have a connection to extant structures and initiatives, for example planning follow-ups or continued work into events to cultivate the concepts and ideas that were developed.

It is necessary for the organisers to work closely throughout the process with the contracting body and with initiatives or institutions on site in order to facilitate as much connection as possible to existing experiences as well as groups and individuals in the city or the region.

● 3.3 **Functioning of Citizens' Juries in the Context of the European Citizens' Consultations**

Each day was divided into four work units of 90 minutes. Between work units there were 30-minute coffee breaks. Lunch was served in a 60 minute break between the second and third work units.

Each work unit was divided into two parts. In the first and shorter part, experts introduced the participants to the topic at hand. In this part, they were given fundamental information in order to put every participant on a similar level for the following consultations. This took approximately 25 minutes. Finally, the participants had 5-10 minutes to ask questions of the consultants. After this, the experts left the citizens' juries, which were then split into five groups of 4-5 people to discuss the topic in terms of a given objective. They had 30-40 minutes for this. During the consultations they were asked to agree upon the three most important proposals, usually political actions, which were then noted on provided cards in order to be presented in a plenary session. During this time, identical or thematically similar proposals are put into groups together. Finally, the participants are given six sticker dots with which they can evaluate the actions that have been presented. The participants are, however, not allowed to stick more than two dots to any individual card or group.

● 3.3.1 Program of the Berlin Citizens' Juries

Time	1st. Day Environment and Energy	2nd Day Family and Social Welfare	3rd Day Immigration and Europe's Role in the World	4th Day Summary and Evaluation
8.30 – 10.00	Work Unit 1 Greeting and Introduction What characterises the Europe of today?	WU 5: A Europe of Singles? What are the problems of European families?	WU 9: How Big is Europe? Foreign policy, contact with neighbouring states and expansion What could a European foreign policy look like?	WU 13: A Europe that Responds to its Citizens How can Europe get in touch with its citizens?
10.00 – 10.30	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>
10.30 – 12.00	WU 2: Europe's Dependency The energy problem on a European scale What should a European energy policy look like?	WU 6: A Europe of Singles? (continuation) How can (European) policy support new and old forms of familial cohabitation?	WU 10: Europe as a World Power Europe's military / diplomatic / cultural role What role should Europe play on an international level?	WU 14: What Kind of Europe do We Want? Presentation of all work units' results.
12.00 – 13.00	<i>Lunch</i>	<i>Lunch</i>	<i>Lunch</i>	<i>Lunch</i>
13.00 – 14.30	WU 3: Europe as Forerunner? Renewable energies and environmental sustainability What kinds of energy do we want to have?	WU 7: A Europe of Equal Opportunities Family and career How can Europe improve the family situation?	WU 11 A Europe Without Borders? Immigration and free cross-border movement How permeable should Europe's (external) borders be?	WU 15: What Kind of Europe do We Want? Discussion of the Results Evaluation of the citizens' Juries
14.30 – 15.00	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>
15.00 – 16.30	WU 4: A Clean Europe Does Europe need a unified environmental policy?	WU 8: A Europe of Equal Opportunities Social welfare and health systems What possibilities are there for coordinating standards?	WU 12 Hearing: Politicians	WU 16: European Reception

● 3.3.2 Program of the Budapest Citizens' Juries

Time	1st. Day Environment and Energy	2nd Day Family and Social Welfare	3rd Day Immigration and Europe's Role in the World
8.30 – 10.00	Work Unit 1 Greeting and Introduction What characterises Europe today?	WU 5: A Europe of Singles? How can (European) policy support new and old forms of familial cohabitation?	WU 9: How Big is Europe? Foreign policy, contact with neighbouring states and expansion What could a European foreign policy look like?
10.00 – 10.30	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>
10.30 – 12.00	WU 2: Europe's Dependency The energy problem on a European scale What should a European energy policy look like?	WU 6: A Europe of Equal Opportunities Family and career How can Europe improve the family situation?	WU 10: Europe as a World Power Europe's military / diplomatic / cultural role What role should Europe play on an international level?
12.00 – 13.00	<i>Lunch</i>	<i>Lunch</i>	<i>Lunch</i>
13.00 – 14.30	WU 3: Europe as Forerunner? Renewable energies and environmental sustainability What kinds of energy do we want to have?	WU 7: A Europe of Equal Opportunities Social welfare and health systems What possibilities are there for coordinating standards?	WU 11: What Kind of Europe do We Want? Presentation of all work units' results
14.30 – 15.00	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>	<i>Coffee Break</i>
15.00 – 16.30	WU 4: A Clean Europe Does Europe need a unified environmental policy?	WU 8 A Europe Without Borders? Immigration and free cross-border movement How permeable should Europe's (external) borders be?	WU 12: What Kind of Europe do We Want? Discussion of the Results Evaluation of the citizens' Juries

● 4 The Participants

In the citizens' jury "Key Topics for a Future Europe" a total of 85 randomly selected citizens took part, 45 in Berlin and 40 in Budapest. In Berlin the recruiting of participants was carried out with the help of a random sampling from the address registry. Everyone from this random sampling received a written invitation. One participant had to withdraw prematurely due to health conditions.

In Budapest the choice of participants was carried out randomly with the help of the digital Budapest telephone book. People were chosen from each initial letter, contacted by telephone, and invited and informed in writing.

All consultants received per diem expenses. In order to allow employed citizens to take part as well, they were afforded an educational leave. The event was recognised by the Berlin Senate Department for Economy, Labour and Women's Issues as an education event with the identification number 28671.

Although the topics did not directly influence the daily life of most citizens, the confirmed attendance rate was a satisfactory 11.47%. The rate of interest was significantly higher, but many citizens could not take part in the citizens' juries due to health or professional reasons, or due to vacations planned far in advance.

● 4.1 Male/Female Proportion

With 44 men and 40 women, the gender proportion was nearly equal.

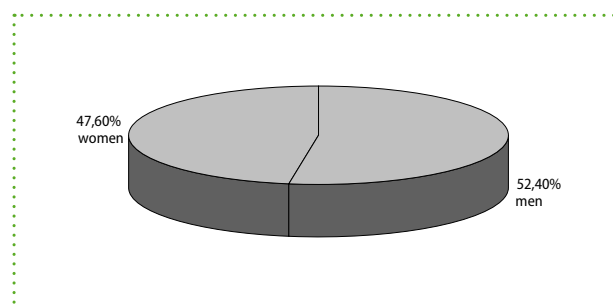

Figure 1 Proportion Men-Women

● 4.2 Age Distribution

The median age of the participants was 48.2 years. As is recognisable in the figure “Overall Age Distribution”, there was an accumulation in the age group between 50 and 65 years. Detailed descriptions for both cities can be found in the following diagrams. The scope of the age distribution was wide: the youngest participant was 19, the oldest participant 77 years old.

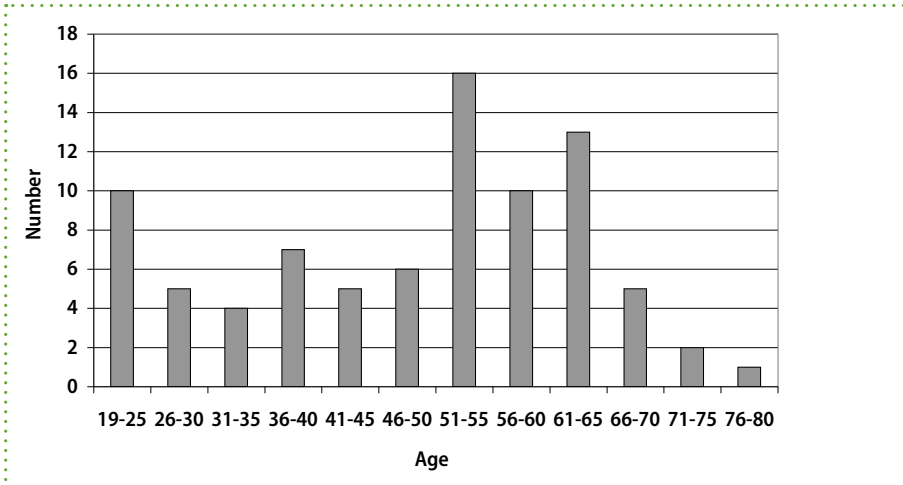

Figure 2 Overall Age Distribution

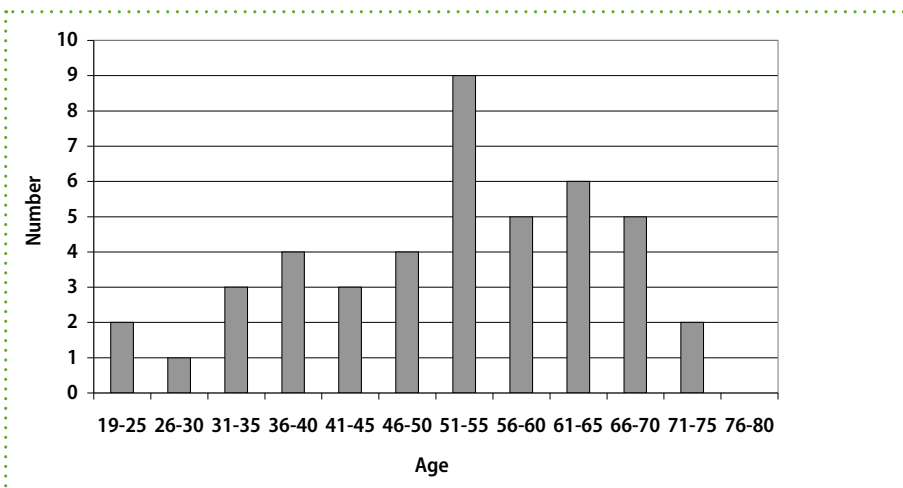

Figure 3 Age Distribution Berlin

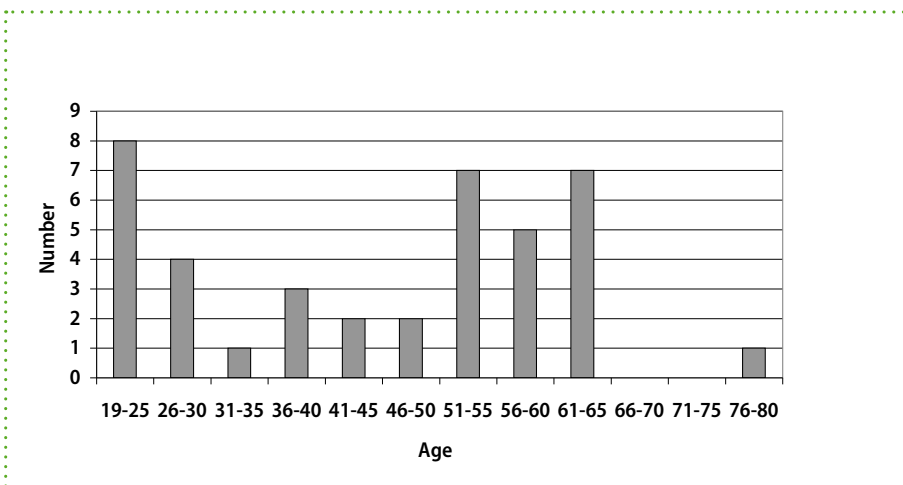

Figure 4 Age Distribution Budapest

● 4.3 Socio-Economic Aspect

The random selection for the citizens' jury made it possible to unite persons coming from a diverse range of social backgrounds. We were able to obtain a good social cross-section and therefore avoid any one-sided dialogue.

The list below offers an overview of the different professions exercised by the participants and reveals their variety of backgrounds.

List of Professions

Trainee	Salary-employed	Masseur
Author	English Language Teacher	Mechanic
Biologist	Entrepreneur	Painter/Lecturer
Businessman	Freelance Artist	Retiree
Taxi Driver	Graphic Designer	Letter Carrier
Chemist	Homemaker	Psychologist/Retiree
Salesperson	Personal Consultant	Train Employee
Cosmetician	Industrial Sales Representative	Secretary
External Contractor	Industrial Technician	Freelancer
Doctor	Live Interpreter	Student
Caretaker for the Elderly	IT Specialist	Teacher
Electronic Engineer	Law Consultant	Television Technician
Electrician	Tutor	Technical Artist
		Translator

● 4.4 Evaluation of the Citizens' Juries

In the end phase of the citizens' jury, the participants were asked to rate the process. The evaluation of the citizens' jury in Berlin was completed in two parts. The first survey given to participants contained open-ended and closed questions to be answered anonymously. The second part of the evaluation gave the group the opportunity to discuss their experience with the moderators and offer their positive comments or propose any suggestions. The evaluation of the citizens' jury in Budapest took place in an open framework: the citizens were given a blank sheet of paper on which they were invited to anonymously write down any praise, criticism or comments as well as suggestions for improvement.

It is worth noting that in general, the citizens' juries in both Berlin and Budapest received positive feedback. Most of the citizens were surprised by the high quality of the results and the concentrated, goal-oriented collaboration in small groups. The introductory presentations were also

positively evaluated for having often presented the participants with new information and insights.

● 4.4.1 Detailed Results of the Evaluation in Berlin

A detailed analysis of the evaluation is presented as follows:

- The question, “How would you rate the general procedure during the past four days?” received the following responses:

Very Good (1)	13
Good (2)	25
Satisfactory (3)	4
Adequate (4)	2
Poor (5)	-

This provides for an average evaluation of 1.89.

- In response to the question of whether participants were satisfied with the results of the citizens’ juries, 38 replied “yes”, two with “no”, and three were unsure. One person gave no response, stating that it depended on the way in which the results would be used in the future.
- The question, “Would you recommend a civic participatory method such as the citizens’ jury to your friends?” received a positive answer from all participants.
- A similar response was given to the third question, that of whether citizens’ juries should be implemented more often. With the exception of one person, all participants were for a more frequent use of the citizens’ jury process.
- When asked in which areas the citizens’ jury could be used, the citizens came up with a wide spectrum. Areas such as: general politics, different themes on a communal level, social issues, work, family, health, education, environment, immigration issues, integration, domestic security and policies of peace, amongst others, were named.
- In this context participants were also asked whether citizens’ juries should take place on a local or national level. 34 participants were for the procedure on a primarily local level, 31 participants wished to realise the citizens’ juries on a national level as well.¹

1 As it was possible to select multiple options, a total of 65 votes were counted.

- **Positive impressions**
Particularly positive ratings were received for the informational presentations at the beginning and the work in small groups. These aspects were praised for providing new insights and a productive atmosphere during the group work. The citizens added in their personal comments that they were impressed by the nice work environment, the dedication of the other participants, the effectiveness of the methods and the general experience of collaborating together. The participants also recognized the good organisation and moderation of the citizens' jury.

- **Suggestions for improvement**
As the previous evaluation summary made clear, the overwhelming majority of the participants were very satisfied by the methods in general and especially by the procedure. Here, however, it is important to name the less positive impressions as well as the suggestions for improvement offered by the participants.
Seven participants were unsatisfied with the citizens' jury location. Six participants would have preferred longer introductions² and were disappointed by the hearing of politicians. The latter was criticised particularly for the excessive contributions to the discussion made by individual podium participants. Three citizens found the distinction between different work units too unclear. Other points raised: stress from working under a deadline, the length of the work days, manipulation by the experts, the heavy workload, the dominating personality of certain participants, the varying knowledge of the participants, general lack of information from the start, and generalizations during the discussions.³

● 4.4.2 Detailed Results of the Evaluation in Budapest

The implementation of a citizens' jury in Budapest was trailblazing for Hungary. It was a new experience for the participants to be asked about current political themes and to actively contribute with their participation in small group work to resolving problems. Despite the novelty of the process, the Hungarian citizens were able to adapt quickly and commit fully to the different work units.

The following presents an extensive list of the positive impressions and suggestions for improvement from the Budapest participants.

-
- ² Note from the author: It is an intentional aspect of the citizens' jury to provide concise introductions as the majority of the time should be made available for consultation in smaller work groups.
 - ³ The points mentioned here were brought up by one or two participants respectively and therefore summarised and presented in this manner.

Positive impressions

- The participants found the short talks to be very informative, useful and interesting. For some citizens, the new information initiated a change in thought for certain issues.
- They appreciated the opportunity to express their opinions and be listened to.
- During the three days, they felt as though they were European citizens.
- The citizens' juries were more useful than most of the citizens had expected.
- The work in small groups was praised. What stood out as particularly positive were the intelligent debate and the reciprocal attention.
- The moderators ensured a smooth process for the citizens' jury, and gave great consideration to the different backgrounds when it came to catering and accommodation.
- A particularly positive point for the participants was that no one tried to influence their decision-making process.
- Reconfiguring the small groups came as a welcome change.

Suggestions for improvement

- The experts should be more strongly integrated into the small group work so that they are ready to answer specific questions.⁴
- More time should be allotted for the small group work in order for more concrete results to be developed.
- The citizens' jury program should end earlier.
- The citizens' jury procedure should generally be used more frequently and in other contexts so that citizen's opinions may be heard.
- The summary of the results at the end of each work unit is too short to accurately represent the discussion process that occurred.

⁴ Note from the author: an intensive involvement between the experts and the small groups is consciously discouraged in the procedure of the "citizens' jury" in order to make sure that the experts do not influence the citizens in the course of their discussions.

- The results of the citizens' jury were fundamentally based on consensus. Radical new ideas were therefore for the most part not given the necessary attention.
- Case studies could provide a suitable basis of information for the participants
- Due to the global nature of the three topics, the results seemed somewhat over-generalized.

● 5 Results

The first part of this chapter will deliver an overview of the most important results of the citizens' juries in Berlin and Budapest. The results of the three issues under discussion are presented thereafter in detailed form, with consideration given to the similarities and differences between the two cities with regards to each work unit.

● 5.1 Overview of the Most Important Results

The following points summarize the most important recommendations proposed by the Budapest and Berlin citizens. A more detailed presentation is provided thereafter.

● 5.1.1 Topic 1: Energy and Environment

- Support alternative (particularly renewable) energy sources in order to become independent of imported energy from countries outside the EU, as well as to reduce the climate burden. An important step would be to strengthen the financial support for research and development in this area.
- A stronger diversification of energy imported into the European Union
- The establishment of a common European energy policy
- Support intelligent energy mixing using alternative and conventional energy sources in order to ensure a more dependable power supply.
- A more open discussion about energy with the objective of bringing attention to the ecological impact of uncontrolled energy consumption and to encourage individual citizens to be more aware of their relationship to energy.
- Create common European standards in environmental protection
- Transparency in the financial support of environmental policies

● 5.1.2 Topic 2: Family and Social Welfare

- Improve education
- Better measures to help reconcile family and career (for a detailed description see chapter 4.3.2)
- Improve care services for children and the elderly
- Transition to more flexible working conditions
- Stronger support for preventative measures in the health care system. More campaigns to inform the public of possible health risks should be initiated.
- More cross-sector political initiatives within the health care system
- Establish long-term basic medical care in the European Union

● 5.1.3 Topic 3: Immigration and Europe's Role in the World

- Develop a common European foreign policy
- Review and reform the structures of the European Union
- Strengthen European identity
- Define concrete criteria for future expansion of the European Union
- Europe should be more involved in establishing a policy of peace on an international level and thereby concretise its use of diplomatic instruments without, however, entirely excluding the possibility of using weapons.
- Europe should, alongside the USA and China, be an independent actor on the international stage.
- Support controlled immigration to the EU
- Define concrete, Europe-wide immigration guidelines
- Intermediate-term free mobility for all member states of the European Union

● 5.2 Comments Regarding Methods for the Detailed Presentation of Results

The detailed presentation of the results begins by providing a short description of the content in the work unit in question. The analysis of the results is divided in four sections and concentrates mainly on the following aspects:

1. The first paragraph summarizes the sub-theme of the work unit in question and the most important recommendations. This is where the first comparisons are drawn and the most important similarities and differences between the Budapest and Berlin citizens' juries are emphasized.
2. Presentation of the top four suggestions
The four suggestions that received the most votes are first represented in graph form, using absolute numbers with the votes from Berlin and Budapest added together. Please note that the number of participants in Berlin and in Budapest is not identical: in Berlin there were 45 citizens in the citizens' jury, and in Budapest only 40. It is therefore possible that the results are biased in favour of the German group. Indeed, it may be the case when analysing the ratings that a suggestion receives a majority of votes in Berlin and will therefore be placed among the top four. In some work units, however, one might also find that suggestions receiving a majority of votes in Budapest are rated in one of the top four positions.
3. The second graph compares the percentage of Berlin and Budapest citizens' participant votes for the aforementioned suggestions. **IMPORTANT:** the percent numbers are only relative to the total votes of either the Berlin or Budapest group, respectively. What is hereby expressed is how many Budapest citizens voted for a particular suggestion. Another detail regarding the percentages: as was already mentioned in chapter 2.3, each participant received six sticker dots with which to cast a vote. It was not, however, possible to vote with more than two dots for each suggestion. There could therefore only be a maximum of one-third of all votes cast for one suggestion. When one-third of the points was given to a suggestion, this signified that all participants of the citizens' jury cast the highest possible number of votes, therefore 100% unanimity. This is made clear in the graph by a red dashed vertical line. Because similar suggestions were grouped together it is possible for the result to be over 33.33%.
4. The concluding section compares all the recommendations proposed in Berlin and Budapest, and the respectively cast votes in table form.

● 5.3 Topic 1: Energy and Environment

This issue was broken down into the following three units:

- The structure of Europe's energy supply and the consequential dependence
- The environmental impact of the energy industry
- Europe's role in environmental policy-making

● 5.3.1 The Structure of Europe's Energy Supply and Resulting Dependency

This unit incited the citizens to look at the future of European energy policies and at Europe's dependence on imported energy.

Many participants were for decreasing Europe's dependence on imported energy from countries outside the EU. Independence from Russia was particularly emphasized in this context. There should be a greater focus placed on developing new sources of energy, for instance renewable energy, in order to provide a secure energy supply in Europe. The research and development of new sources of energy should continue to be built up. The goal of these measures is to decrease dependency on conventional fossil fuels that for the most part must be imported, and to reduce the environmental burden. The EU should be open to different approaches in order to find solutions to this problem which, from the citizens' point of view, will never be able to be fully resolved.

Another important factor is security for the European power network. It is essential that the network be regularly maintained and, when necessary, further developed. It was suggested that a common European energy policy be created in order to reach these goals. A foundational element of such a policy would be to educate the European population on how to be environmentally-conscious consumers of energy. Another element would be power plant security, especially for nuclear power plants.

With regard to this issue, both the German and Hungarian citizens agreed that current sources of energy should be better used and that a reduction in dependence on imported energy is desired. They proposed, however, different ways of going about addressing these tasks. The Berlin group was for a common European energy policy, whereas the Budapest group spoke for an increase in informational campaigns that would improve public awareness on energy issues.

Figure 5 shows the four recommendations that received the most votes:

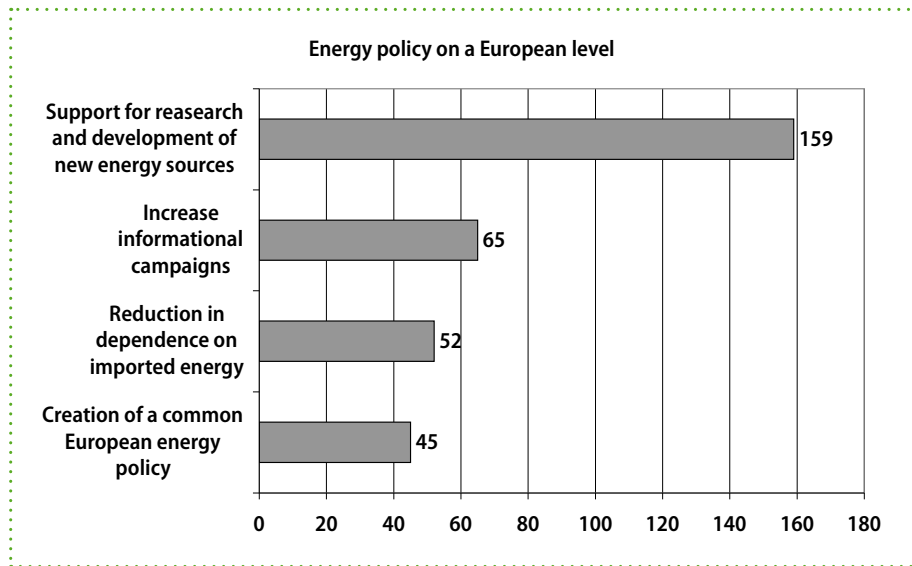

Figure 5 Top 4 Votes WU 2

Figure 6 shows the respective amount of votes cast by the Berlin and Budapest citizens' juries for work unit 2.

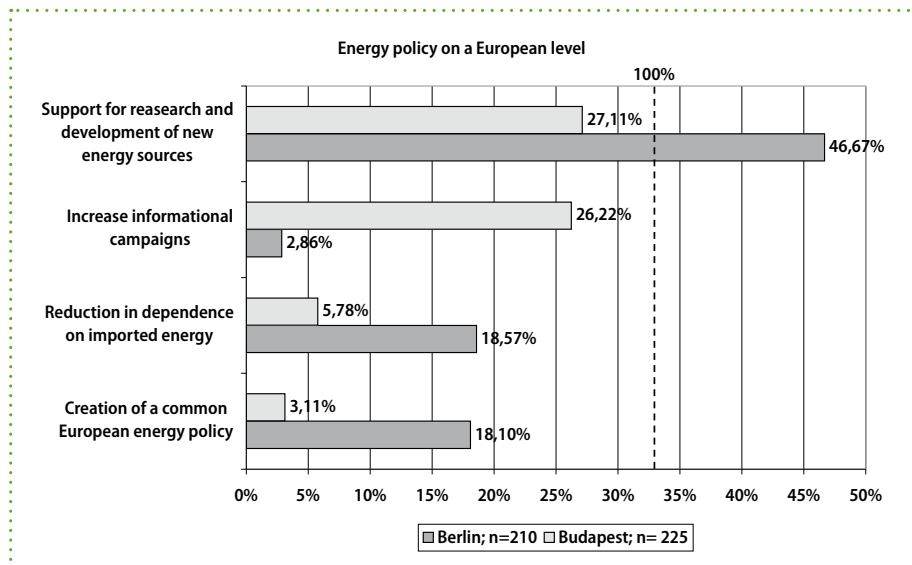

Figure 6: Agreement to the Results of WU 2⁵

5 Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

The following table gives an overview of the recommendations made for this topic formulated in Berlin and Budapest with the corresponding number of votes cast:

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Support alternative sources of energy: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Energy conservation programs, strengthen public financial support and transparent pricing</i> • <i>Incentives for conservation and fines for energy consumption; put aside national interests</i> • <i>Common research/development/financing</i> • <i>Find a balance between economy and ecology (sustainability)</i> 	98	Research and development of new energies <ul style="list-style-type: none"> • <i>Better technical coordination on the European level</i> • <i>Economic analysis of the research and development</i> • <i>Subsidies to benefit use of alternative energies</i> 	61	159
More information for the Public	6	Information campaigns and education <ul style="list-style-type: none"> • <i>More information about alternative sources of energy</i> • <i>Better distribution of information about energy conservation methods</i> 	59	65
Decrease dependency on imported energy: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Limit dependence by supporting regenerative energies, for ex. solar energy</i> 	39	Reduce dependency (diversification of imports)	13	52
A common European energy policy: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Consistent security standards and energy policies</i> • <i>Contracts between member states and energy deliverers drafted together</i> • <i>Formation and exchange of reserves and common transport systems</i> • <i>Set aside national interests</i> • <i>Create a European steering committee for the energy market</i> 	38	Energy policies must be formulated together	7	45
Affordable Energy	18			18
		Consider different possible methods to solve existing problems	18	18
		Create incentives for investment in renewable energies	18	18
		More civic participation	12	12
		Resolve the differences between energy producers and consumers	12	12
Ensure Security for Supply	11			11
		EU energy policies should be prepared by a group of experts	9	9

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
		Technological coordination in the energy sector	9	9
		Teach basic ecological knowledge	6	6
		EU should use and support innovative resources more	1	1

● 5.3.2 Ecological Impact of the Energy Industry

This unit addressed the environmental consequences of the energy industry and suggested possible measures to take-

A noticeable majority of the citizens agreed that the use of environmentally-friendly sources of energy should be expanded in the future. In order for this to happen, not only should the proportion of renewable energies to general power production increase, but more money should be invested in research and development. Characteristics specific to the region should play an important role in the search for alternative sources of energy.

Another important measure is to raise broad citizen awareness about energy in order to initiate a change in consumer behaviour. During this discussion it was further argued that energy should be made affordable for all citizens and that the economic advantages be more balanced with the ecological ones. The participants therefore voted for an intelligent mix of energy from conventional sources, like nuclear or coal, with alternative ones.

The Budapest and Berlin citizens agreed that alternative sources of energy should be supported. The Budapest participants strongly emphasized the urgency of research and development in this area, whereas the Berlin participants spoke out during this unit on behalf of more public relations work in order to strengthen awareness of effective energy use.

Figure 7 shows the four recommendations that received the most votes:

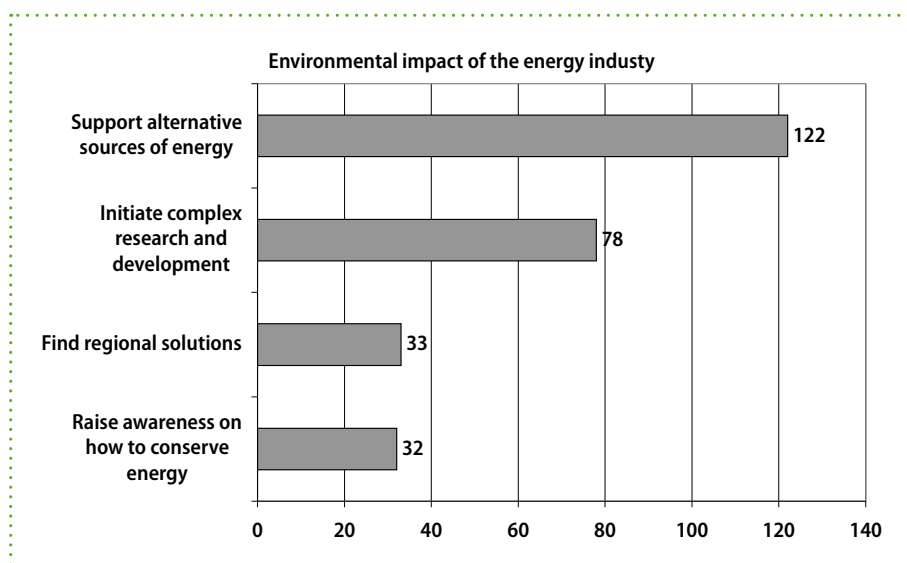

Figure 7 Top 4 Votes WU 3

The following graph shows the respective amount of votes cast by the Berlin and Budapest citizens' juries for work unit 3

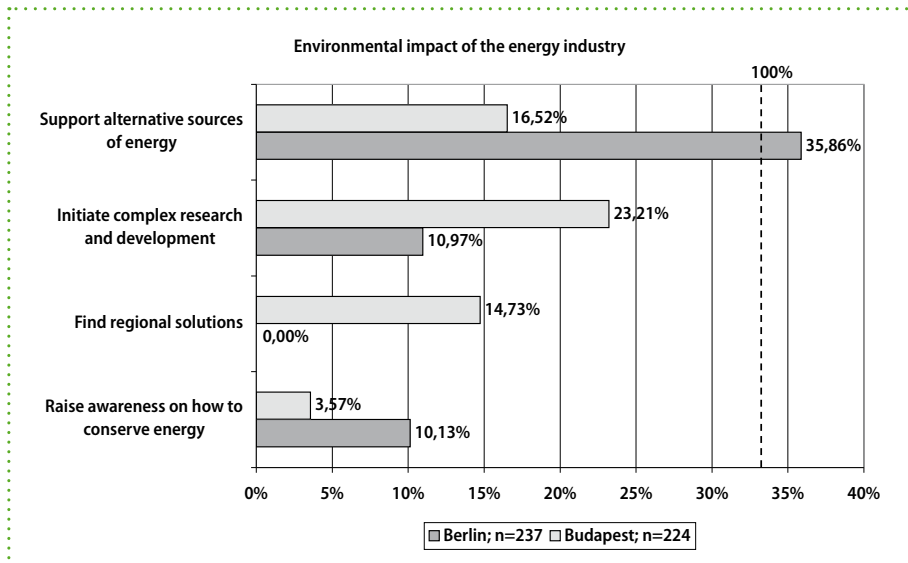

Figure 8: Agreement to the results of WU 3⁶

The following table gives an overview of the recommendations made for this topic formulated in Berlin and Budapest with the corresponding number of votes cast:

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Support alternative sources of energy	85	Support alternative sources of energy	23	122
<ul style="list-style-type: none"> • Reduce dependence on fossil fuels • Encourage use of fuel cells • Encourage solar energy • Support environmental protection and minimize CO2 • More consideration for energy already available: nuclear power should continue to be used in order to curb dependence on fossil fuels 		<ul style="list-style-type: none"> • Combine alternative sources with conventional ones 	14	
Support research and development:	26	Initiate more complex research and development	52	78
<ul style="list-style-type: none"> • More money for research in order to develop renewable energies • Construct better power reserves 		Particularly in the transport sector, further research is needed (fuel cells)		
		Find local solutions	33	33
		<ul style="list-style-type: none"> • Ration energy use • Take into account the geographical conditions of the region 		

6 Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Strengthen Energy Awareness: Use informational campaigns to encourage every citizen to practice self-disciplined energy use	24	Raise awareness of renewable energies <ul style="list-style-type: none"> • <i>Financial support for use of alternative fuels in transportation</i> • <i>Analyse the current situation and inform the population</i> • <i>Ecological sustainability should become a fundamental part of all aspects of society</i> 	8	32
Ensure affordable energy prices: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Political control of pricing</i> • <i>Energy supply should not rest solely in the hands of business</i> 	31			31
Secure sources of energy: Worldwide safeguarding of nuclear energy	24			24
		More civic participation Citizens should be more strongly involved in the search for possible solutions	23	23
		Develop sustainability criteria that strike a balance between short- and long-term interests	23	23
Mix energies with an emphasis on regenerative energies	11	Combine alternative and conventional sources of energy	5	16
Require all EU countries to adhere to environmental protection guidelines	15			15
		Analyse the current situation and inform the public	14	14
Think and plan for the long-term	11			11
		Combine various alternative sources of energy	11	11
		Sustainability should be a focal point in economic and social life	7	7
		Nuclear energy will be necessary to meet the high demand for energy	6	6
Consider the consequential costs for power suppliers	6			6
		Limited resources result in dependency on imported energy	5	5
Better follow-through for EU energy resolutions	4			4

● 5.3.3 Europe's Role in Environmental Policy

This unit discussed the role of the European Union in environmental policy-making. Here, themes such as recycling and pollution regulations were focussed upon as participants examined the issue.

The Berlin and Budapest groups provided a different evaluation of the ecological role of the EU.

The German participants were for the creation of consistent European standards in environmental policies. This would be one way to achieve sustainability. A fundamental element of these standards should be transparent fiscal policies that are comprehensible for all citizens. Another important measure would be to support organic regional biodiversity. On one hand this could initiate support for more ecologically-sensitive cultivation in a region, and on the other hand improve regional infrastructure and shorten the transit of goods, thereby reducing CO2 emissions. The objective of these measures would be to support local initiatives and ecological production of goods.

The Hungarian participants focussed more on improving the dissemination of information in order to reduce consumption in general. In addition, politicians should take more interest in environmental themes and make them an integrated, regular part of their political agenda.

The following graph shows the four recommendations that received the most votes:

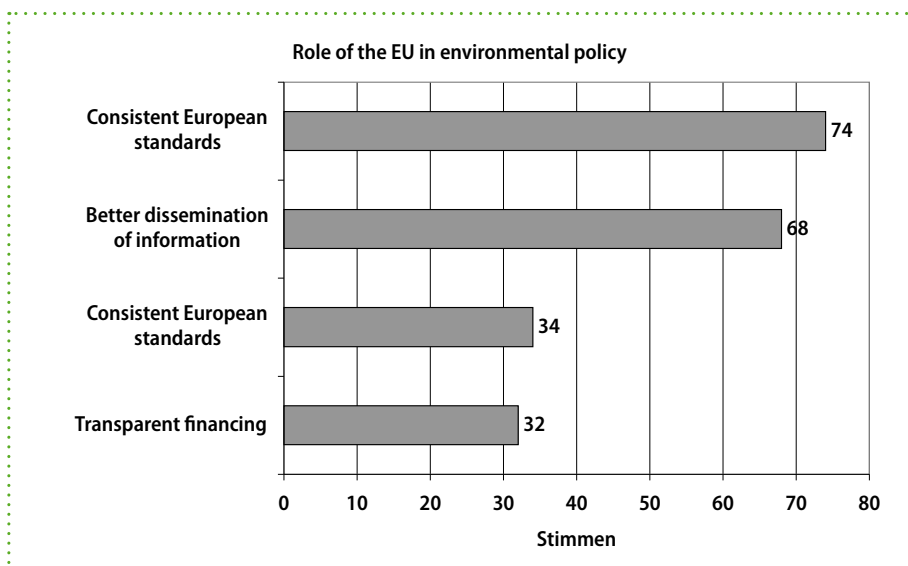

Figure 9 Top 4 Votes WU 4

The following graph shows the respective amount of votes cast by the Berlin and Budapest citizens' Juries for work unit 4.

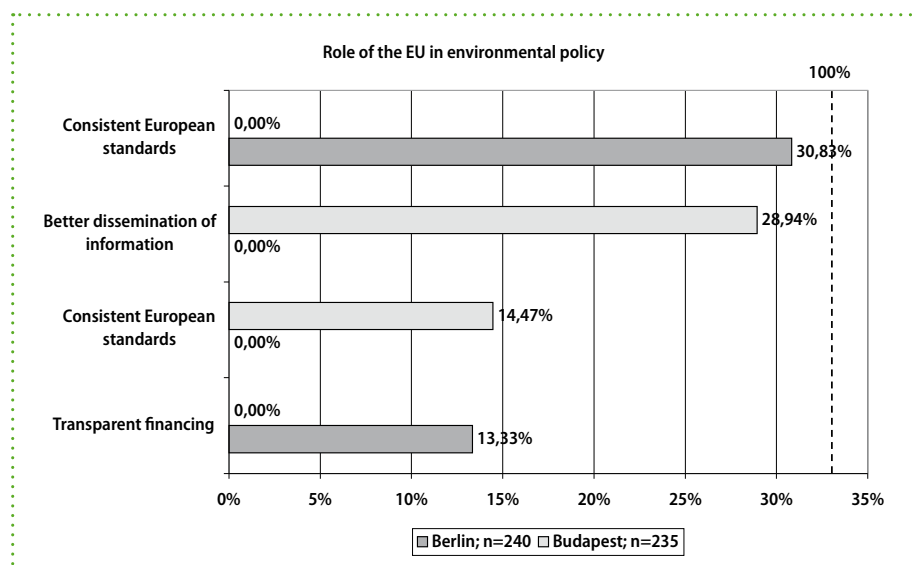

Figure 10: Agreement to the Results of WU 4

The recommendations for the Berlin and Budapest groups, respectively, are outlined in the following table:

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Consistent standards	43			74
<ul style="list-style-type: none"> Establish consistent standards for EU states i.e. European bottle deposit Clear labelling of ingredients Enact binding laws on commonly relevant topics and monitor their implementation 				
<ul style="list-style-type: none"> Standards for imported products: Limited access high energy-use / environmentally damaging products 	6 25			
		Better dissemination of information	68	68
		<ul style="list-style-type: none"> More information in schools in order to establish environmental awareness Strive for lifelong learning in ecology issues Initiate informational campaigns to encourage conscientious consumption 		
		Political initiatives to reduce consumption	34	34
Transparent financing	32			32
Create new structures and make the decision-making process more transparent				

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Political reforms on the EU level • <i>Introduce majority decision</i> • <i>Equal representation of all interest, political and industry groups</i> • <i>More responsibilities for the EU Parliament</i>	32			32
Encourage regional organic production Limit unnecessary transit of goods	31			31
Declaration and regulation in agriculture and the food industry	28			28
		Awaken environmental consciousness in politicians	26	26
		Improve energy efficiency	22	22
Sustainable environmental policies • <i>Support goods produced in a healthy and environmentally sound manner</i> • <i>Set sustainability as a goal in the sectors of agriculture, transportation and public/structural funds</i>	21			21
		Create financial incentives	20	20
		Pollution is the most urgent problem	18	18
More public financing for environmental projects	15			15
		Environmental issues should play a fundamental role in any aspect of policy-making	10	10
		Prevent corruption when it comes to pollution	9	9
		Stop emissions trading	9	9
		International organisations should have more influence (supervision and monitoring)	8	8
Inclusion of energy awareness in transportation policies	7			7
		Contrast between monitoring and economic interests is too large	6	6
		Stronger quality standards	5	5

● 5.3.4 Summary

When it comes to energy and environmental policy-making, there is a noticeable consensus in the German and Hungarian citizens' juries: both are for increasing the use of alternative sources of energy in order to both increase independence from imported energy and reduce damage to the environment. The German and the Hungarian citizens suggested similar measures to take in order to reach these goals: the creation of Europe-wide policies and standards, environmental education and awareness for the population and financial incentives. While the Berlin group was largely for a consistent Europe-wide policy that would establish a firm basis for future changes, the Hungarian participants emphasized the urgent need for improved education of the population and the creation of financial incentives in order to change individual behaviour and incite improved energy use.

● 5.4 Topic 2: Family and Social Welfare

This topic was addressed by looking at the following aspects:

- How can the European Union provide support for the modern family?
- How to reconcile work and family
- Social welfare and health care

● 5.4.1 How Can the European Union Provide Support for the Modern Family?

This question comprised two aspects. The first step was to identify the current problems faced by families, and the second step was to see how the EU might be helpful in solving these problems. The Berlin group considered this theme in two work units (in the first the problems were identified, in the second possible measures were discussed) whereas the Budapest group was required to treat both aspects of the question in a single work unit due to time constraints.

The biggest problem for contemporary families was identified as being a loss of values. Due to increasing economic pressures, the ongoing dissolution of traditional family structures and the resulting individualism, the family has lost its educative and social role in society. Other problems confronted by families today include violence, unemployment, having to choose between career and family, and a sense of having lost the meaning of life. These problems are compounded by demographic changes, insufficient support for families and variations in educational standards.

The Hungarian and the German participants agreed that the most important measures to take in order to improve the situation of families would be to make significant improvements in education, offer more support for

families in order to unite work with family life, and improve care for children and seniors. In general, families should have a higher priority on political agendas. The participants were aware, however, that the European Union and its individual member states are not able to manage all the functions that originally were taken over by the family. Nevertheless, policies must focus on improving family life.

The German participants tended toward more strongly centralised regulation through individual governments and the EU, whereas the Hungarian participants put more weight on adapting the job market.

The following graph represents the four suggestions that received the most votes:

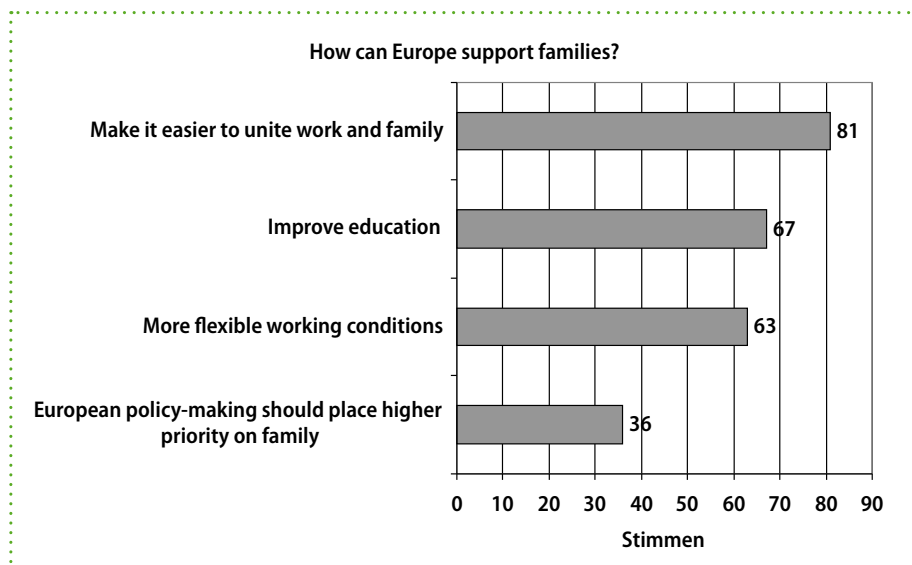

Figure 11 Top 4 Votes WU 5

The following graph shows the respective amount of votes cast by the Berlin and Budapest citizens' juries for work unit five:

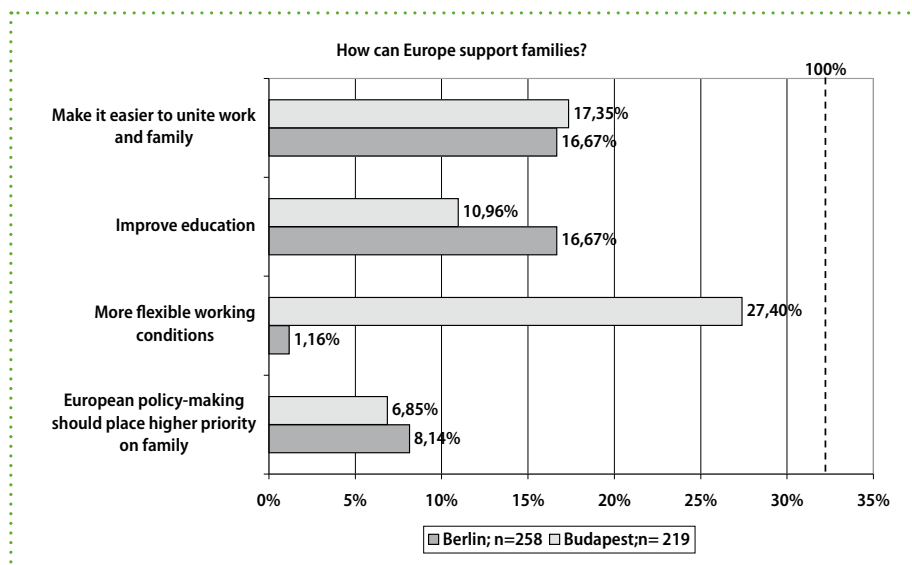

Figure 12: Agreement to the Results of WU 5

The following table separates the recommendations made by the Berlin and Budapest groups:

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Reconcile work and family <ul style="list-style-type: none"> All-day schools, vacation and leisure time Industries assume more responsibility Create family-friendly positions: encourage job-sharing 	43	Support ways to unite family and career	38	81
Improve education and family policies <ul style="list-style-type: none"> Introduce "family" as a school subject Encourage life-long learning Establish a discussion forum to address the different educational systems in order to improve family and educational policy 	43	Improve and support education More security for families Better support for single-parent families	13 11	67
More flexible work conditions	3	More flexible work conditions <ul style="list-style-type: none"> Support part-time positions Offer special help to women seeking work Create a second job market for seniors Employment policies should take more consideration of families 	60	63
Prioritise family on a European level	21	Create an institutional framework on the EU level <ul style="list-style-type: none"> The EU should initiate a "best practice" exchange Develop minimum standards for social institutions in all of Europe Create infrastructure (family centers) 	15	36
Improve caretaking for children and seniors	27			27
		Special tax exemptions for families	17	17
		Compensation for housework	16	16
Create local associations for families Encourage networks established between private individuals and organisations	15			15
Encourage a new social order	15			15
Develop a council to monitor family-friendly policies in the EU	15			15
Encourage dialogue between economic, social and political institutions	13			13

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Job security and lay-off protections for fathers and mothers	11			11
Eliminate domestic violence and the trafficking of women and children	9			9
		Improve the realisation of extant models	9	9
		Make the social system more efficient	9	9
		Combine welfare with participation in the educational system	9	9
Better financing of families	8			8
Develop social responsibility (direct parents)	6			6
		Guarantee places in kindergardens	6	6
Special support for large families	6			6
		Fight illegal employment	5	5
		Try out new methods	5	5
Encourage the idea of family	4			4
Support Europe schools	4			4
		Paternity leave	3	3
		Coordinated retirement in all of Europe	3	3

● 5.4.2 Balancing Family and Career

This unit was dedicated especially to the problem of how to reconcile a career with family life. Several measures were named as ways to unify the two.

Both the Hungarian and German citizens were of the opinion that important measures must be taken to support the changing employment market. Special measures should also be taken to create an equal distribution of work and a better financial situation for families.

In Hungary the participants focussed on improving the employment contracts of salary-paid employees. They saw particular potential there for improving the situation of families. This could be safeguarded above all by improving national and European legislation.

In Berlin unemployment played a more important role. Unemployment is a vicious circle that has an immense impact on the lives of families: if parents remain unemployed on a long-term basis, they often are a bad example for their children who perceive their condition as normal and therefore do not seek a level of qualification that would enable them to enter into a career. For

this reason, the participants found it important to fight mass unemployment and thereby create a secure future in Europe for future generations. Several suggestions were made with these goals in mind, such as encouraging volunteer work, improving the education system and finding new ways to place people in jobs. Although the European Union could contribute to solving these problems, the participants were aware that these problems must be resolved mainly in a national context.

The following graph represents the four suggestions that received the most votes:

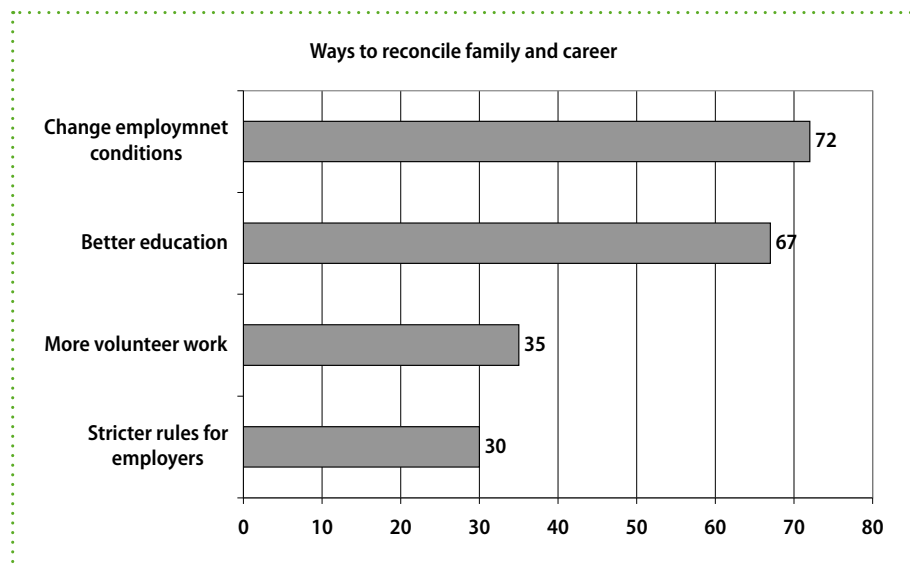

Figure 13 Top 4 Votes WU 6

The following graph shows the respective amount of votes cast by the Berlin and Budapest citizens' juries for work unit 6.

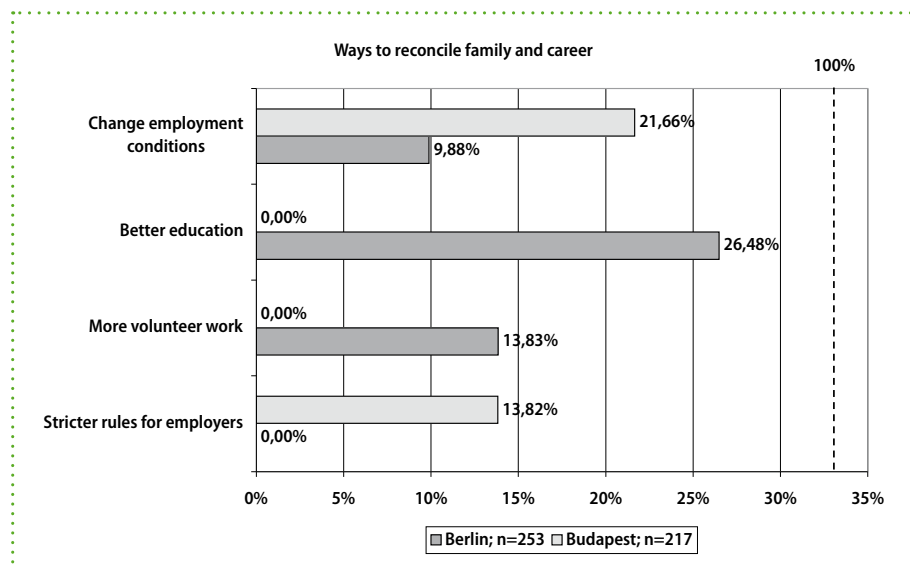

Figure 14: Agreement to the results of WU 6

The suggested political options can be seen in the following table.

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
Changes in employment policy <ul style="list-style-type: none"> • <i>Encourage part-time employment</i> • <i>Job flexibility for all parties concerned</i> • <i>Reduce bureaucracy and support small and medium-sized businesses</i> • <i>Strengthen the second job market</i> • <i>Reconsider the demand for a minimum wage</i> 	25	Support telecommuting Create a more flexible job market	28 19	72
More and better education	67			67
Support volunteer work in schools and families	35			35
		Stricter regulations for employers <ul style="list-style-type: none"> • <i>better monitoring of employers and their commitment to existing labour laws</i> • <i>Better quality assurance from employers</i> 	30	30
		Increase mobility for employees <ul style="list-style-type: none"> • <i>Allow for a labour market with more mobile options</i> • <i>Employers should be interested in continuing education for employees</i> 	27	27
Fight poverty	25			25
		EU/national governments should support family-friendly employers	24	24
		Family-friendly business hours (especially for working parents)	22	22
A more just distribution of work	18			18
Establish inter-European job placement centres	17			17
		Strong monitoring to prevent illegal employment	16	16
		Exchange of experience within the EU	16	16
Active family policies Money for children, mothers, upbringing, youth centres	13			13
Basic security / basic income level Europe-wide	9			9
		More forums, public awareness and benchmarking is necessary	9	9
Support states' independence	9			9
		Protect healthy positions in the workplace	8	8

Suggestions Berlin	Votes	Suggestions Budapest	Votes	Total Votes
		Provide better information for the population	8	8
Concrete projects instead of more bureaucracy	7			7
Distribute tax money in a more social manner	7			7
		Create more private kindergardens close to the workplace	6	6
Equalise salaries with profits made by employers	5			5
Discover more measures to fight against social exclusion	5			5
		Address women's interests more	4	4
Support reintegration of the long-term unemployed	4			4
More money for families instead of armaments	4			4
Create general framework for reducing unemployment	3			3

● 5.4.3 Social Welfare and the Health Care System

In this work unit, the citizens concerned themselves with various aspects of social welfare and in particular with health issues.

The proposal that was discussed most heavily in both cities was improving preventative measures on the European level. Furthermore, the citizens voted for health care initiatives across national boundaries. But participants also argued for more consistency throughout Europe regarding other parts of social welfare.

The Hungarians additionally stressed the necessity of wide-ranging support to improve the medical infrastructure in all member states. This process should ensure that minimum health care is guaranteed throughout Europe.

Figure 15 shows the four measures that received the most votes:

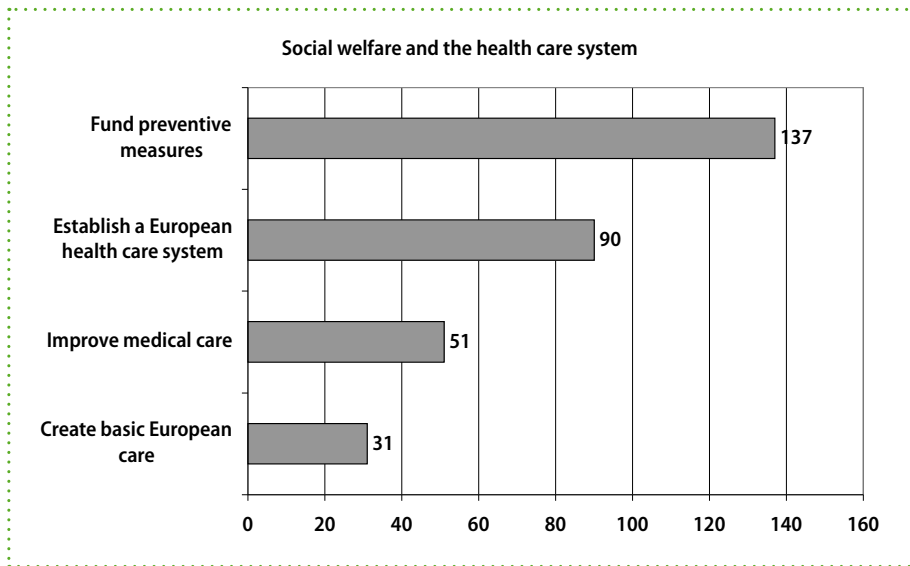

Figure 15 Top 4 Votes WU 7

The following graph shows the number of votes from the Berlin and Budapest citizens' juries for issues in work unit 7.

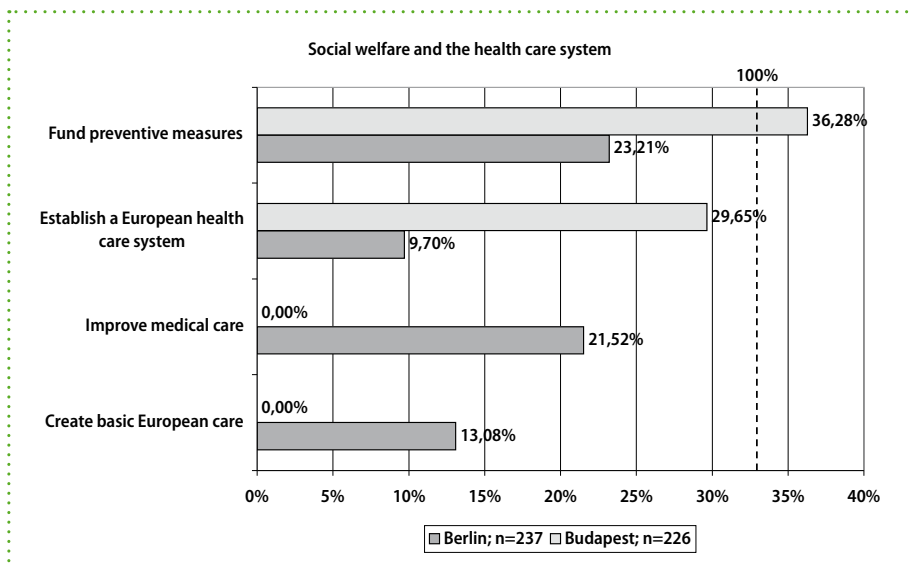

Figure 16: Agreement to the Results of WU 7⁷

⁷ Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

The proposed political options can be found in the following table.

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
Support preventative measures <ul style="list-style-type: none"> • <i>promote healthier lifestyles, campaigns against drug consumption</i> • <i>Europe-wide illness-prevention education campaigns</i> • <i>Free precautionary exams Europe-wide</i> 	55	Support preventative measures <ul style="list-style-type: none"> • <i>Better education about health risks in schools</i> • <i>Improve individual awareness of drug and alcohol abuse</i> • <i>Free X-rays as part of health care</i> 	71 11	137
Establishment of European health insurance <ul style="list-style-type: none"> • <i>General acceptance of the EU health insurance card</i> • <i>direct standardisation of the billing system EU-wide</i> 	23	Europe-wide basic care <ul style="list-style-type: none"> • <i>European health care system is needed</i> • <i>Europe-wide standardisation of health care administration</i> • <i>However, do not lose attention to local differences</i> • <i>Creation of Europe-wide health care standards and criteria</i> 	23 22 22	90
Improve and ensure doctor care <ul style="list-style-type: none"> • <i>Complete doctor care</i> • <i>Corrective eyewear and tooth replacement covered by basic care</i> 	51			51
Creation of a Europe-wide basic social care	31			31
Ensure affordable access to pharmaceutical products	24			24
		Establishment of a Europe-wide medical information system	22	22
		Protect the dignity of chronically ill and handicapped people	12	12
Introduce Europe-wide standards for vaccinations	12			12
Minimise health risks of harmful substances	12			12
		Better payment of medical personnel in Hungary	9	9
Assured emergency help Europe-wide (infrastructure)	8			8
More education regarding harmful substances	7			7
Coordination of retirement insurance systems	7			7
Improved European standards for controlling epidemics	7			7
		European subsidies for improving medical infrastructure	7	7
		Employers should pay into employees' health care	7	7

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
		Ensure common recognition of medical degrees, so that work may be undertaken abroad	6	6
		Improved language courses	6	6
		Finance the coordination of health standards by extra taxes for the pharmaceutical industry	5	5
		Improved monitoring of the payment of social welfare contributions	3	3

● 5.4.4 Summary

In closing, it can be seen that in this range of topics, citizens in both cities have identified very similar problems and worked out possible means of improving the current situation. The citizens of both Budapest and Berlin voted for a change of the labour market that focuses on expanded flexibility of labour relations. In relation to this, they identified the European Union and the national governments as the most important entities in bringing about these changes. Neither the EU nor the national parliaments alone can solve the problems; instead, the necessity of good cooperation was stressed. This is a prerequisite for a successful future.

Differences between the Hungarian and German citizens' juries did arise, however. Due to differing structures of the labour markets in Germany and Hungary, the Budapest citizens proposed stricter rules for employers in order to facilitate improvements of labour relations with employees. For the German participants, the topic of "unemployment" was of greater importance. Therefore they proposed means of combating this problem.

● 5.5 Topic 3: Immigration and Europe's Role in the World

This topic will address the following three topics:

- Europe's foreign policy, contact to neighbouring states, and expansion
- The diplomatic, military, and cultural role of Europe in the world
- Immigration to the European Union

● 5.5.1 Europe's Foreign Policy, Contact to Neighbouring States, and Expansion

This work unit dealt with the issues of contacts to states neighbouring Europe and the circumstances for further enlargement rounds

The majority of citizens from both cities voted for the development of a collective European foreign policy. However, this does not mean transferring the foreign policy expertise of individual member nations to the European Union, but rather the development of a collective European position for core foreign policy issues. The goal of this action is that Europe projects a more cohesive appearance. This can occur on the basis of collectively developed principles, which could provide the structure for formulating a collective European foreign policy. A prerequisite for such a procedure is the clarification of the structure of the current European Union. A collective European identity should be strengthened to facilitate the formulation of a collective foreign policy. At the same time, the participants stressed that differences within the European Union should be preserved.

In relation to the enlargement debate, the citizens voted essentially for an open European Union that does not categorically preclude the possibility of further enlargement. It is, however, essential to define clear criteria for future enlargement rounds and also, as already mentioned, to reform the structure of the current EU with its 27 members.

On this topic, the citizens of Berlin and Budapest were in strong agreement. While the Hungarian citizens strongly stressed the development of principles for the formulation of a collective European foreign policy, the German citizens emphasised the strengthening of a European identity.

Figure 17 shows the four measures that received the most votes:

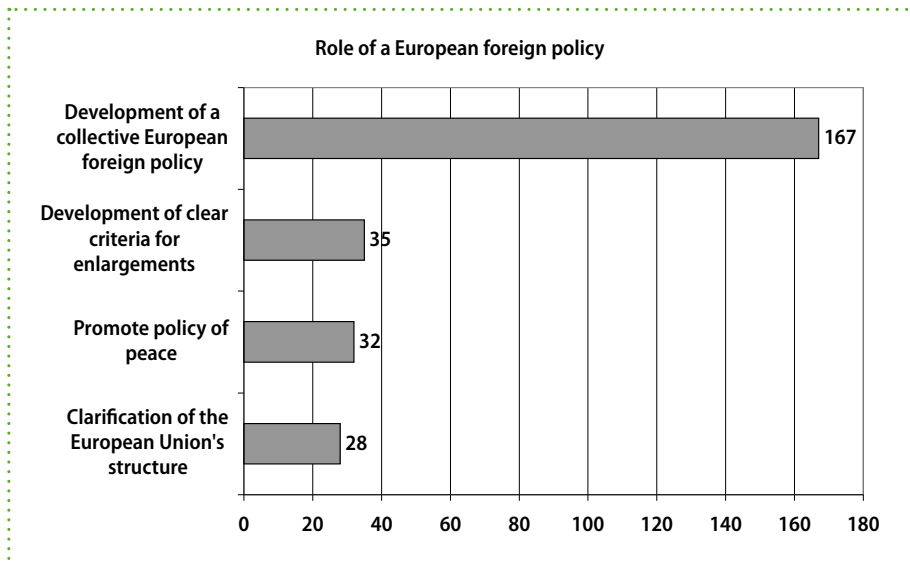

Figure 15 Top 4 Votes WU 8

The following graph shows the number of votes from the Berlin and Budapest citizens' juries for issues in work unit 8.

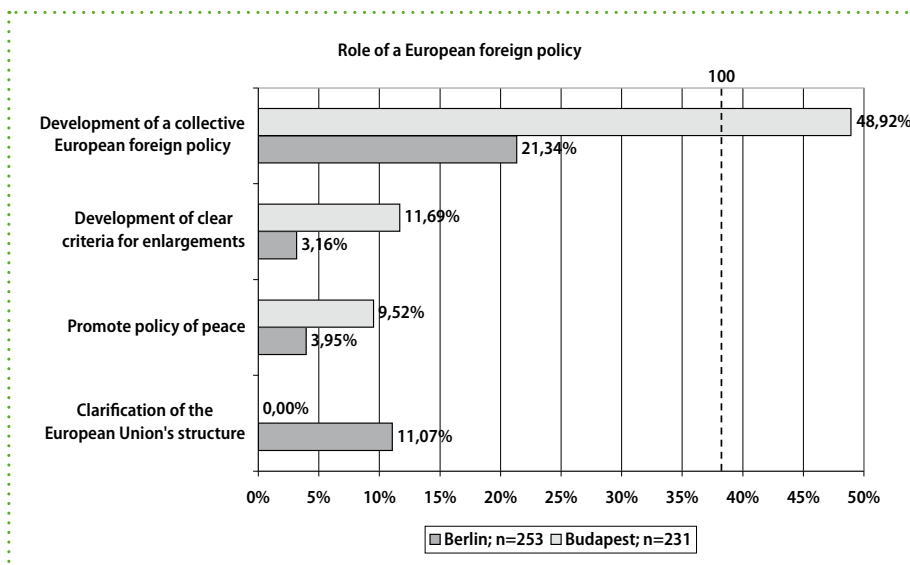

Figure 16: Agreement to the Results of WU 8⁸

⁸ Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

The proposed political options can be compared in the following table.

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
A collective European foreign policy, but only for core issues <ul style="list-style-type: none"> • <i>European Foreign Secretary</i> • <i>Integrate national problems into collective solutions</i> • <i>Coordination of national foreign policy</i> • <i>Majority resolutions instead of unified resolutions</i> 	54	A collective European foreign policy <ul style="list-style-type: none"> • <i>Development of collective principles as basis for European foreign policy</i> • <i>Long-term perspectives should be basis for this foreign policy</i> • <i>Collective foreign policy must reflect member states' interests, which are formed on basis of collective principles as consensus</i> 	113	167
Concrete criteria for EU accession	8	Enlargement on basis of collective principles	27	35
Promote a policy of peace <ul style="list-style-type: none"> • <i>Protection against atomic weapons</i> • <i>Peace resolution</i> 	10	EU should develop methods for avoiding conflict between nations	22	32
Clear organisation of the EU 27 Constitution	28			28
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Strengthen identity: Missing European identity/collective position</i> • <i>Develop European position in the world in relation to influence of key world players (USA, China)</i> 	26			26
Collective development policy, in order to aid stable neighbours <ul style="list-style-type: none"> • <i>Election support in difficult regions</i> • <i>Prevent economic refugees by offering help</i> 	22	Developing partnerships to stabilise neighbouring nations	3	25
Increased civic participation in foreign policy issues	22			22
		Establishment of an institution to represent Europe's foreign policy	20	20
National identities should be considered	20			20
Europe as economic alliance and as peace alliance	9	Standardisation of economic policy	10	19
Basic openness of EU to further enlargement	18			18
		EU must endeavour to solve problems discursively (not as a follower of the USA)	15	15
		Environmental and sustainability policy should be fundamental components of foreign policy	15	15
Observance of human rights as prerequisite for EU accession	13			13

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
Creation of European defence alliance • <i>Collective defence army like UN</i> • <i>Strong relationship with the UN</i> • <i>No militarism</i>	9			9
Internal change of decision process and structures (parliament, council)	6			6
		The true reasons for EU enlargements will be withheld from the citizens	6	6
Constant contact between EU member states regarding foreign policy issues	4			4
We are on the right track	2			2
Offer wealthy countries increased incentives to join EU	2			2

● 5.5.2 Europe's Diplomatic, Military, and Cultural Role in the World

In contrast to the previous work unit which focused solely on the area of Europe, this work unit deals with the role of the European Union on the international stage.

The Budapest and Berlin citizens agreed that Europe's most important role on the international level is preserving peace. This includes both intervention into conflicts already under way, as well as preventative measures aimed at inhibiting potential conflict. In this context, closer collaboration with the United Nations is desirable. Furthermore, the participants found it important that the European Union take a collective foreign policy position to be able to effectively represent and implement European interests. Through this, the EU would take on an independent role next to other important political world powers like the USA and China without automatically becoming an adversary. Instead, the EU should be a peaceful community, marked by cooperation, which can set an example for other regions in the world. It should present a stronger image of itself as a community based on collective values.

In this work unit, only a few differences between the Budapest and Berlin citizens' juries could be recognised. While the Hungarian participants stressed the peace-keeping responsibility and the collective values of the European Union, the German participants concentrated on the independent role of Europe on the international stage.

Figure 19 shows the four measures that received the most votes:

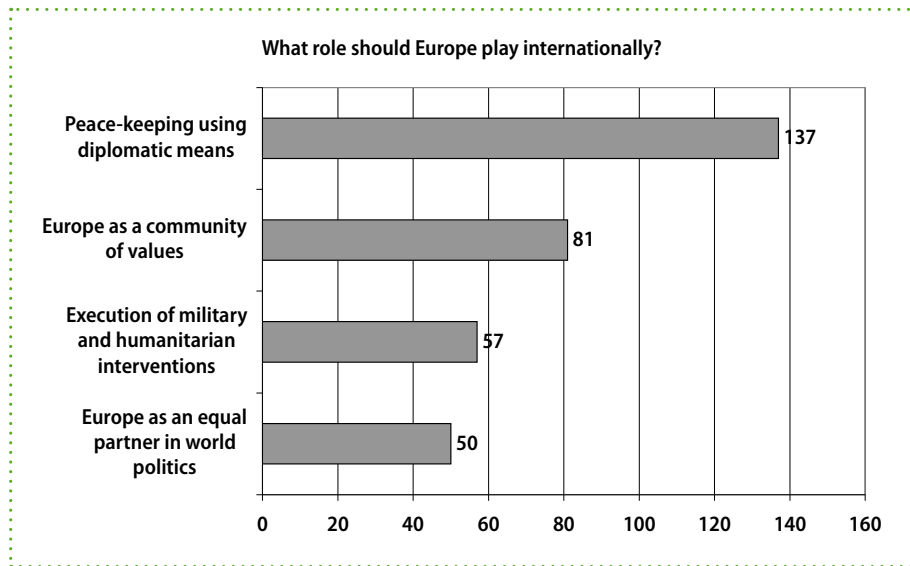

Figure 21 Top 4 Votes WU 9

The following graph shows the number of votes from the Berlin and Budapest citizens' juries for issues in work unit 9.

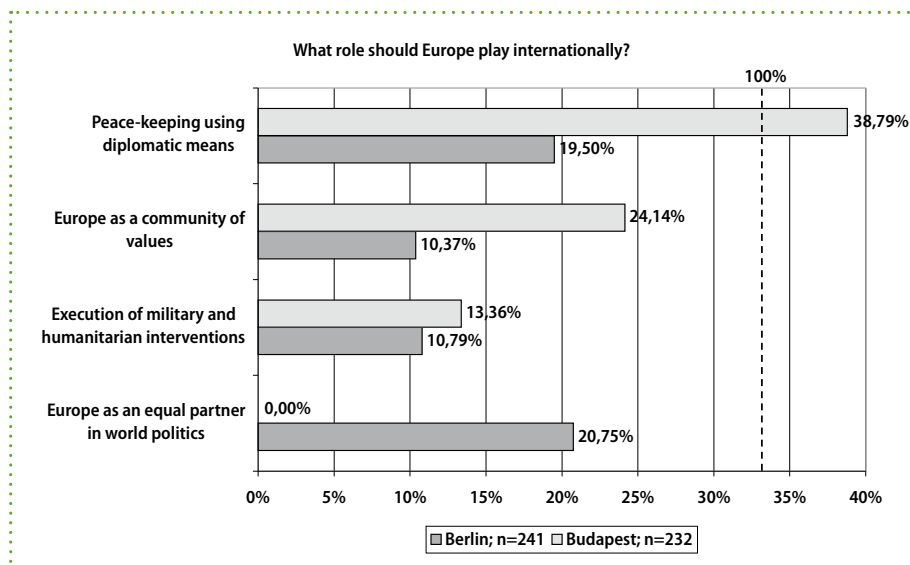

Figure 17: Agreement to the Results of WU 9⁹

⁹ Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

The following table introduces the proposed political policies.

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
EU as mediator in conflicts	22	Europe's diplomatic role of peace-keeping	90	137
Conflict prevention	13	Europe should play neutral role and promote own interests using diplomatic means		
Peace promoter	12			
Community of values/ strengthen European profile / culture	25	Protect collective values and culture	56	81
<ul style="list-style-type: none"> • <i>EU must represent self more clearly as community of values</i> • <i>Strengthening of European profile</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Protection and propagation of moral and cultural values</i> • <i>Europe's cultural differences must be preserved in the long-term</i> 		
Military and humanitarian intervention only on basis of UN-resolutions	20	Stabilisation with military means and creation of 'European Army'	31	57
Contribution to system stabilisation (own intervention group)	6			
Cohesive European foreign policy image	26			50
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Establishment of standards for EU decision-making and responsibility</i> 				
Equal partners in world politics	16			
Positioning alongside USA and Asia				
Clearly define foreign policy concerning the USA	8			
Europe as example for peaceful co-existence	22			22
Despite national interests, people can work together				
Fighting terrorism	21			21
		Creation of collective research institutions	16	16
		Lack of strategy in a collective foreign policy	14	14
Separation of church and state	13			13
		Put climate crisis on international agenda	11	11
Creation of a collective European development fund	4	Active support of the developing countries	5	9
No dominant culture in the EU	8			8
Strengthen non-proliferation of atomic weapons	8			8
Worldwide fight against right-wing extremists	7			7
		Strong moral orientation in collective foreign policy	6	6
Fair global trade	4			4

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
		Strengthen international courts	3	3
Speed up internal decision processes	3			3
Establish criteria that Europe unanimously brings forward	2			2
Active implementation of resolutions	2			2

● 5.5.3 Immigration to the European Union

This work unit was to focus principally on immigration to the European Union.

On the topic of immigration, clear differences between the citizens' juries from Berlin and Budapest could be observed.

The majority of German participants voted for a controlled immigration policy that ensures that immigrants persecuted in their homeland can be taken in by the European Union. For migrants requesting a residence permit for other reasons, the Berlin citizens argued for immigration quotas based on the American model, which predetermines the number of people who can be granted residence permits in the EU per year. To ensure successful integration of immigrants, the citizens proposed defining at the European level a general framework for integration.

In Budapest, an important issue in the discussions was freedom of movement within the European Union. The Budapest participants argued for unrestricted labour movement and travelling freedom in the medium term. A further point of discussion unique to the Hungarians dealt with the topic of bringing families together. On this issue the Budapest participants wanted the creation of clear regulations to handle this problem.

On the topic of immigration to the European Union, the Budapest citizens presented positions very similar to those of the Berlin citizens' juries. They argued for controlled immigration. In connection with this, they stressed that Europe's outer borders should not be completely closed.

Figure 21 shows the four measures that received the most votes:

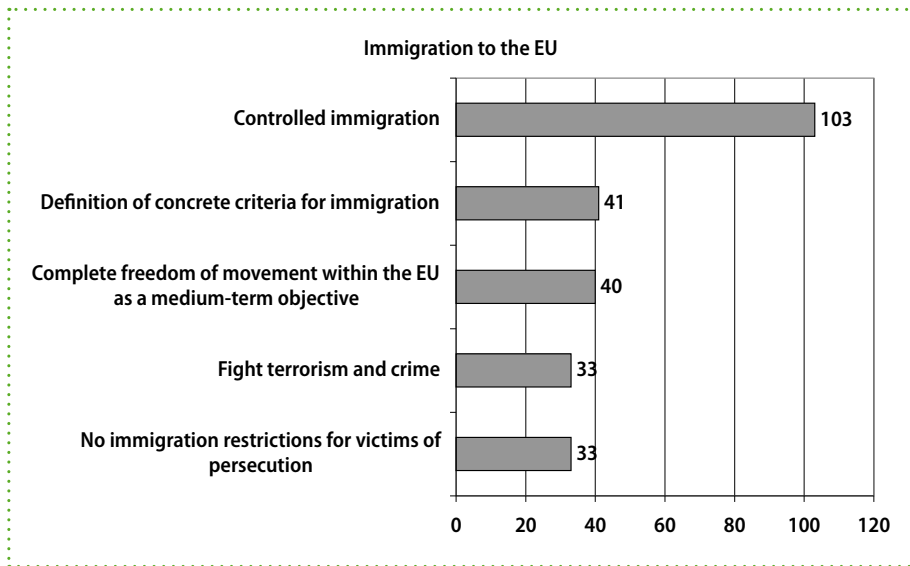

Figure 18 Top 5 Votes WU 10

The following graph shows the number of votes from the Berlin and Budapest citizens' juries for issues in work unit 10.

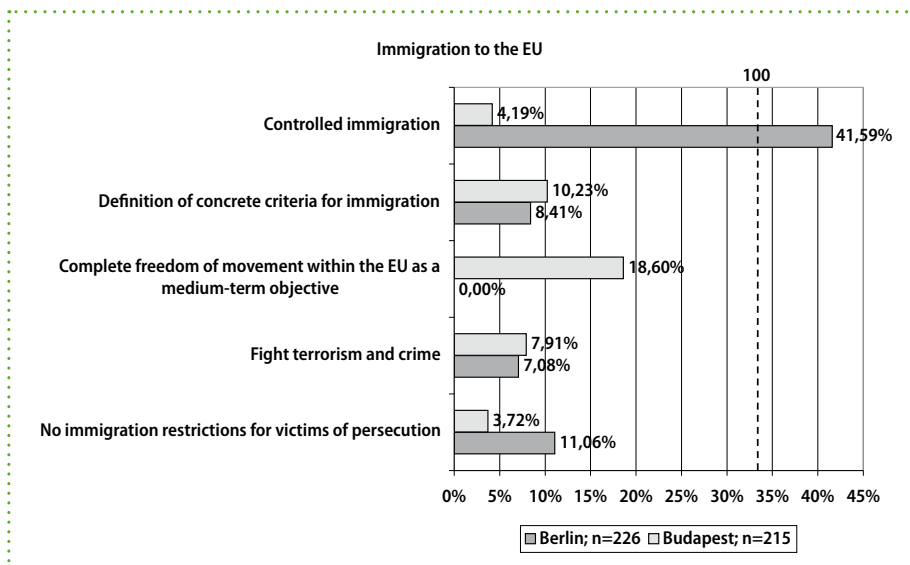

Figure 19: Agreement to the Results of WU 10¹⁰

In the following table, the politic options are given in detail.

¹⁰ Similar results from individual small groups were sometimes grouped together, making it possible for a suggestion to receive more than 100% of the votes.

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
Controlled immigration Setting immigration quotas	59	Regulation of immigration	9	103
Limitation of outer borders' permeability	35			
Definition of immigration criteria • <i>Control immigration if needed and/or draw up legal guidelines</i> • <i>Influential factors: Language, career, need for "human resources"</i>	19	Standardised immigration policy	22	41
		Freedom of movement within Europe	40	40
No restrictions for immigration of victims of persecution	25	Victims of persecution should have open access to the EU	8	33
Fight terrorism and crime • <i>Tighter border control</i> • <i>Deportation of criminals / offenders</i>	16	Regulation of criminal prosecution within the EU 27	17	33
		Standardisation of border control of EU's outer borders	26	26
Create a general framework on the European level for integration Implement an integration policy: especially in the areas of education, language, and political involvement	25			25
		Clear regulations for retired people, those seeking work, and for uniting families	23	23
		Improved chances of education in the EU: Creation of a network of trainee programmes	8	21
		Acceptance of university degrees within the EU	13	
Definition of a European distribution key for immigrants Fair-minded distribution of immigrants within the EU	18			18
		Create incentives for western European retirees to come to Hungary	16	16
Provide direct aid to emigration countries to reduce emigration	13			13
		Improve Hungary's image in the EU, to attain more acceptance	10	10
		Creation of a social system that deals with immigrants within Europe	9	9
Create equal social standards in all member states	8			8

Proposals Berlin	Votes	Proposals Budapest	Votes	Total votes
Make requests for asylum accessible in native country embassies	8			8
		More education programmes for the basic and intermediate levels	5	5
		More information about immigrants	3	3
		Retain minimum borders within the EU to avoid conflicts	1	1

● 5.5.4 Summary

Excepting the topic of immigration, the results of the Hungarian and German citizens' juries in this range of topic are quite homogenous. Both desired a collective European foreign policy with improved coordination, but stipulated that actual power of decision should continue to lie with individual member states. With respect to the enlargement debate, both voted for possible future enlargement rounds, but wanted first to ensure that the EU reform its structure to be more capable of action and define criteria for the acceptance of a new member state. In the context of global politics, Europe should assume the role of a peace-keeping and peace-making power. This goal should be primarily achieved through diplomatic means. However, in the case of humanitarian catastrophe, military intervention is conceivable. With this in mind, the creation of a "European Army" is advantageous.

As already mentioned, the topic of immigration yielded differing results. Berlin citizens mainly discussed the possibilities of controlled immigration, which ensures entry for victims of persecution but regulates immigration for others. Another important point of discussion in Berlin was the improvement of integration policies within the European Union in order to avoid the tensions that may result from failed integration.

For the Hungarian citizens, the topic of freedom of movement within the European Union carried great importance. They argued for complete freedom of movement over the medium term. With respect to immigration to the EU, they held views similar to those of the German participants.

The differing results can be easily explained by observing the political circumstances in Hungary and Germany. Germany is already a member of the Schengen Agreement and enjoys the resultant complete freedom of movement. As one of the ten new member states that entered the European Union in May 2004, Hungary's freedom of movement is still restricted. This applies principally to labour immigration. For this reason, it is understandable that the topic of freedom of movement dominates everyday politics in Hungary more so than in Germany.

As a comparatively wealthy country, Germany draws more immigrants than Hungary. This is probably the reason why the negative effects of failed integration were given more attention in Berlin than in Budapest.

● 6 Conclusion

The randomly selected citizens in Budapest and Berlin decided, after intense debate, on a European mission statement that is already widely cited: an open, ecological, and social Europe. The results here are very clear: in contrast to traditional surveys and ballots that reflect significant European scepticism, when they take the time to discuss issues with each other, invited citizens speak out for a Europe that is open to immigration and even enlargement, offers special support and protection for young families, strengthens its ecological orientation further, and distinguishes itself technologically in this respect as well. In short, its citizens strive for an ambitious goal that requires considerable dedication and is not easy to attain. The European dream goes on. The acceptance of this Europe is quite high.

From these results, clear consequences for further European political work follow:

1. The ideas and visions developed by citizens from all 27 member states of the EU in the continuation of the ECC process „Making your voice heard“, should be regarded by politicians of the national as well as the European level as an initiative for the formulation of a common European policy.
2. The absolutely spectacular Europe-friendly europolitical models developed in the citizens' juries are pushing for intensification and should be widely spread and discussed further. This was successfully realised within the ECC process. For the future politics should be interested in an sustained and even more intensive dialogue with citizens.

As can be clearly observed in the results, despite the complexity and diversity of the selected topics, participants managed to acquaint themselves with the problems and develop solution-oriented proposals for the development of future political guidelines. Despite differing results on individual topics, which can be explained by the differing national backgrounds, a consistent tendency is clearly recognizable in the results: The participants advocate a Europe that

- fights more strongly for environmental protection. Especially on the topic of energy policy, a clear commitment to alternative energy sources, particularly renewable energies, could be observed. The need to fund research in this area was strongly emphasised.

- that supports the family. Of particular importance to the participants was flexibility in the labour market to increase the compatibility of family-life and work. Furthermore, they advocated improvement of preventative measures in the health care system, in order to reduce costs in this area over the long term.
- takes an independent role on the international stage and becomes an equal partner with the USA and China. The participants want a Europe that strengthens its diplomatic role with respect to peace-keeping measures. The citizens also advocated further enlargement of the European Union, though they emphasized that first a clarification and reform of the existing structures of the EU must take place in order to ensure efficient operation in the future. With regard to immigration to the EU, participants voted against a Europe with closed borders, but also recognized the necessity of better immigration control.

As became clear in Chapter 3.4, which dealt with the evaluation of the citizens' juries, the participants' response to the process was positive. This matches the observations of the moderators, who also noted enthusiasm amongst the participants. The existing age differences and the different social backgrounds of the citizens were a clear advantage in the discussions, as they allowed various perspectives of the same problem to be considered. Most citizens found participation in the citizens' juries to be an enrichment of their knowledge since they had not ever dealt with these European policy issues with such intensity. Response to the small group work was also especially positive. Many participants were pleasantly surprised by the constructive work atmosphere. They were in agreement in both Berlin and in Budapest that increased implementation of direct citizen participation events like the citizens' jury is desirable in the European context, but also in other circumstances.

Eckpunkte für ein offenes, ökologisches und soziales Europa

● Inhaltsverzeichnis

- 1 Ergebnisse im Überblick... 68

- 2 Ausgangspunkt des Bürgergutachtens... 69
 - 2.1 Das Verfahren der ECC... 70
 - 2.1.1 Das Setzen der Agenda... 71
 - 2.1.2 Planungszellen Berlin und Budapest... 71
 - 2.1.3 Nationale Bürgerkonferenzen... 71
 - 2.1.4 Abschlussveranstaltung... 71
 - 2.1.5 Organisation... 72

- 3 Das Verfahren „Planungszelle“... 73
 - 3.1 Allgemeine Merkmale... 73

 - 3.2 Vorteile der Planungszellen und Bürgergutachten... 75
 - 3.2.1 Unabhängigkeit von Lobbys... 75
 - 3.2.2 Sachorientierung der Lösungen... 75
 - 3.2.3 Steigerung der Ergebnisakzeptanz durch Zufallsauswahl... 75
 - 3.2.4 Breite Einsatzmöglichkeiten... 75
 - 3.2.5 Mobilisierung neuer Kräfte... 76

 - 3.3 Ablauf der Planungszellen im Rahmen der European Citizens' Consultations... 77
 - 3.3.1 Programm der Planungszellen in Berlin... 78
 - 3.3.2 Programm der Planungszellen in Budapest... 79

- 4 Die Teilnehmerinnen und Teilnehmer... 80
 - 4.1 Verteilung Frauen-Männer... 80

 - 4.2 Altersverteilung... 81

 - 4.3 Sozio-ökonomischer Aspekt... 82

 - 4.4 Evaluation der Planungszellen... 82
 - 4.4.1 Detaillierte Ergebnisse der Evaluation in Berlin... 83
 - 4.4.2 Detaillierte Ergebnisse der Evaluation in Budapest... 84

● 5	Ergebnisse ...	87
5.1	Überblick über die wichtigsten Ergebnisse ...	87
5.1.1	Themenkomplex 1: Energie und Umwelt	87
5.1.2	Themenkomplex 2: Familie und soziale Sicherung	88
5.1.3	Themenkomplex 3: Immigration und Europas Rolle in der Welt	88
5.2	Methodische Anmerkungen zur detaillierten Darstellung der Ergebnisse ...	89
5.3	Themenkomplex 1: Energie und Umwelt ...	90
5.3.1	Die Struktur der europäischen Energieversorgung und resultierende Abhängigkeiten	90
5.3.2	Einfluss der Energiewirtschaft auf die Umwelt	93
5.3.3	Europas Rolle in der Umweltpolitik	96
5.3.4	Zusammenfassung	99
5.4	Themenkomplex 2: Familie und Soziale Sicherung ...	100
5.4.1	Wie kann die Europäische Union die moderne Familie unterstützen?	100
5.4.1	Die Vereinbarkeit von Beruf und Familie	103
5.4.3	Soziale Sicherung und Gesundheit	107
5.4.4	Zusammenfassung	110
5.5	Themenkomplex 3: Immigration und Europas Rolle in der Welt ...	110
5.5.1	Europas Außenpolitik, der Kontakt zu seinen Nachbarstaaten und Erweiterungen	110
5.5.2	Die diplomatische, militärische und kulturelle Rolle Europas in der Welt	114
5.5.3	Immigration in die Europäische Union	117
5.5.4	Zusammenfassung	120
● 6	Fazit ...	121

● 1 Ergebnisse im Überblick

Folgende Maßnahmen wurden von den Bürgerinnen und Bürgern Berlins und Budapests erarbeitet.

Themenkomplex Energie und Umwelt

Höchste Priorität:

- Förderung alternativer Energiequellen
- einheitliche Standards in der europäischen Umweltpolitik

Mittlere Priorität:

- Verringerung der Abhängigkeit von Energielieferungen durch eine europäische Energiepolitik
- Bessere Aufklärung im Bereich Energie und Umweltschutz

Die Bürger sprachen sich gegen eine Energiepolitik aus, die ausschließlich durch nationalstaatliche Interessen geprägt ist.

Themenkomplex Familie und soziale Sicherung

Höchste Priorität:

- Bessere Vereinbarkeit von Familie und Beruf
- Förderung präventiver Maßnahmen in der Gesundheitsversorgung

Mittlere Priorität:

- Verbesserung der Schulbildung
- Flexiblere Arbeitsverhältnisse

Obwohl sich die Bürger bewusst sind, dass der Staat nicht alle sozialen Funktionen übernehmen kann, sprachen sie sich deutlich gegen einen Rückzug des Staates aus seiner familien- und sozialpolitischen Verantwortung aus.

Komplex Immigration und Europas Rolle in der Welt

Höchste Priorität:

- Ausbau der friedensschaffenden und –sichernden Funktion der Europäischen Union
- Entwicklung einer gemeinsamen europäischen Außenpolitik

Mittlere Priorität:

- Europa als Wertegemeinschaft
- Definition konkreter Zuwanderungskriterien

Die Teilnehmer der Planungszellen sprachen sich deutlich gegen ein Europa der geschlossenen Außengrenzen aus.

● 2 Ausgangspunkt des Bürgergutachtens

Nachdem sich im Mai 2005 Frankreich und die Niederlande in Referenden gegen eine Verfassung der Europäischen Union ausgesprochen haben, begann auf europäischer Ebene ein Reflektionsprozess, der sich eingehend mit der fehlenden Bürgernähe der Europäischen Union auseinandersetzt. Als Folge hiervon rief die Europäische Kommission Plan D ins Leben, der eine umfassende Diskussion zwischen den demokratischen Organen der Europäischen Union und ihren Bürgern anregen will. Ziel ist es, die Bürgernähe der Europäischen Union wiederherzustellen und damit das Vertrauen der Bürger in die Europäischen Gremien und ihre Politik zu erhöhen. Dies soll durch einen intensiven Dialog mit den Bürgern Europas bewerkstelligt werden.

Die „European Citizens' Consultations“ (ECC) ist ein Projekt, das diese Idee aufgreift und auf einer gesamteuropäischen Ebene umsetzt. Die grundlegende Frage, die das Projekt bestimmt, lautet: „Welches Europa wollen wir?“. In einem vierstufigen Verfahren, das im folgenden Kapitel genauer dargestellt wird, soll diese Frage beantwortet werden.

Die Planungszellen, die in Berlin und Budapest durchgeführt wurden, sind Bestandteil des umfassenderen europäischen Bürgerbeteiligungsprojekts ECC, das Leitlinien für eine zukünftige europäische Politik entwickelt und dienen der Vorbereitung des Herzstücks des gesamten Projekts, den nachfolgenden nationalen Bürgerkonferenzen. Für die Planungszellen wurden im Zufallsverfahren ausgewählte Bürger in Berlin und Budapest eingeladen, um sich über mehrere Tage hinweg mit Fragen zur Europäischen Zukunft zu beschäftigen. Diese intensive Auseinandersetzung mit verschiedenen politischen und gesellschaftlichen Themen ermöglicht es auch bisher weniger informierten Teilnehmern, an den Diskussionen teilzunehmen und sich ein qualifiziertes Urteil zu bilden. Vergleicht man die Ergebnisse der Planungszellen mit den Umfragen des Eurobarometers aus dem gleichen Zeitraum, zeigen sich Übereinstimmungen, aber auch Unterschiede. So stimmten beim Eurobarometer 73 Prozent der befragten Ungarn für eine gemeinsame Europäische Außenpolitik. Die Budapester Teilnehmer sprachen sich nach intensiven Diskussionen fast einstimmig für eine gemeinsame europäische Position bei wichtigen außenpolitischen Themen aus.

Fragen, ob zum Beispiel weitere Länder in den kommenden Jahren in die EU aufgenommen werden sollen, wurden durch die Teilnehmer differenzierter betrachtet. Während sich beim Eurobarometer 46 Prozent für eine weitere Aufnahme aussprachen, plädierten die meisten Teilnehmer der Planungszellen für eine grundlegende Offenheit der Europäischen Union, sahen aber vorher die Notwendigkeit, die Strukturen innerhalb der EU zu reformieren, damit sie handlungsfähig bleibe. Besonders interessant sind die Ergebnisse zu einem aktuell stark diskutierten Thema: der Energiepolitik im europäischen Maßstab.

Noch bevor die Diskussion in den Medien ausgiebig geführt wurde, haben die Teilnehmer der Planungszellen in Berlin und Budapest für eine einheitlichere europäische Energiepolitik gestimmt, die den Schwerpunkt auf die Nutzung alternativer (erneuerbarer) Energien legen soll, um die Abhängigkeit von externen Energielieferungen zu verringern und die Umwelt zu schonen. Allerdings sind die Bürger in ihrem Urteil weitsichtig genug zu sehen, dass auch weiterhin die Nutzung von konventionellen Energiequellen nötig ist, um den europäischen Energiebedarf zu decken. Sie sprachen sich deshalb für einen sinnvollen Energiemix aus, der die Nachhaltigkeit und Umweltverträglichkeit der genutzten Energiequellen berücksichtigt.

Die Teilnehmer der European Citizens' Consultations waren in der bisher seltenen Situation, ihre Meinungen und Vorstellungen zur Zukunft Europas entwickeln zu können. Dieses Erlebnis war für die meisten Bürger neu und wurde von ihnen positiv bewertet. Teilnehmer der Budapester Planungszellen äußerten, dass sie sich für die drei Tage als Europäische Bürger gefühlt hätten und einige Teilnehmer der Berliner Planungszellen merkten in persönlichen Gesprächen an, dass sich ihre Sicht auf die Europäische Union durch die Teilnahme bezüglich mancher Themen positiv verändert habe. Einig waren sich die Teilnehmer beider Länder in dem Wunsch, auch zukünftig stärker am politischen Entscheidungsprozess beteiligt zu werden.

● 2.1 Das Verfahren der ECC

Die ECC ist in vier Stufen gegliedert:

Das Setzen der Agenda

In der ersten Stufe im Oktober 2006 wurden durch Bürger aus der gesamten Europäischen Union drei Themenbereiche identifiziert, die in den nachfolgenden Veranstaltungen diskutiert werden.

Planungszellen in Berlin und Budapest

Zur Vorbereitung des Kernstücks der ECC, den nationalen Bürgerkonferenzen, trafen sich Ende November und Anfang Dezember im Zufall ausgewählte Bürger in Berlin und Budapest, um die Themenbereiche der ersten Veranstaltung zu vertiefen und wertvolle Informationen für die nachfolgenden Bürgerkonferenzen zusammen zu tragen.

Nationale Bürgerkonferenzen

Sie sind das wesentliche Element des ECC-Prozesses. Während der nationalen Bürgerkonferenzen hatten Bürger aller 27 Mitgliedsstaaten die Möglichkeit, ihre Ideen und Visionen für ein zukünftiges Europa zu entwickeln und konkrete Politikempfehlungen zu formulieren. Das Ergebnis waren 27 nationale Bürgererklärungen, in denen die Ergebnisse der Beratungen zusammengefasst sind.

Abschlussveranstaltung

Im Mai 2007 findet in Brüssel die Abschlussveranstaltung statt, bei der die Ergebnisse der nationalen Bürgerkonferenzen zu einer europäischen Deklaration verdichtet werden.

● 2.1.1 Das Setzen der Agenda

Die Veranstaltung fand am siebten und achten Oktober 2006 in Brüssel statt. Aus jedem Mitgliedsland der Europäischen Union wurden acht durch Zufallsverfahren ausgewählte Bürger eingeladen, um ihr Land und ihre Meinungen bei der Festlegung der relevanten Themenbereiche zu vertreten. Während der Veranstaltung saßen Teilnehmer aus verschiedenen Nationen zusammen mit einem Moderator und einem Übersetzer an einem Tisch und diskutierten ihre Vorstellungen von einem zukünftigen Europa.

Als Ergebnis dieser Veranstaltung wurden drei Themen in einer Bürgeragenda festgelegt, die im Verlauf des weiteren Verfahren diskutiert werden. Die Themen sind „Energie und Umwelt“, „Familie und Soziale Sicherung“ und „Immigration und Europas Rolle in der Welt“.

● 2.1.2 Planungszellen Berlin und Budapest

Ziel der Planungszellen war es, die drei Themenbereiche aus der ersten Veranstaltung zu vertiefen und hierdurch relevante Informationen für die nachfolgenden Bürgerkonferenzen zusammenzustellen. Eine genaue Beschreibung des Verfahrens kann dem nachfolgenden Kapitel entnommen werden.

● 2.1.3 Nationale Bürgerkonferenzen

Den Kern der ECC bilden die nationalen Bürgerkonferenzen. In ihnen soll geklärt werden, was getan werden muss, um ein Europa zu schaffen, das nach unseren Vorstellungen gestaltet ist. Es finden jeweils fünf Bürgerkonferenzen zeitgleich statt, so dass ein Austausch von vorläufigen Ergebnissen auch über nationale Grenzen hinweg stattfinden kann. Hierdurch wird die europäische Öffentlichkeit greifbar. Das Ergebnis dieser Konferenzen werden 27 nationale Bürgervoten sein, in denen politische Leitlinien für eine zukünftige europäische Politik vorgeschlagen werden. In ihnen spiegelt sich die nationale Sicht auf die europäische Politik wider.

● 2.1.4 Abschlussveranstaltung

Im Mai 2007 treffen sich Teilnehmer der nationalen Bürgerkonferenzen in Brüssel, um aus den Ergebnissen der nationalen Bürgervoten ein europäisches Bürgervotum zu formulieren. Die nationalen Vertreter sollen innerhalb dieser Veranstaltung die Gemeinsamkeiten, aber auch die Unterschiede der nationalen Bürgervoten herausarbeiten, um sie im Abschlussdokument zu verdeutlichen. Unterstützt werden sie hierbei durch Journalisten, Experten und Politiker. Die Ergebnisse werden an die politischen Entscheidungsträger sowohl auf europäischer als auch auf nationaler Ebene kommuniziert.

● 2.1.5 Organisation

Die European Citizens' Consultations werden von einem unabhängigen europäischen Konsortium durchgeführt, das sich aus Stiftungen, wissenschaftlichen Einrichtungen und Nichtregierungsorganisationen aus allen 27 Mitgliedsstaaten zusammensetzt. Die Projektleitung liegt bei der Brüsseler König Baudouin Stiftung, die das Projekt auch mitfinanziert. Die Hälfte der Projektkosten wird von der Europäischen Kommission getragen, die andere Hälfte erbringen europäische Stiftungen.

Europäisches Konsortium:

King Baudouin Foundation, Brüssel (Projektleitung und Kofinanzierung)

ECAS – European Citizen Action Service, Brüssel (Medien Koordination)

EPC – European Policy Centre, Brüssel (Politikberatung)

Universität Siena (Wissenschaftliche Beratung)

NEF – Network of European Foundations, Brüssel (Koordination der Stiftungen)

Dialogik gGmbH, Stuttgart (Evaluation)

IFOK GmbH, Brüssel (Prozess Management und Umsetzung der Veranstaltungen)

OPTEM, Gambais (Meinungsforschung)

Nationale Partner

Österreich: Zentrum für soziale Innovation

Belgien: King Baudouin Foundation

Zypern: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Tschechische Republik: Partners Czech, o. p. s.

Dänemark: Danish Cultural Institute

Estland: Open Estonia Foundation

Finnland: Finnish Cultural Institute

Frankreich: *Stiftender Partner:* Charles Léopold Mayer Foundation

Durchführender Partner: Economie et Humanisme

Deutschland: *Stiftender Partner:* Robert Bosch Stiftung

Durchführender Partner: IFOK - Institute für Organisationskommunikation

Griechenland: *Stiftender Partner:* Bodossaki Foundation

Durchführender Partner: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Ungarn: Budapest University

Irland: Forum on Europe in Ireland

Italien: *Stiftender Partner:* Compagnia di San Paolo

Durchführender Partner: University of Siena

Lettland: Centre for public policy PROVIDUS

Litauen: Baltic Partners for Change Management

Luxemburg: Université de Luxembourg, Unité de Recherche STADE

Malta: Fondazzjoni Temi Zammit

Niederlande: *Stiftender Partner:* European Cultural Foundation

Durchführender Partner: Instituut voor Publiek en Politiek

● 3 Das Verfahren „Planungszelle“

Bei der Planungszelle handelt es sich um ein Beteiligungsverfahren, das in den 1970er Jahren vom Wuppertaler Soziologieprofessor Peter C. Dienel entwickelt und seither mehr als 50 mal angewandt und weiterentwickelt wurde. Der Planungszelle liegt die Idee zugrunde, dass der Bürger mehr Verantwortung auch bei Sachentscheidungen erhält. Hierdurch wird er seiner staatstragenden Rolle innerhalb der Demokratie gerecht.

● 3.1 Allgemeine Merkmale

Eine Planungszelle ist eine Gruppe von Bürgern, die, assistiert von Prozessbegleitern, Lösungen für vorgegebene Probleme erarbeitet. Fünf Merkmale charakterisieren die Planungszelle:

20 bis 25 per Zufall ausgewählte Personen arbeiten als Bürgergutachter 3-4 Tage an einer konkreten Problemstellung.

- Sie werden dafür von alltäglichen Verpflichtungen freigestellt und vergütet.
- Experten und betroffene Interessengruppen geben ihnen kontroverse Informationen.
- Ständig wechselnde Besetzungen der Kleingruppen garantieren ihnen faire Gesprächssituationen.
- Die Empfehlungen werden als Bürgergutachten zusammengefasst.

Die Organisation der Planungszellen, die Programmherstellung, die Auswahl der Referenten und Referentinnen und die Zusammenstellung der Ergebnisse liegen in der Hand eines neutralen und unabhängigen Durchführungsträgers, im vorliegenden Fall beim nexus – Institut für Kooperationsmanagement und interdisziplinäre Forschung. Der gesamte Prozess muss detailliert vorstrukturiert und vorbereitet werden, um den reibungslosen, erfolgreichen Ablauf zu gewährleisten.

Die Referenten in den Arbeitssitzungen der Planungszellen dürfen „parteiisch“ sein. Wichtig ist, dass der Durchführungsträger neutral ist und als Moderator für kontroverse Informationen der Bürgergutachter (Teilnehmer der Planungszelle) sorgt.

Die Zufallsauswahl garantiert eine heterogene Zusammensetzung der Bürgergutachter, die durch alle Altersstufen und soziale Schichten geht und beide Geschlechter gleichberechtigt beteiligt. Dazu werden die Teilnehmer und Teilnehmerinnen beim Einwohnermeldeamt per Zufall aus allen

gemeldeten Personen ab 16 Jahren gezogen und in Gruppen von ca. 20 – 25 Personen zusammengefasst.

Der zeitliche Rahmen für eine Planungszelle beträgt in der Regel 3-4 Tage. Wichtig ist, dass den Bürgerinnen und Bürgern genügend Zeit eingeräumt wird, ihrer Funktion als Gutachter nachzukommen, das heißt, sich zu informieren und sich eine eigene Meinung zu bilden.

Um die Ergebnisse der Planungszelle gegenüber überproportionalen Einflüssen einzelner Teilnehmer abzusichern, werden in der Regel mehrere Planungszellen parallel zu einer Fragestellung durchgeführt.

Damit Abweichungen in unterschiedlichen Bevölkerungsgruppen zu erkennen sind, werden Planungszellen aus verschiedenen Grundgesamtheiten zusammengesetzt. In diesem Fall ist dies mit der Durchführung von jeweils zwei Planungszellen in Berlin und Budapest gewährleistet (insgesamt 4 Planungszellen). Hierdurch werden Bürger eines neuen und eines alten EU-Mitgliedstaats nach ihren Vorstellungen gefragt.

Das vom Auftraggeber vorgelegte, zu bearbeitende Problem wird vom Durchführungsträger in einzelne Arbeitseinheiten gegliedert. Die Sicherung einer hinreichenden Informiertheit ist eine Grundvoraussetzung jeder Beteiligung an einem Beratungs- und Bewertungsprozess. Zu Beginn jeder einzelnen Arbeitseinheit werden die Bürgerinnen und Bürger deshalb von Experten und Interessenvertretern in Kurzreferaten, Hearings und Begehungen kontrovers informiert. Die eigentliche Arbeit findet dann in Kleingruppen zu jeweils fünf Personen statt. In diesen Kleingruppen diskutieren die Bürgerinnen und Bürger ohne Betreuung das Detailproblem und suchen nach einer gemeinsamen Entscheidung. Unterschiedliche Lösungen werden entwickelt, zusammengestellt und/oder in eine Reihenfolge gebracht. Eine solche Arbeitssituation räumt dem einzelnen Bürgergutachter viele Ausdrucks-, Identifikations- und Abwägungschancen ein. Die Diskussionen zielen auf Bewertungen und Lösungsvorschläge ab. In den Kleingruppen finden die Meinungsbildungsprozesse statt. Eine Besonderheit des Verfahrens ist es, dass die Ergebnisse dieser Beratungen stark an Gemeinwohl orientiert sind.

Eine Planungszelle umfasst ca. 20 bis 25 Personen, so dass immer vier bis fünf Kleingruppen parallel arbeiten. Ein Losverfahren sorgt für die wechselnde Zusammensetzung der Kleingruppen von Arbeitseinheit zu Arbeitseinheit. So werden Meinungsführerschaften in den Kleingruppen verhindert.

Das Verfahren arbeitet zwingend ergebnisoffen. Die per Zufall ausgewählten Bürgergutachter entscheiden und beraten stellvertretend für alle Bürgerinnen und Bürger. Die Zufallsauswahl und die mehrtägige gründliche Arbeit der Bürgergutachter sind Grundlage für die Akzeptanz der Ergebnisse der Planungszellen in der Bevölkerung und bei den Auftraggebern.

● 3.2 Vorteile der Planungszellen und Bürgergutachten

● 3.2.1 Unabhängigkeit von Lobbys

Die radikal befristete Möglichkeit zur Tätigkeit als Bürgergutachter schützt die Teilnehmer von Planungszellen vor dem Durchgriff organisierter Interessen und der Abgabe von Gefälligkeitsgutachten. Bürgergutachter stehen nicht für eine Beförderung oder Wiederwahl zur Verfügung und können deshalb auch unpopuläre Entscheidungen treffen.

● 3.2.2 Sachorientierung der Lösungen

Die Bürgergutachter stellen in den Planungszellen das Gesamtinteresse vor Einzelinteressen und suchen in ihrer Arbeit nach dem erkennbaren Gemeinwohl. Die Ergebnisse sind in einem hohen Maße sachorientiert.

● 3.2.3 Steigerung der Ergebnisakzeptanz durch Zufallsauswahl

Durch die Zufallsauswahl sind die Ergebnisse der Planungszellen repräsentativ legitimiert. Die Empfehlungen haben in der Regel eine hohe Akzeptanz. Für die Voten von Bürgergutachten setzen sich Bürger, Parlamente und Verwaltung gerne ein, weil hier der Bürgerwille greifbar ist.

Die bunte Mischung der Planungszelle sorgt dafür, dass Menschen miteinander reden, die normalerweise keinen Kontakt zueinander haben. Laut Aussagen der Teilnehmer von bisher durchgeführten Planungszellen waren die individuellen Erfahrungen, gemeinsam und selbständig rationale Lösungen für unterschiedlichste Problemfelder entwickeln zu können, große Pluspunkte des Verfahrens.

● 3.2.4 Breite Einsatzmöglichkeiten

Planungszellen können zu ganz unterschiedlichen Themen arbeiten. Verallgemeinernd kann man konfliktäre und innovationsorientierte Aufgaben unterscheiden:

Zur Klärung von Konflikten und zur Überwindung von Paralysesituationen sind Planungszellen ganz besonders geeignet. Die zufällig ausgewählten Bürger sind dem Thema gegenüber neutraler, haben in der Regel keine unmittelbaren Eigeninteressen und sind durch die Befristung des Gutachteramts nicht in der Gefahr, berufs- und karriereorientierte Standpunkte zu vertreten. Sie nehmen zudem eine Rolle als Vertreter der Gesamtinteressen und nicht der spezifischen Betroffeneninteressen ein. Während die Betroffenenbeteiligung (Runde Tische, Konsensus-Konferenzen etc.) bei den Akteuren eher an die Wahrung und Verteidigung der Eigeninteressen appelliert, fördert die Bürgerbeteiligung durch Planungszellen die Bereitschaft, für das Ganze zu denken und zu handeln.

Planungszellen können auch bei unangenehmen Botschaften und unpopulären Entscheidungen mit einer breiten Akzeptanz rechnen. Sie können auf diese Weise der Politik bei der Lösung konfliktärer Themen helfen und ihr wichtige Argumentationshilfen an die Hand geben.

Zweitens arbeiten Planungszellen immer wieder an der Suche nach neuen, innovativen Lösungen im Rahmen von Zukunftsplänen. Dieser zweite Aufgabentyp stand im Zentrum der Planungszellen im Rahmen der European Citizens' Consultation. Es geht dabei um neue, innovative Ideen, die durch die intensive Beschäftigung der Teilnehmer mit den Themenfeldern, Diskussionen und gegenseitigen Anregungen entstehen können. Der Prozess setzt dabei ein hohes Maß an lokalem Wissen frei. Durch die alltagsnahe Sicht, die unterschiedlichen fachlichen Hintergründe der Bürger und die eingeräumte Zeit weisen die Ergebnisse einen großen praktischen Bezug und eine hohe Umsetzungsorientierung auf.

Das Beteiligungsinstrument Planungszelle hat seine Leistungsfähigkeit in mehreren Infrastrukturplanungsprozessen unter Beweis gestellt, so zum Beispiel zur Energieversorgung eines Stadtteils (Jüchen 1983), zur Zukunft der Energiepolitik (bundesweit 1987), zur Entwicklung von Testkriterien/ Warentest (Berlin 1988) sowie des ÖPNV-Managements (Hannover 1996), zur Gewerbe- und Quartiersentwicklung im Quartier Magdeburger Platz (nexus, Berlin 2000) und für das Zukunftskonzept Quartier Sparrplatz (nexus, Berlin 2000).

● 3.2.5 Mobilisierung neuer Kräfte

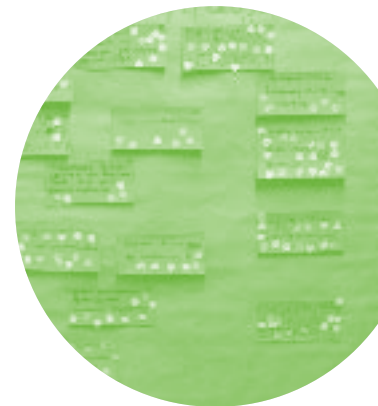
Planungszellen lösen bei den beteiligten Bürgern und Bürgerinnen oft große Motivation zur aktiven Gestaltung ihrer Umwelt, bzw. Bewältigung ihrer Probleme aus. Um dieses Potential zu würdigen und zu nutzen ist eine Anbindung an bestehende Strukturen und Initiativen, bzw. eine Nachbetreuung bei der Umsetzung geplanter Maßnahmen oder der Weiterarbeit an entwickelten Konzepten und Ideen sehr wünschenswert.

Während der gesamten Zeit ist eine enge Zusammenarbeit der Organisatoren mit dem Auftraggeber und mit Initiativen oder Institutionen vor Ort notwendig, um eine möglichst große Nähe zu bereits gemachten Erfahrungen sowie Gruppen und Einzelpersonen in der Stadt und der Region erreichen zu können.

● 3.3 Ablauf der Planungszellen im Rahmen der European Citizens' Consultations

Jeder Tag war in vier Arbeitseinheiten aufgeteilt, die jeweils 90 Minuten lang waren. Zwischen den Arbeitseinheiten gab es jeweils eine 30-minütige Kaffeepause. Das Mittagessen wurde in einer 60-minütigen Pause zwischen der zweiten und der dritten Arbeitseinheit serviert.

Jede Arbeitseinheit wurde in zwei Teile geteilt. Im ersten, kürzeren Teil wurden die Teilnehmer durch Experten in das vorliegende Thema eingeführt. Hierzu wurden ihnen grundlegende Informationen vermittelt, um für die nachfolgenden Beratungen eine ähnliche Ausgangssituation für alle Teilnehmer zu schaffen. Dies nahm ungefähr 25 Minuten in Anspruch. Anschließend hatten die Teilnehmer noch die Möglichkeit 5-10 Minuten lang Fragen an die Referenten zu stellen. Danach verließen die Experten die Planungszellen, die in fünf Gruppen zu je 4-5 Personen aufgeteilt wurden, um anhand einer vorgegebenen Fragestellung das Thema zu diskutieren. Hierfür standen ihnen 30-40 Minuten zur Verfügung. Innerhalb der Beratungen sollten sie sich auf die drei wichtigsten Vorschläge, zumeist mögliche politische Maßnahmen, einigen, die auf vorbereitete Karten notiert wurden, um sie anschließend im Plenum zu präsentieren. Hierbei wurden identische oder thematisch ähnliche Vorschläge in Gruppen zusammengefasst. Abschließend bekamen die Teilnehmer sechs Klebepunkte ausgehändigt, mit denen sie die präsentierten Maßnahmen bewerten konnten. Allerdings war es den Teilnehmern nicht erlaubt, mehr als zwei Klebepunkte auf eine einzelne Karte oder Gruppe zu kleben.

● 3.3.1 Programm der Planungszellen in Berlin

Uhrzeit	1. Tag Umwelt und Energie	2. Tag Familie und soziale Sicherung	3. Tag Immigration und die Rolle Europas der Welt	4. Tag Zusammenfassung und Auswertung
8.30 – 10.00	Arbeitseinheit 1 Begrüßung und Einführung Was charakterisiert Europa heute?	AE 5: Europa der Singles? Was sind die Probleme europäischer Familien?	AE 9: Wie groß ist Europa? Außen- und Nachbarschaftspolitik Europas und Erweiterung Wie kann eine europäische Außenpolitik gestaltet werden?	AE 13: Ein bürgernahes Europa Wie kann Europa mit seinen Bürgern in Kontakt treten?
10.00 – 10.30	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>
10.30 – 12.00	AE 2: Europas Abhängigkeit Das Energieproblem im europäischen Maßstab Wie sollte eine europäische Energiepolitik ausgestaltet sein?	AE 6: Europa der Singles? (Fortsetzung) Wie kann die (Europa-) Politik neue und alte Formen des familiären Zusammenlebens unterstützen?	AE 10: Weltmacht Europa Militärische/ diplomatische/ kulturelle Rolle Europas Welche Rolle sollte Europa auf internatio- naler Ebene spielen?	AE 14: Was für ein Europa wollen wir? Präsentation der Ergebnisse aller Arbeitseinheiten
12.00 – 13.00	<i>Mittagessen</i>	<i>Mittagessen</i>	<i>Mittagessen</i>	<i>Mittagessen</i>
13.00 – 14.30	AE 3: Europa als Vorreiter? Erneuerbare Energien und ihre Umweltverträglichkeit Was für Energien wollen wir haben?	AE 7: Ein Europa der gleichen Chancen Familie und Beruf Wie kann Europa die Situation von Familien verbessern?	AE 11 Ein Europa ohne Grenzen? Immigration und Freizügigkeit Wie durchlässig sollten Europas (Außen)Grenzen sein?	AE 15: Was für ein Europa wollen wir? Diskussion der Ergebnisse Evaluation der Planungszellen
14.30 – 15.00	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>
15.00 – 16.30	AE 4: Ein sauberes Europa Braucht Europa eine einheitliche Umweltpolitik?	AE 8: Ein Europa der gleichen Chancen Sozialsysteme und Gesundheit Welche Möglichkeit gibt es für die Harmonisierung von Standards?	AE 12 Politikerhearing	AE 16: Europäischer Empfang

● 3.3.2 Programm der Planungszellen in Budapest

Uhrzeit	1. Tag Umwelt und Energie	2. Tag Familie und soziale Sicherung/ Immigration	3. Tag Immigration und die Rolle Europas der Welt
8.30 – 10.00	Arbeitseinheit 1 Begrüßung und Einführung Was charakterisiert Europa heute?	AE 5: Europa der Singles? Wie kann die (Europa-)Politik neue und alte Formen des familiären Zusammenlebens unterstützen?	AE 9: Wie groß ist Europa? Außen- und Nachbarschaftspolitik Europas und Erweiterung Wie kann eine europäische Außenpolitik gestaltet werden?
10.00 – 10.30	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>
10.30 – 12.00	AE 2: Europas Abhängigkeit Das Energieproblem im europäischen Maßstab Wie sollte eine europäische Energiepolitik ausgestaltet sein?	AE 6: Ein Europa der gleichen Chancen Familie und Beruf Wie kann Europa die Situation von Familien verbessern?	AE 10: Weltmacht Europa Militärische/ diplomatische/ kulturelle Rolle Europas Welche Rolle sollte Europa auf internationaler Ebene spielen?
12.00 – 13.00	<i>Mittagessen</i>	<i>Mittagessen</i>	<i>Mittagessen</i>
13.00 – 14.30	AE 3: Europa als Vorreiter? Erneuerbare Energien und ihre Umweltverträglichkeit Was für Energien wollen wir haben?	AE 7: Ein Europa der gleichen Chancen Sozialsysteme und Gesundheit Welche Möglichkeit gibt es für die Harmonisierung von Standards?	AE 11: Was für ein Europa wollen wir? Präsentation der Ergebnisse aller Arbeitseinheiten
14.30 – 15.00	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>	<i>Kaffeepause</i>
15.00 – 16.30	AE 4: Ein sauberes Europa Braucht Europa eine einheitliche Umweltpolitik?	AE 8 Ein Europa ohne Grenzen ? Immigration und Freizügigkeit Wie durchlässig sollten Europas (Außen)Grenzen sein?	AE 12: Was für ein Europa wollen wir? Diskussion der Ergebnisse Evaluation der Planungszellen

● 4 Die Teilnehmerinnen und Teilnehmer

An den Planungszellen „Eckpunkte für ein zukünftiges Europa“ beteiligten sich insgesamt 85 Bürger, 45 in Berlin und 40 in Budapest, die im Zufall ausgewählt wurden. In Berlin erfolgte die Rekrutierung der Teilnehmer mit Hilfe einer Zufallsstichprobe aus dem Einwohnermelderegister. Alle Personen dieser Stichprobe erhielten eine schriftliche Einladung. Ein Teilnehmer musste aus gesundheitlichen Gründen vorzeitig ausscheiden.

In Budapest erfolgte die Auswahl der Teilnehmer mittels einer Zufallsauswahl anhand des digitalen Budapester Telefonbuchs. Hierbei wurden zu jedem Anfangsbuchstaben zufällig Personen ausgewählt, die anschließend angerufen, schriftlich eingeladen und informiert wurden.

Alle Bürgergutachter erhielten eine pauschale Aufwandsentschädigung. Um auch arbeitstätigen Bürgern die Teilnahme zu ermöglichen, war es ihnen in Berlin möglich, Bildungsurlaub zu beantragen. Die Veranstaltung war von der Berliner Senatsverwaltung für Wirtschaft, Arbeit und Frauen als Bildungsveranstaltung mit der Kennnummer 28671 anerkannt.

Obwohl das Thema die meisten Bürger nicht direkt in ihrem alltäglichen Leben betraf, war die Zusagequote mit 11,47% zufriedenstellend. Das Interesse lag deutlich höher, allerdings konnten viele Bürger aus gesundheitlichen und beruflichen Gründen oder wegen bereits langfristig geplanter Urlaubsreisen nicht an den Planungszellen teilnehmen.

● 4.1 Verteilung Frauen-Männer

Mit 44 Männern und 40 Frauen lag eine fast ausgeglichene Verteilung der Geschlechter vor.

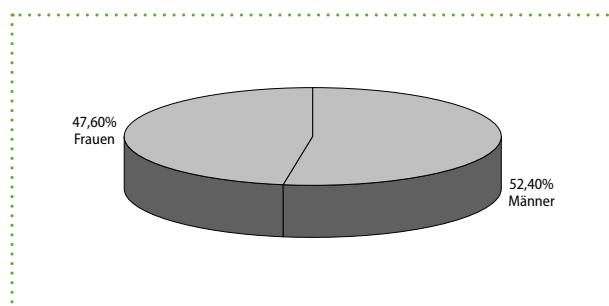

Abbildung 1: Verhältnis Frauen-Männer

● 4.2 Altersverteilung

Das Durchschnittsalter der Teilnehmer der Planungszellen lag bei 48,2 Jahren. Wie aus der Grafik „Altersverteilung insgesamt“ erkennbar ist, gibt es eine Häufung in den Altersgruppen zwischen 50 und 65 Jahren. Die detaillierten Angaben für die beiden Städte können den darauf folgenden Tabellen entnommen werden. Es gab eine hohe Bandbreite bei der Altersverteilung: Die jüngste Teilnehmerin war 19, der älteste Teilnehmer 77 Jahre alt.

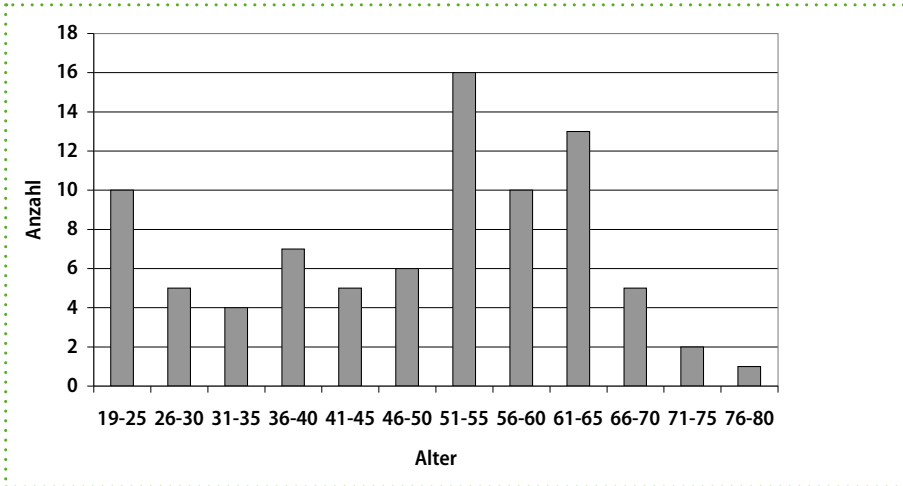

Abbildung 2: Altersverteilung insgesamt

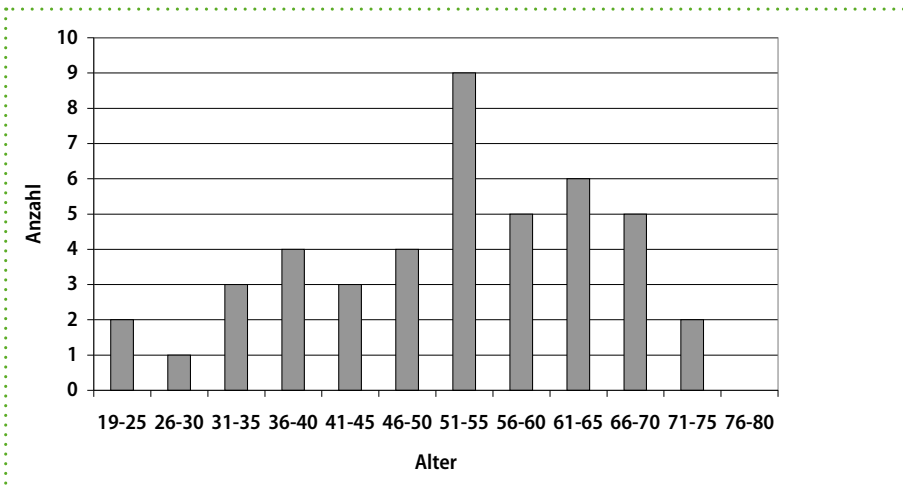

Abbildung 3: Altersverteilung Berlin

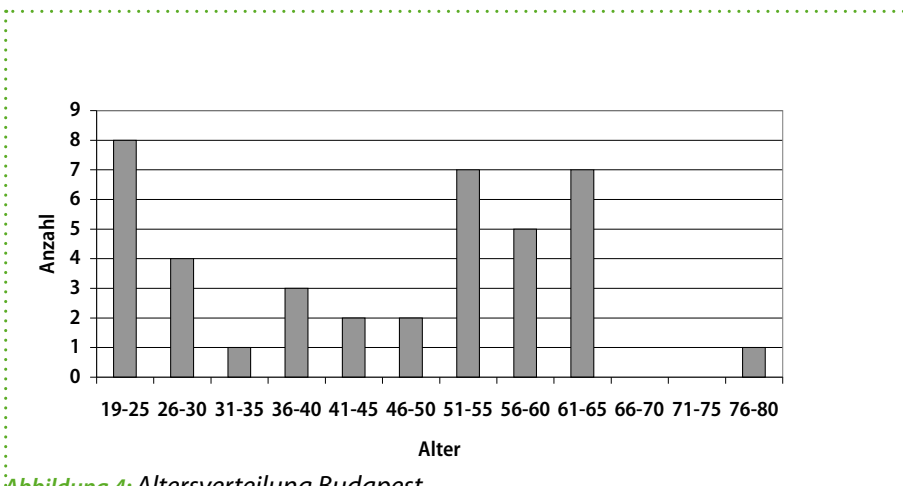

Abbildung 4: Altersverteilung Budapest

● 4.3 Sozio-ökonomischer Aspekt

Durch die Zufallsauswahl ist es gelungen Vertreter verschiedener gesellschaftlicher Schichten in den Planungszellen zu vereinen. Wir erhielten einen guten Querschnitt durch die Gesellschaft, so dass einem einseitigen Dialog vorgebeugt werden konnte.

Anhand der Liste der verschiedenen Berufe, die die Teilnehmer ausüben, lassen sich die unterschiedlichen Hintergründe gut erkennen.

Liste der Berufe

Auszubildender	Angestellter	Masseur
Autor	Sprachlehrer englisch	Mechaniker
Biologe	Unternehmer	Maler/Dozent
Kaufmann	freischaffender Künstler	Rentner
Taxifahrer	Grafikdesigner	Postzusteller
Chemiker	Hausfrau	Psychologin/Rentnerin
Verkäufer	Personalberater	Bahnangestellter
Kosmetikerin	Industriekaufmann	Sekretärin
Außendienst Mitarbeiter	Industriemechaniker	Selbständige
Arzt	Dolmetscher	Studenten
Altenpflegerin	IT Spezialist	Lehrer
Elektroingenieur	Rechtsberater	Fernmeldetechniker
Elektriker	Dozent	technischer Zeichner
		Übersetzer

● 4.4 Evaluation der Planungszellen

Zum Abschluss der Planungszellen wurden die Teilnehmer aufgefordert, das Verfahren zu bewerten.

In der Berliner Planungszelle bestand die Evaluation aus zwei Teilen: Im ersten Schritt bekamen die Teilnehmer einen Fragebogen mit offenen und geschlossenen Fragen, den sie anonym ausfüllen sollten. Im zweiten Schritt gab es die Möglichkeit, in der Gruppe zusammen mit den Moderatoren über die gemachten Erfahrungen zu sprechen und Lob und/oder weitere Anregungen zu äußern.

Die Evaluation der Planungszellen in Budapest fand in einem offenen Rahmen statt: die Bürger hatten auf einem Blatt Papier die Möglichkeit Lob, Kritik und eventuelle Verbesserungsvorschläge anonym niederzuschreiben.

Zusammenfassend ist zu erkennen, dass die Planungszellen von den Teilnehmern sowohl in Berlin, als auch in Budapest positiv aufgenommen wurden. Die meisten Bürger waren von der hohen Qualität der Ergebnisse und der konzentrierten, ziel gerichteten Zusammenarbeit in den Kleingruppen überrascht. Positiv wurden auch die einleitenden Referate

bewertet, die den Teilnehmern oftmals neue Informationen und Perspektiven lieferten.

● 4.4.1 Detaillierte Ergebnisse der Evaluation in Berlin

Im Folgenden wird die detaillierte Auswertung der Evaluation präsentiert.

- Die Frage „Wie würden Sie insgesamt den Ablauf der vergangenen vier Tage bewerten?“ wurde wie folgt beantwortet:

Sehr gut (1)	13
Gut (2)	25
Befriedigend (3)	4
Ausreichend (4)	2
Mangelhaft (5)	-

Dies ergibt eine durchschnittliche Bewertung von 1,89.

- Auf die Frage, ob die Teilnehmer mit den Ergebnissen der Planungszellen zufrieden seien, antworteten 38 Personen mit „Ja“, zwei mit „Nein“, drei waren sich nicht sicher und eine Person gab keine Antwort, da dies von der weiteren Umsetzung der Ergebnisse abhängt.
- Die Frage „Würden Sie Ihren Bekannten empfehlen, an einem Bürgerbeteiligungsverfahren wie der Planungszelle teilzunehmen?“ wurde von allen Teilnehmern positiv beantwortet.
- Ähnlich sah die Antwort auf die dritte Frage, ob die Planungszelle öfter angewendet werden sollte, aus: Bis auf einen sprachen sich alle Teilnehmer für eine häufigere Anwendung des Verfahrens „Planungszelle“ aus.
Auf die Frage, in welchen Bereichen die Planungszelle Anwendung finden sollte, wurde von den Bürgern ein breites Themenspektrum genannt. Hierzu gehörten unter anderem folgende Themen: allgemeine politische Themen, verschiedene Themen auf kommunaler Ebene, soziale Themen, Arbeit, Familie, Gesundheit, Bildung, Umwelt, die Ausländerthematik, Integration, innere Sicherheit und Friedenspolitik.
In diesem Zusammenhang wurde auch gefragt, ob die Planungszellen auf kommunaler oder nationaler Ebene stattfinden sollten. 34 Teilnehmer sprachen sich für die Durchführung auf vornehmlich kommunaler Ebene aus, 31 Teilnehmer wollten die Planungszellen auch auf nationaler Ebene realisieren.¹

¹ Da eine Mehrfachnennung möglich war, ergab sich insgesamt die Zahl von 65 Stimmen.

- **Positive Eindrücke**
Als besonders positiv wurden vor allem die anfänglichen Kurzreferate und die Arbeit in den Kleingruppen bewertet. Hierbei wurden der Erkenntnisgewinn und die produktive Arbeitsatmosphäre während der Gruppenarbeit gelobt. Nach eigenen Angaben zeigten sich die Bürger vom guten Arbeitsklima, dem Engagement der anderen Teilnehmer, der Effektivität der Methode und dem Erlebnis des Mitgestaltens beeindruckt. Des Weiteren fiel den Teilnehmern die gute Organisation und Moderation der Planungszellen auf.
- **Verbesserungsvorschläge**
Wie aus der vorhergehenden Zusammenfassung der Evaluation deutlich wird, war die überwiegende Mehrheit der Teilnehmer mit dem Verfahren im Allgemeinen und der Durchführung im Besonderen sehr zufrieden. Dennoch sollen an dieser Stelle auch die störenden Eindrücke und Verbesserungsvorschläge der Bürger genannt werden.
Sieben Teilnehmer waren mit dem Tagungsort unzufrieden. Sechs Teilnehmer hätten sich längere einleitende Referate gewünscht² und waren vom Politikerhearing enttäuscht. Bei Letzterem wurden vor allem die ausschweifenden Redebeiträge einzelner Podiumsteilnehmer bemängelt. Drei Bürger fanden die Abgrenzung der einzelnen Arbeitseinheiten nicht eindeutig genug. Weitere Punkte, die genannt wurden, waren der Zeitdruck, die Länge der Arbeitstage, Beeinflussung durch die Referenten, ein zu großes Arbeitspensum, die Dominanz einzelner Bürger, das unterschiedliche Wissen der einzelnen Teilnehmer, fehlende Informationen im Vorfeld und Allgemeinplätze in den Diskussionen.³

● 4.4.2 Detaillierte Ergebnisse der Evaluation in Budapest

Mit der Durchführung der Planungszellen in Budapest wurden in Ungarn neue Wege beschritten. Es war für die Teilnehmer ein neues Erlebnis, zu aktuellen politischen Themen befragt zu werden und durch die Teilnahme an der Kleingruppenarbeit auch aktiv mitgestalten zu können. Trotz der Neuartigkeit fanden sich die ungarischen Bürger schnell zurecht und nahmen engagiert an den Arbeitseinheiten teil.

Im Folgenden werden die positiven Eindrücke und Verbesserungsvorschläge der Budapester Teilnehmer ausführlich dargestellt.

-
- ² Anmerkung des Autors: Die Knappheit der einleitende Referate ist ein wesentlicher Bestandteil des Verfahrens „Planungszelle“, da der hauptsächliche Anteil der Zeit für die Beratung in den Kleingruppen zur Verfügung stehen soll.
 - ³ Die hier genannten Punkte wurden jeweils von einem oder zwei Teilnehmern bemängelt und deshalb in der vorliegenden Weise zusammengefasst.

Positive Eindrücke

- Die Teilnehmer fanden die Kurzreferate sehr informativ, nützlich und anregend. Die neuen Informationen bewirkten bei manchen Bürgern ein Umdenken hinsichtlich gewisser Aspekte.
- Sie schätzten es, dass Sie ihre Meinung äußern konnten und Gehör bekamen.
- Sie fühlten sich während der drei Tage als europäische Bürger.
- Die Planungszellen waren nützlicher, als von den meisten Bürgern erwartet wurde.
- Die Arbeit in den Kleingruppen wurde gelobt. Besonders positiv fielen die intelligenten Debatten und die wechselseitige Aufmerksamkeit auf.
- Die Moderatoren stellten den reibungslosen Ablauf der Planungszellen sicher. Hierin sind auch die Verpflegung und die Versorgung mit dem notwendigen Hintergrundwissen inbegriffen.
- Den Teilnehmern fiel positiv auf, dass niemand versuchte, Sie während der Entscheidungsfindung zu beeinflussen.
- Die wechselnde Zusammensetzung der Kleingruppen wurde sehr begrüßt.

Verbesserungsvorschläge

- Die Experten sollten stärker in die Kleingruppenarbeit integriert werden, damit sie für eventuelle Rückfragen zur Verfügung stehen.⁴
- Für die Kleingruppenarbeit sollte mehr Zeit zur Verfügung stehen, damit konkretere Ergebnisse entwickelt werden können.
- Das Programm der Planungszellen sollte früher enden.
- Das Verfahren „Planungszelle“ sollte generell häufiger und auch in anderen Zusammenhängen angewandt werden, damit der Meinung der Bürger mehr Gehör verschafft wird.
- Die Zusammenfassungen der Ergebnisse am Ende der Arbeitseinheiten sind zu kurz, um den Verlauf der Kleingruppen-Diskussionen darzustellen.

⁴ Anmerkung des Autors: Eine intensivere Einbindung der Referenten in die Kleingruppenarbeit ist bei dem Verfahren „Planungszelle“ absichtlich nicht gewollt, um sicherzustellen, dass sie auf die Bürger im Verlauf der Diskussionen keinen Einfluss nehmen können.

- Die Ergebnisse der Planungszelle sind im Wesentlichen konsensorientiert. Radikal neue Ideen bekommen deshalb zum großen Teil nicht die notwendige Aufmerksamkeit.
- Fallstudien würden sich gut als Basisinformationen für die Teilnehmer eignen.
- Wegen des umfassenden Charakters der drei Themengebiete fielen die Ergebnisse teilweise zu allgemein aus.

● 5 Ergebnisse

Im ersten Teil dieses Kapitels wird ein Überblick über die wichtigsten Ergebnisse der Planungszellen in Berlin und Budapest geliefert. Anschließend werden die Ergebnisse der drei Themenkomplexe detailliert dargestellt. Hierbei werden die Ergebnisse für jede Arbeitseinheit in beiden Städte auf Gemeinsamkeiten und Unterschiede geprüft.

● 5.1 Überblick über die wichtigsten Ergebnisse

Die folgenden Punkte fassen die wichtigsten politischen Maßnahmen zusammen, die von den Budapester und den Berliner Bürgern vorgeschlagen wurden. Eine detaillierte Darstellung folgt im Anschluss.

● 5.1.1 Themenkomplex 1: Energie und Umwelt

- Förderung von alternativen (insbesondere regenerativen) Energien, um sowohl unabhängiger von Energieimporten aus Ländern außerhalb der EU zu werden, als auch die Klimabelastung zu reduzieren. Eine wichtige Maßnahme ist die verstärkte finanzielle Förderung von Forschung und Entwicklung in diesem Bereich.
- Stärkere Diversifizierung der Energieimporte in die Europäische Union
- Die Etablierung einer gemeinsamen europäischen Energiepolitik
- Förderung eines intelligenten Energiemixes aus alternativen und konventionellen Energiequellen, um eine zuverlässige Energieversorgung sicherzustellen.
- Bessere Aufklärung zum Thema Energie mit dem Ziel, auf die Folgen eines übermäßigen Energieverbrauchs für die Umwelt aufmerksam zu machen und die einzelnen Bürger zu einem bewussteren Umgang mit Energie aufzufordern.
- Schaffung gemeinsamer europäischer Standards im Umweltschutz
- Transparentere Subventionspolitik in der Umweltpolitik

● 5.1.2 Themenkomplex 2: Familie und soziale Sicherung

- Verbesserung des Bildungssystems
- Bessere Förderung der Vereinbarkeit von Beruf und Familie durch verschiedene Maßnahmen (für detaillierte Ausführung siehe Kapitel 4.3.2)
- Verbesserung des Pflegesystems für Kinder und Senioren
- Übergang zu flexibleren Arbeitsbedingungen
- Verstärkte Förderung von präventiven Maßnahmen im Gesundheitssystem. Insbesondere sollen mehr Informationskampagnen zur Aufklärung der Bevölkerung über mögliche Gesundheitsrisiken initiiert werden.
- Mehr grenzübergreifende politische Initiativen innerhalb des Gesundheitssektors
- Sicherstellung einer minimalen medizinischen Versorgung in der Europäischen Union

● 5.1.3 Themenkomplex 3: Immigration und Europas Rolle in der Welt

- Entwicklung einer gemeinsamen europäischen Außenpolitik
- Klärung und Reformierung der Strukturen der Europäischen Union
- Stärkung einer europäischen Identität
- Definition konkreter Kriterien für künftige Erweiterungen der EU
- Europa soll sich verstärkt als friedenssichernde Macht auf internationaler Ebene einsetzen und sich hierbei auf die Nutzung diplomatischer Instrumente konzentrieren, jedoch den Gebrauch von Waffengewalt nicht gänzlich ausschließen.
- Europa soll neben den USA und China zu einem eigenständigen Akteur auf der internationalen Ebene werden.
- Förderung einer kontrollierten Einwanderung in die EU
- Definition von konkreten, europaweit geltenden Einwanderungskriterien
- Mittelfristige Freizügigkeit für alle Mitgliedsstaaten der Europäischen Union

● 5.2 Methodische Anmerkungen zur detaillierten Darstellung der Ergebnisse

Die detaillierte Präsentation der Ergebnisse beginnt mit einer kurzen Darstellung der Inhalte der jeweiligen Arbeitseinheit. Die Auswertung der Ergebnisse ist viergeteilt und konzentriert sich auf die folgenden Aspekte:

1. Im ersten Absatz werden das Thema der vorliegenden Arbeitseinheit und die wichtigsten Ergebnisse zusammengefasst. An dieser Stelle findet der erste Vergleich der wichtigsten Gemeinsamkeiten und Unterschiede der Budapester und der Berliner Planungszellen statt.
2. Darstellung der vier bestplatzierten Vorschläge
Als erstes werden in einer Grafik die vier Vorschläge dargestellt, die die meisten Stimmen erhielten. Es handelt sich hierbei um absolute Zahlen, wobei die Stimmen aus Berlin und Budapest addiert wurden. Es sei an dieser Stelle angemerkt, dass die Teilnehmerzahl in Berlin und Budapest nicht identisch war: in Berlin nahmen 45 Bürger an den Planungszellen teil, in Budapest nur 40. Eine Verzerrung des Ergebnisses zugunsten der deutschen Stimmen ist möglich. Tatsächlich konnten bei der Auswertung der abgegebenen Stimmen sowohl Fälle vorgefunden werden, bei denen die Mehrheit der Berliner Stimmen einen Aspekt unter die vier bestplatzierten Vorschläge brachte, es sind aber auch Arbeitseinheiten zu finden, bei der die Mehrheit der Budapester Voten ein Thema auf einen der vorderen vier Plätze wählten.
3. In der zweiten Grafik wird verglichen, wie viel Prozent der Berliner beziehungsweise der Budapester Bürger für die vier bereits erwähnten Vorschläge stimmten.
WICHTIG: Die Prozentangaben beziehen sich nur auf die jeweils innerhalb Berlins beziehungsweise Budapests abgegebene Gesamtzahl der Stimmen. Hierdurch wird zum Ausdruck gebracht, wie viele Budapester den Vorschlag für wichtig erachten.
Eine weitere wichtige Erläuterung muss zur Höhe der Prozentangaben gemacht werden: Wie bereits in Kapitel 2.3 erwähnt, erhielten die Teilnehmer jeweils sechs Klebepunkte, mit denen sie abstimmen konnten. Sie durften allerdings nicht mit mehr als zwei Klebepunkten für einen Vorschlag stimmen, so dass höchstens ein Drittel aller abgegebenen Stimmen auf einen Vorschlag entfallen können. Wenn ein Drittel der Punkte einem Vorschlag gegeben wurden, bedeutet dies, dass alle Teilnehmer der Planungszelle ihm die Höchstzahl der möglichen Stimmen gegeben hat, er also 100%ige Zustimmung erfuhr. Diese Marke wird innerhalb der Grafik der Anschaulichkeit halber durch eine rote, gestrichelte Linie verdeutlicht.
Durch die Zusammenfassung von ähnlichen Vorschlägen sind zum Teil Ergebnisse von über 33,33% möglich.

4. Abschließend werden in einer Tabelle alle erarbeiteten Vorschläge und die jeweils dafür abgegebenen Stimmen vergleichend für Berlin und Budapest dargestellt.

● 5.3 Themenkomplex 1: Energie und Umwelt

Innerhalb des Themenkomplexes fanden die drei folgenden Arbeitseinheiten statt:

- Die Struktur der europäischen Energieversorgung und daraus resultierende Abhängigkeiten
- Einfluss der Energiewirtschaft auf die Umwelt
- Europas Rolle in der Umweltpolitik

● 5.3.1 Die Struktur der europäischen Energieversorgung und resultierende Abhängigkeiten

In dieser Arbeitseinheit befassten sich die Bürger mit der Zukunft der Europäischen Energiepolitik und der Abhängigkeit von Energieimporten.

Viele Teilnehmer sprachen sich für eine geringere Abhängigkeit von Energieimporten aus Ländern außerhalb der EU aus. Insbesondere wurde in diesem Zusammenhang eine Unabhängigkeit von Russland hervorgehoben. Um die Sicherheit der Energieversorgung innerhalb der Europäischen Union auf einem hohen Niveau zu halten, sollte die Erschließung neuer Energiequellen, wie zum Beispiel erneuerbarer Energien, voran getrieben werden. Die Forschung und Entwicklung von neuen Energiequellen sollte weiter ausgebaut werden. Das Ziel einer solchen Maßnahme ist eine verringerte Abhängigkeit von konventionellen Brennstoffen, die zum großen Teil importiert werden müssen und eine geringere Umweltbelastung. Die EU sollte offen für verschiedene Ansätze sein, um das Problem zu bearbeiten, das nach Ansicht der Bürger aber nicht vollständig gelöst werden kann. Ein weiterer wichtiger Faktor ist die Sicherheit des Europäischen Stromnetzes. Hierfür soll sichergestellt werden, dass das Stromnetz regelmäßig gewartet und, wenn nötig, auch weiter ausgebaut wird. Es wurde die Einrichtung einer gemeinsamen Europäischen Energiepolitik vorgeschlagen, um die beschriebenen Ziele zu erreichen. Ein elementarer Bestandteil einer solchen Politik müsste eine verbesserte Aufklärung der Bevölkerung Europas sein, um einen bewussteren Energieverbrauch zu fördern. Ein weiterer Bestandteil ist die Kontrolle der Sicherheit der Kraftwerke, insbesondere der Kernkraftwerke.

Bezüglich der vorliegenden Frage waren sich die deutschen und ungarischen Bürger darin einig, dass eine bessere Nutzung der vorhandenen Energiequellen notwendig und eine Reduzierung der Abhängigkeit von Energieimporten gewollt ist. Allerdings schlugen sie verschiedene Vorgehensweisen vor, um diese Aufgaben zu bewältigen. Während die Berliner für eine gemeinsame Europäische Energiepolitik stimmten, sprachen

sich die Budapester für vermehrte Informationskampagnen aus, um das öffentliche Bewusstsein für das Thema Energie zu verbessern.

Abbildung 5 zeigt vier Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

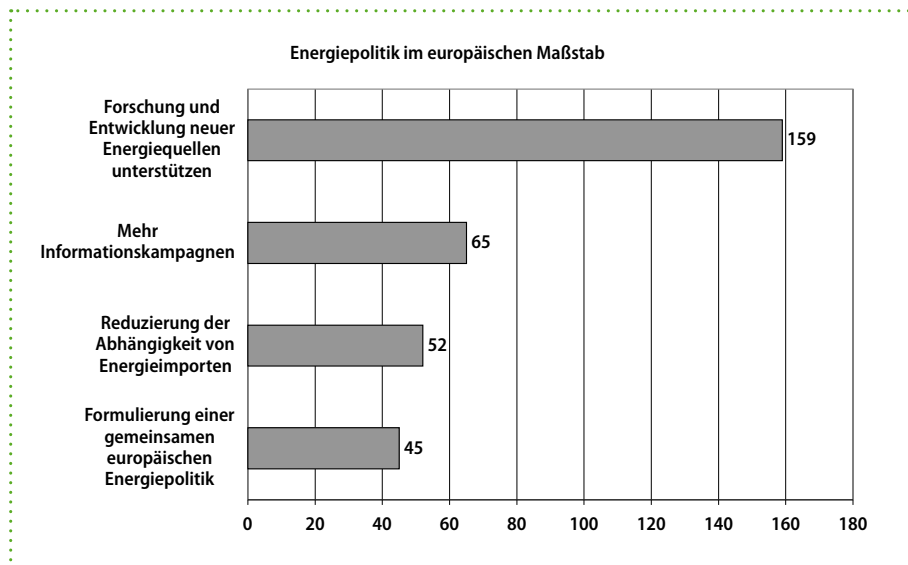

Abbildung 5: Top 4 Voten AE 2

Abbildung 6 zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner beziehungsweise der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 2 aussprachen.

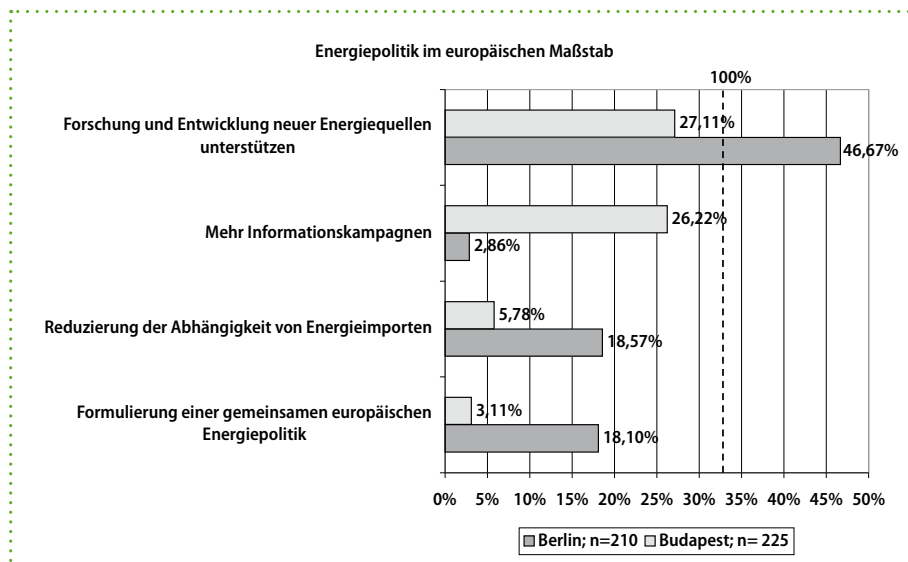

Abbildung 6: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 2⁵

⁵ Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

In der folgenden Tabelle sind die in Berlin und Budapest erarbeiteten Politikoptionen zu diesem Thema mit der Anzahl der abgegebenen Stimmen ersichtlich.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Alternative Energien unterstützen: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Energiesparprogramme, Fördersysteme und eine transparente Preisgestaltung stärken</i> • <i>Anreize zum Sparen und Bestrafung für den Verbrauch von Energie; nationale Interessen zurückstellen</i> • <i>gemeinsame Forschung / Entwicklung / Finanzierung</i> • <i>Gleichgewicht zwischen Ökonomie und Ökologie (Nachhaltigkeit) herstellen</i> 	98	Forschung und Entwicklung neuer Energien <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bessere technische Harmonisierung auf der europäischen Ebene</i> • <i>Wirtschaftliche Analyse der Forschung und Entwicklung und</i> • <i>Subventionierung der Nutzung alternativer Energien</i> 	61	159
Bessere Aufklärung der Öffentlichkeit	6	Informationskampagnen, Aufklärung <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bessere Aufklärung über alternative Energieformen</i> • <i>Informationen über Energiesparmaßnahmen besser verbreiten</i> 	59	65
Verringerung der Importabhängigkeit: Abhängigkeiten begrenzen, dabei Förderung von regenerativen Energien z.B. Solarenergie	39	Reduzierung der Abhängigkeiten (Diversifizierung der Importe)	13	52
Eine gemeinsame europäische Energiepolitik: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Einheitliche Sicherheitsstandards und Energiepolitik</i> • <i>Gemeinsame Vertragsgestaltung der Mitgliedsstaaten mit den Energielieferanten</i> • <i>Bildung und Austausch von Reserven und gemeinsame Transportsysteme</i> • <i>Nationale Interessen zurückstellen</i> • <i>Schaffung einer Europäischen Steuerungsbehörde für den Energiemarkt</i> 	38	Energiepolitik muss gemeinsam formuliert werden	7	45
bezahlbare Energie	18			18
		Verschieden Herangehensweisen in Betracht ziehen, um die bestehenden Probleme zu lösen	18	18
		Anreize zur Investition in erneuerbare Energien schaffen	18	18
		Mehr Bürgerbeteiligung	12	12

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
		Die Unterschiede zwischen den Energieproduzenten und den Nutzern müssen gelöst werden	12	12
Versorgungssicherheit gewährleisten	11			11
		EU Energiepolitik sollte von einer Expertengruppe erstellt werden	9	9
		technologische Harmonisierung des Energiesektors	9	9
		Ökonomisches Basiswissen lehren	6	6
		Bessere Nutzung und Förderung des innovativen Kapitals durch die EU	1	1

● 5.3.2 Einfluss der Energiewirtschaft auf die Umwelt

Innerhalb dieser Arbeitseinheit wurden die Auswirkungen der Energiewirtschaft auf die Umwelt diskutiert und mögliche Maßnahmen vorgeschlagen.

Eine deutliche Mehrheit der Bürger stimmte für eine Ausweitung der Nutzung umweltfreundlicher Energiequellen in der Zukunft. Um dies zu erreichen soll nicht nur der Anteil der erneuerbaren Energien an der Gesamtproduktion steigen, sondern auch mehr Geld in die Forschung und Entwicklung in diesem Bereich investiert werden. Die regionalen Charakteristika sollen bei der Suche nach alternativen Energiequellen eine wichtige Rolle spielen.

Ein erhöhtes Energiebewusstsein jedes einzelnen Bürgers ist eine wichtige Maßnahme, um ein verändertes Konsumverhalten zu initiieren. Innerhalb dieser Diskussion wurde des Weiteren das Argument geäußert, dass Energie für alle Bürger erschwinglich sein muss, und die ökonomischen und ökologischen Vorteile ausgeglichen sein sollten. Die Teilnehmer stimmten deshalb für einen intelligenten Energiemix, der konventionelle Energiequellen, wie Atomkraft oder Kohlekraft, mit alternativen Energien verbindet.

Die Budapester und die Berliner Bürger waren sich einig, dass alternative Energiequellen gefördert werden sollen. Die Budapester Bürger betonten stärker die Notwendigkeit von Forschung und Entwicklung in diesem Bereich, die Berliner Teilnehmer sprachen sich innerhalb dieser Arbeitseinheit für mehr Öffentlichkeitsarbeit aus, um ein Bewusstsein für eine effektive Nutzung der Energie zu stärken.

Abbildung 7 zeigt die vier Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

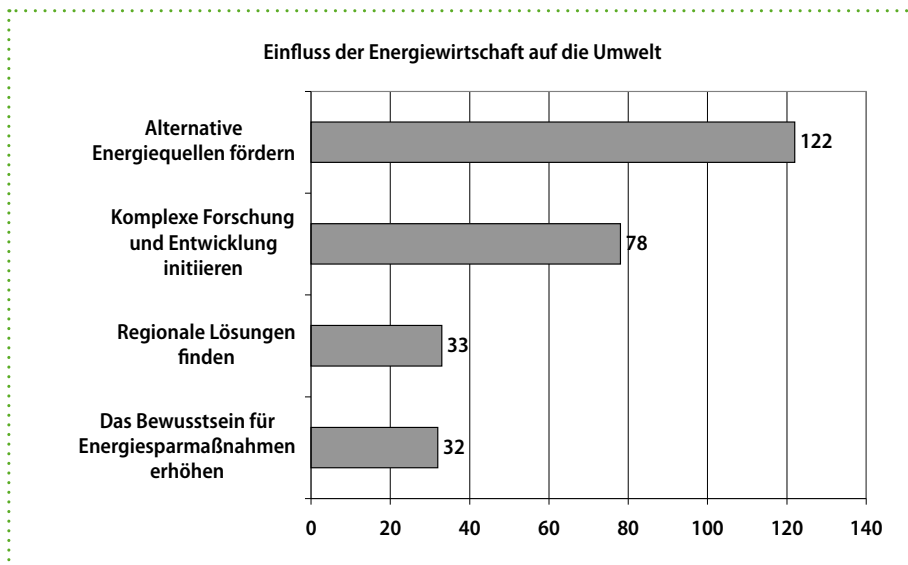

Abbildung 7 Top 4 Voten AE 3

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner beziehungsweise der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 3 aussprachen.

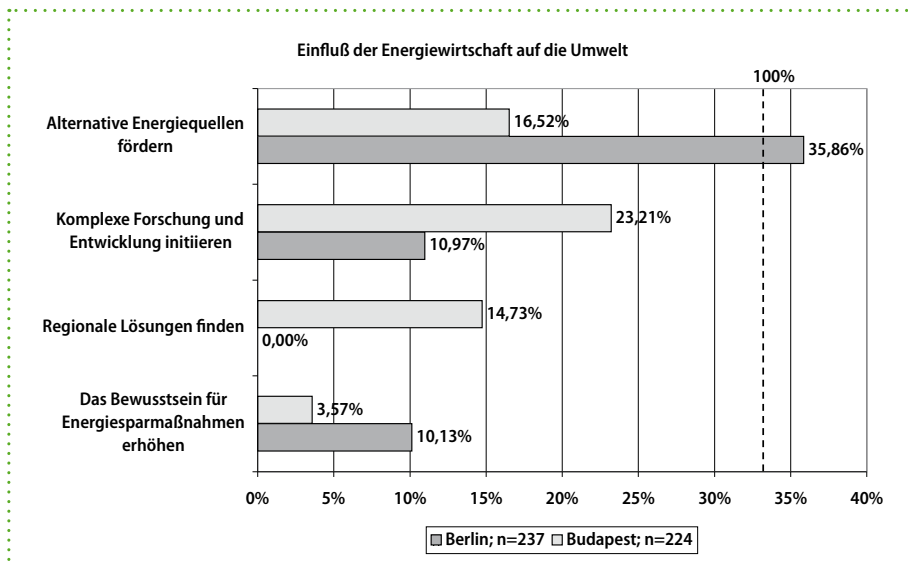

Abbildung 8: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 3⁶

6 Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

In der folgenden Tabelle können alle Politikempfehlungen dieser Arbeitseinheit nachvollzogen werden:

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
<p>Alternative Energiequellen unterstützen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hohe Abhängigkeit von fossilen Brennstoffen verringern</i> • <i>Förderung von Brennstoffzellen</i> • <i>Förderung der Solarenergie</i> • <i>Klimaschutz und CO2 Minimierung unterstützen</i> • <i>Berücksichtigung der vorhandenen Energien; Kernkraft soll noch weiter genutzt werden, um unabhängig zu werden von fossilen Brennstoffen</i> 	85	<p>Alternative Energiequellen unterstützen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kombination von alternativen mit konventionellen Energiequellen</i> • <i>Finanzielle Unterstützung für erneuerbare Energien ausweiten</i> 	23 14	122
<p>Forschung und Entwicklung fördern:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mehr Geld für Forschung zur Erschließung erneuerbarer Energien</i> • <i>Bessere Stromspeicher bauen</i> 	26	<p>komplexe Forschung und Entwicklung initiieren Insbesondere im Bereich des Verkehrs ist weitere Forschung notwendig (Brennstoffzelle)</p>	52	78
		<p>lokale Lösungen finden</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Rationalisierung der Energienutzung</i> • <i>Die geografischen Voraussetzungen einer bestimmten Region berücksichtigen</i> 	33	33
<p>Bewusstsein für Energie stärken: Durch Informationskampagnen ein selbstkritisches Energiebewusstsein des einzelnen Bürgers fördern</p>	24	<p>Bewusstsein für erneuerbare Energien steigern</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Die Nutzung alternativer Brennstoffe im Transport finanziell unterstützen</i> • <i>Aktuelle Situation analysieren und die Bevölkerung darüber informieren</i> • <i>Ökologische Nachhaltigkeit sollte elementarer Bestandteil des sozialen Lebens werden</i> 	8	32
<p>Erschwingliche Energiepreise sicherstellen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Politische Kontrolle der Preisgestaltung</i> • <i>Energieversorgung sollte nicht allein in den Händen von Unternehmen liegen</i> 	31			31
<p>Sichere Energiequellen: Weltweite Sicherung der Kernenergie</p>	24			24
		<p>Mehr Bürgerbeteiligung Die Bürger sollten bei der Suche nach möglichen Lösungen stärker beteiligt werden</p>	23	23

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
		Entwicklung von Nachhaltigkeitskriterien, die kurzfristige Interessen gegen langfristige Interessen abwägen	23	23
Ein Energiemix mit Schwerpunkt auf regenerativen Energien	11	Alternative und konventionelle Energiequellen miteinander kombinieren	5	16
Verpflichtung für alle EU-Länder, die Umweltschutzvorgaben einzuhalten	15			15
		Analyse der gegenwärtigen Situation und die Bevölkerung darüber informieren	14	14
Langfristig planen und denken	11			11
		verschiedene alternative Energiequellen miteinander kombinieren	11	11
		Nachhaltigkeit sollte das wirtschaftliche und soziale Leben bestimmen	7	7
		Atomenergie wird wegen hohem Energieverbrauch weiterhin benötigt	6	6
Folgekosten der Energieträger berücksichtigen	6			6
		begrenzte Ressourcen bedingen Abhängigkeit von Energieimporten	5	5
Bessere Durchsetzung der Energiebeschlüsse in der EU	4			4

● 5.3.3 Europas Rolle in der Umweltpolitik

In dieser Arbeitseinheit wurde die Rolle der Europäischen Union in der Umweltpolitik diskutiert. Hierbei standen Themen wie Recycling und Umweltschutzrichtlinien im Fokus der Betrachtung.

Bei der Bewertung der Rolle der EU im umweltpolitischen Bereich verfolgten die Berliner und die Budapester verschiedene Ansätze:

Die deutschen Teilnehmer stimmten für einheitliche europäische Standards in der Umweltpolitik. Hierdurch soll mehr Nachhaltigkeit erreicht werden. Elementarer Bestandteil dieser Standards soll eine transparentere Subventionspolitik sein, die für alle Bürger nachvollziehbar ist. Eine weitere wichtige Maßnahme ist die Unterstützung des Bio-Regionalismus. Hierdurch soll die zum einen der ökologische Anbau einer Region unterstützt werden, zum anderen sollen durch eine verbesserte regionale Infrastruktur die Warenwege verkürzt und somit die CO₂-Produktion verringert werden. Ziel solch einer Maßnahme ist die Unterstützung lokaler Initiativen und die Förderung der ökologischen Warenproduktion.

Die ungarischen Teilnehmer legten einen Schwerpunkt auf eine bessere Verbreitung von Informationen, mit dem Ziel, den allgemeinen Konsum zu verringern. Des Weiteren soll das Interesse der Politiker für umweltpolitische Themen geweckt werden, damit diese Themen zu einem festen Bestandteil der politischen Agenda werden.

In der nachfolgenden Grafik sind die vier Maßnahmen abgebildet, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

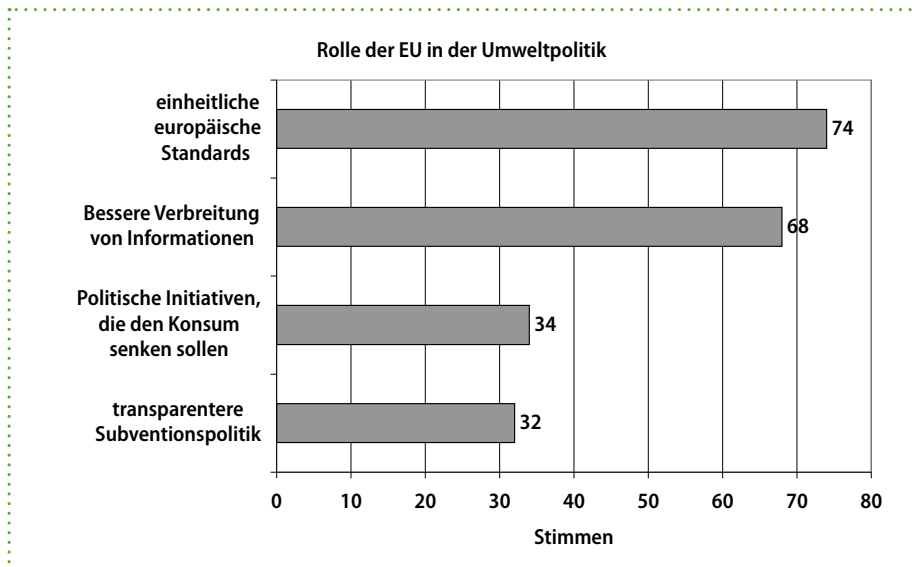

Abbildung 9 Top 4 Voten AE 4

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner beziehungsweise der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 4 aussprachen.

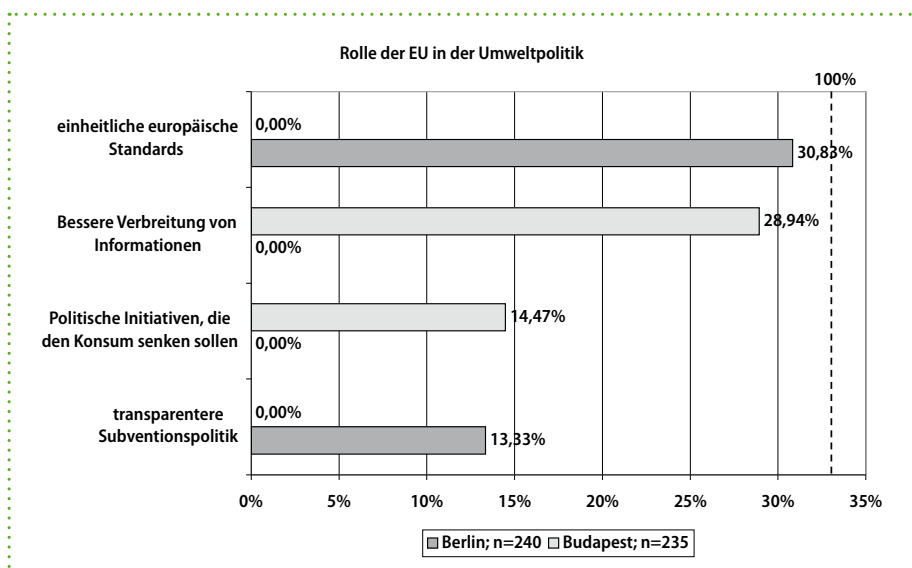

Abbildung 10: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 4

Die Politikoptionen der Berliner und Budapester Teilnehmer sind der folgenden Tabelle zu entnehmen:

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Einheitliche Standards	43			74
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Einheitliche Standards für EU-Staaten festlegen, z.B. europäisches Flaschenpfand</i> • <i>Deklaration von Inhaltsstoffen</i> • <i>Für gemeinsame Themen bindende Gesetze erlassen und Umsetzung kontrollieren</i> 	6			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Standards für Importprodukte:</i> • <i>Zulassungsbeschränkung für Produkte mit hohem Energieverbrauch/ hoher Umweltbelastung</i> 	25			
		Bessere Verbreitung von Informationen	68	68
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mehr Informationen an Schulen, mit dem Ziel, ein ökologisches Bewusstsein zu etablieren</i> • <i>Lebenslanges Lernen in der ökologischen Sphäre anstreben</i> • <i>Informationskampagnen initiieren, um einen bewussten Konsum zu fördern</i> 		
		Politische Initiativen, die den Konsum senken sollen	34	34
Transparente Subventionspolitik	32			32
Entscheidungsprozesse neu strukturieren und transparent machen				
Politische Reformen auf EU Ebene	32			32
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mehrheitsentscheidungen einführen</i> • <i>Gleichstarke Vertretung aller Interessengruppen, Politik und Wirtschaft</i> • <i>Mehr Kompetenzen für EU-Parlament</i> 				
Förderung des Bio-Regionalismus	31			31
Beschränkung des unnötigen Gütertransports				
Deklaration und Regulierung in der Landwirtschaft und der Lebensmittelindustrie	28			28
		Umweltpolitisches Interesse bei den Politikern wecken	26	26
		effiziente Nutzung der Energie verbessern	22	22

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Nachhaltige Umweltpolitik • Förderung von gesunden und umweltfreundlich produzierten Waren • Nachhaltigkeit und Zukunftsfähigkeit in den Bereichen Landwirtschaft, Verkehr und Strukturfonds anstreben	21			21
		Schaffung finanzieller Anreize	20	20
		Umweltverschmutzung ist das dringendste Problem	18	18
Mehr staatliche Förderung von Umweltprojekten	15			15
		Umweltpolitik sollte elementarer Bestandteil aller Politikbereiche sein	10	10
		Korruption im Bereich des Umweltschutzes verhindern	9	9
		Emissionshandel unterbinden	9	9
		Internationale Organisationen sollen mehr Einfluss bekommen (Supervision und Kontrolle)	8	8
Einbeziehung der Energie- und Verkehrspolitik	7			7
		zu starker Kontrast zwischen Kontrollen und ökonomischen Interessen	6	6
		strengere Qualitätssicherung	5	5

● 5.3.4 Zusammenfassung

Für den Bereich der Energie- und Umweltpolitik gibt es zwischen den deutschen und den ungarischen Planungszellen deutliche Übereinstimmungen: Beide treten für die vermehrte Nutzung von alternativen Energiequellen ein, um sowohl eine höhere Unabhängigkeit von Energieimporten zu erlangen, als auch die Umweltbelastung zu verringern. Um dieses Ziel zu erreichen, schlagen die deutschen und die ungarischen Bürger ähnliche Maßnahmen vor: Die Schaffung einer einheitlicheren europäischen Politik, eine bessere Aufklärung der Bevölkerung und finanzielle Anreize. Während die Berliner vermehrt für eine einheitlichere europäische Politik stimmten, die eine breite Basis für kommende Änderungen bilden soll, betonten die ungarischen Bürger die Notwendigkeit einer verbesserten Aufklärung der Bevölkerung und der Schaffung von finanziellen Anreizen, um das Verhalten des Einzelnen zu verändern und eine verbesserte Energienutzung zu bewirken.

● 5.4 Themenkomplex 2: Familie und Soziale Sicherung

Dieser Themenkomplex befasste sich mit den folgenden Aspekten:

- Wie kann die Europäische Union die moderne Familie unterstützen?
- Die Vereinbarkeit von Beruf und Familie
- Soziale Sicherung und Gesundheit

● 5.4.1 Wie kann die Europäische Union die moderne Familie unterstützen?

Diese Frage umfasste zwei Aspekte. Zuerst wurden die aktuellen Probleme der Familien identifiziert, um dann im zweiten Schritt zu schauen, wie die EU bei der Lösung dieser Probleme behilflich sein kann. Während in Berlin für dieses Thema zwei Arbeitseinheiten zur Verfügung standen (in der ersten wurden die Probleme identifiziert, in der zweiten mögliche Maßnahmen diskutiert), mussten in Budapest aufgrund des engeren Zeitplans beide Aspekte dieser Frage in einer Arbeitseinheit bearbeitet werden.

Als größtes Problem gegenwärtiger Familien wurde der Werteverfall identifiziert. Aufgrund des wachsenden ökonomischen Drucks, der anhaltenden Auflösung traditioneller Familienstrukturen und einer daraus resultierenden Individualisierung verliert die Familie zunehmend ihre erzieherische und soziale Rolle in der Gesellschaft. Weitere Probleme, mit denen Familien heutzutage konfrontiert sind, sind Gewalt, Arbeitslosigkeit, die Notwendigkeit, sich entweder für die Karriere oder ein Familienleben zu entscheiden und der Verlust des Lebenssinns. Diese Probleme werden durch den demografischen Wandel, unzureichende Unterstützungen für Familien und unterschiedliche Standards im Bildungssystem noch verstärkt.

Die ungarischen und die deutschen Bürger waren sich einig, dass die wichtigsten Maßnahmen zur Verbesserung der Situation von Familien in einer wesentlichen Verbesserung des Bildungssystems, einer gezielten Unterstützung von Familien mit dem Ziel, Arbeit und Familie vereinbar zu machen und der Verbesserung des Pflegesystems für Kinder und Senioren liegen. Generell sollte Familienpolitik eine höhere Priorität auf der politischen Agenda erhalten. Den Bürgern war aber bewusst, dass die Europäische Union und ihre einzelnen Mitgliedsstaaten nicht alle Funktionen übernehmen können, die ursprünglich durch die Familie wahrgenommen wurden. Dennoch muss die Politik die Unterstützung der Familie verbessern.

Innerhalb dieses Aspekts kann bei den deutschen Teilnehmern eine Tendenz zu einer verstärkt zentralisierten Regulierung durch die einzelnen Regierungen und die EU beobachtet werden, während die ungarischen Teilnehmer mehr Gewicht auf einen veränderten Arbeitsmarkt legten.

In der nachfolgenden Grafik sind die vier Maßnahmen abgebildet, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

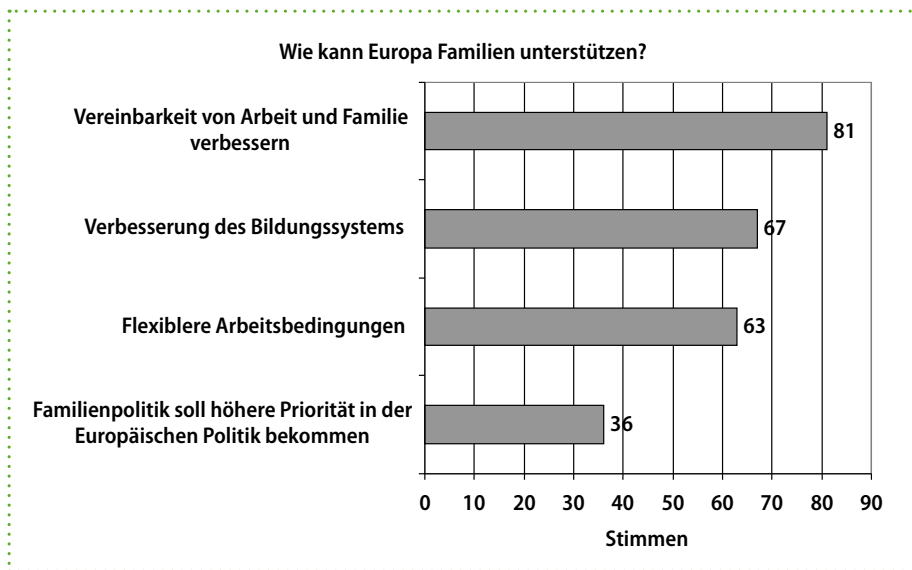

Abbildung 11 Top 4 Voten AE 5

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 5 aussprachen.

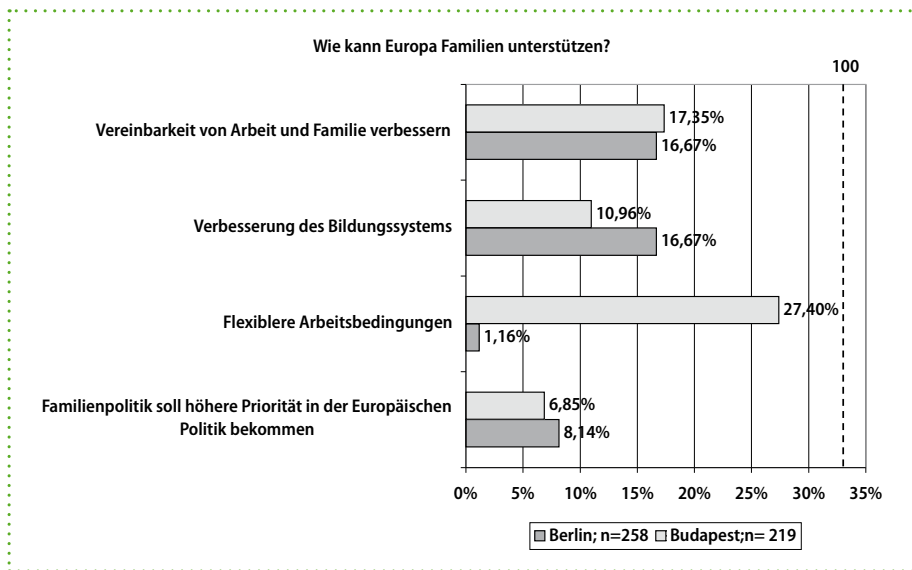

Abbildung 12: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 5

In der folgenden Tabelle sind die vorgeschlagenen Politikoptionen nach Berlin und Budapest getrennt zu finden.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Vereinbarkeit von Familie und Beruf • <i>Ganztagsangebot, Ferien und Freizeit</i> • <i>Die Wirtschaft stärker in die Verantwortung nehmen</i> • <i>Familienfreundliche Arbeitsplätze schaffen: Jobsharing fördern</i>	43	Vereinbarkeit von Familie und Beruf unterstützen	38	81
Verbesserte Familien- und Bildungspolitik • <i>Schulfach ‚Familie‘ einführen</i> • <i>Lebenslanges Lernen fördern</i> • <i>Einrichtung von Diskussionsforen über unterschiedliche Bildungssysteme zur Verbesserung von Familien- und Bildungspolitik</i>	43	Verbesserung und Unterstützung des Bildungssystems • <i>Mehr Sicherheit für Familien</i> • <i>Bessere Unterstützung von alleinerziehenden Eltern</i>	13 11	67
Flexiblere Arbeitsbedingungen	3	Flexiblere Arbeitsbedingungen • <i>Teilzeitstellen unterstützen</i> • <i>Insbesondere Frauen bei der Arbeitssuche helfen</i> • <i>Einen zweiten Arbeitsmarkt für Senioren schaffen</i> • <i>Arbeitsmarktpolitik sollte Familien stärker berücksichtigen</i>	60	63
Priorisierung der Familienpolitik auf europäischer Ebene	21	Schaffung eines institutionellen Rahmens auf EU-Ebene • <i>EU sollte einen best-practice Austausch initiieren</i> • <i>Entwicklung von Mindeststandards für soziale Institutionen für ganz Europa</i> • <i>Infrastruktur aufbauen (Familienzentren)</i>	15	36
Betreuungsangebote für Kinder und Senioren verbessern	27			27
		Besondere Steuerabgaben für Familien	17	17
		Hausarbeit sollte auch entgolten werden	16	16
Schaffung lokaler Bündnisse für Familien Bündnisse von Privatpersonen und Organisation fördern	15			15
Förderung einer neuen Sozialordnung	15			15
Kontrollrat für Familienfreundlichkeit in der EU bilden	15			15

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Dialog zwischen ökonomischen, sozialen und politischen Institutionen fördern	13			13
Arbeitssicherheit und Kündigungsschutz für Väter und Mütter	11			11
Gewalt in der Familie, Frauen- und Kinderhandel eindämmen	9			9
		Verbesserte Realisierung bereits existierender Modelle	9	9
		Das Sozialsystem effizienter machen	9	9
		Sozialabgaben an Teilnahme am Bildungssystem koppeln	9	9
Bessere Finanzierung von Familien	8			8
Soziale Kompetenzen entwickeln (Begleitung der Eltern)	6			6
		Kindergartenplätze garantieren	6	6
Großfamilie besonders unterstützen	6			6
		Schwarzarbeit bekämpfen	5	5
		Neue Maßnahmen erproben	5	5
Die Familienidee unterstützen	4			4
Förderung von Europaschulen	4			4
		Erziehungsurlaub auch für Väter	3	3
		Harmonisiertes Rentensystem in ganz Europa	3	3

● 5.4.1 Die Vereinbarkeit von Beruf und Familie

Diese Arbeitseinheit widmete sich speziell dem Problem der Vereinbarkeit von Beruf und Familie. Es wurden verschiedene Maßnahmen besprochen, die eine Vereinbarkeit gewährleisten sollen.

Sowohl die ungarischen als auch die deutschen Bürger waren der Ansicht, dass die Unterstützung von Veränderungen auf dem Arbeitsmarkt eine wichtige Maßnahme darstellt. Weitere wichtige Maßnahmen sind eine gerechtere Verteilung der Arbeit und eine bessere finanzielle Unterstützung der Familien.

In Ungarn konzentrierten sich die Teilnehmer auf die Verbesserung der Arbeitsverhältnisse der Angestellten. Sie sahen insbesondere in diesem Gebiet viele Potenziale für Verbesserungen der Familiensituation. Dies sollte vor allem durch eine verbesserte nationale und europäische Gesetzgebung gewährleistet werden.

In Berlin spielte der Aspekt Arbeitslosigkeit eine wichtigere Rolle. Arbeitslosigkeit ist ein Teufelskreis, der das Leben der Familien deutlich beeinflusst: Wenn Eltern längerfristig von Arbeitslosigkeit betroffen sind, geben sie oftmals ein „schlechtes Beispiel“ für ihre Kinder ab, die diesen Zustand als normal wahrnehmen und sich selbst nicht ausreichend qualifizieren, um den Eintritt ins Berufsleben zu vollbringen. Deshalb sahen es die Teilnehmer als wichtig an, die Massenarbeitslosigkeit zu bekämpfen, um eine sichere Zukunft in Europa für die nachfolgenden Generationen zu schaffen. Um dies zu bewerkstelligen, wurden verschiedene Maßnahmen vorgeschlagen, wie die Ausweitung ehrenamtlicher Tätigkeiten, weitere Verbesserungen des Bildungssystems und neue Formen der Arbeitsplatzvermittlung. Auch wenn die Europäische Union einen Beitrag bei der Lösung dieses Problems leisten kann, waren sich die Bürger bewusst, dass dieses Problem im Wesentlichen nur im nationalen Kontext gelöst werden kann.

In der nachfolgenden Grafik sind die vier Maßnahmen abgebildet, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

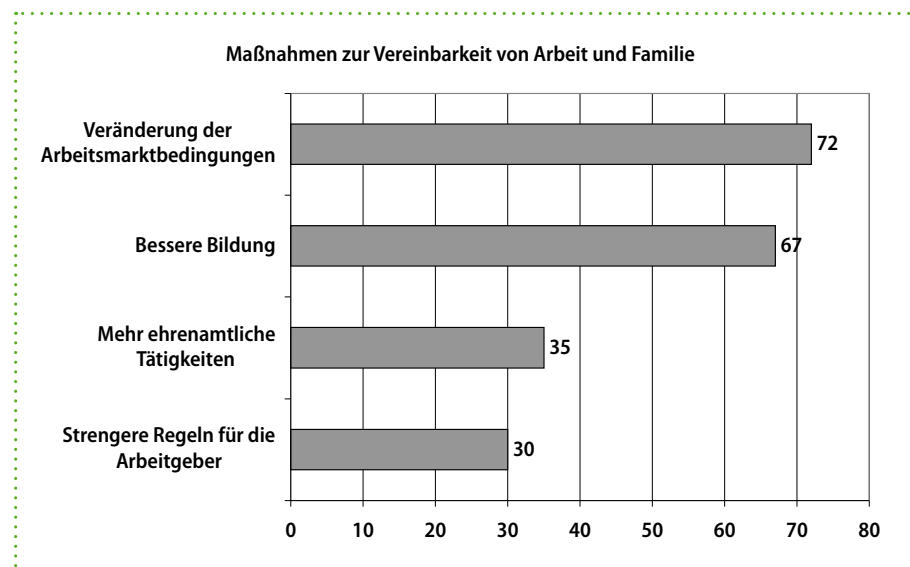

Abbildung 13 Top 4 Voten AE 6

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 6 aussprachen.

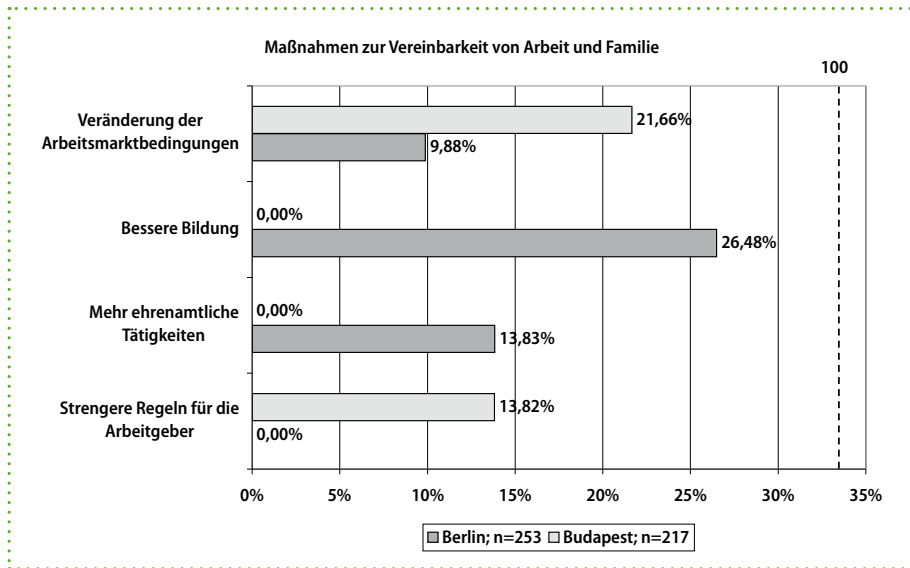

Abbildung 14: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 6

Die vorgeschlagenen Politikoptionen können der folgenden Tabelle entnommen werden.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Änderungen auf dem Arbeitsmarkt <ul style="list-style-type: none"> • Förderung von Teilzeitbeschäftigung • Flexibilisierung des Arbeitsmarktes für alle Beteiligten • Entbürokratisierung und Förderung von Kleinunternehmen & Mittelstand • 2. Arbeitsmarkt stärken • Mindestlohnforderung überdenken 	25	Telearbeit unterstützen Schaffung eines flexibleren Arbeitsmarktes	28 19	72
Mehr und bessere Bildung	67			67
Stärkung des Ehrenamts in Schule und Familie	35			35
		Strengere Regelungen für Arbeitgeber <ul style="list-style-type: none"> • Strengere Kontrolle der Arbeitgeber auf die Einhaltung der bestehenden Arbeitsrechte • Bessere Qualitätssicherung bei Arbeitgebern 	30	30
		Höhere Mobilität der Arbeitnehmer <ul style="list-style-type: none"> • Einen Arbeitsmarkt mit mehr Mobilitätsoptionen zulassen • Arbeitgeber sollten an der Weiterbildung der Arbeitnehmer interessiert sein 	27	27

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Armut bekämpfen	25			25
		EU/nationale Regierungen sollten familienfreundliche Arbeitgeber unterstützen	24	24
		Familienfreundlichere Öffnungszeiten (insbesondere für arbeitende Eltern)	22	22
Gerechtere Arbeitsverteilung	18			18
Intereuropäische Arbeitsplatzvermittlungen einrichten	17			17
		Strenge Kontrollen, um Schwarzarbeit zu vermeiden	16	16
		Erfahrungsaustausch innerhalb der EU	16	16
Aktive Familienpolitik Kindergeld, Muttergeld, Erziehungsgeld, Jugendfreizeiteinrichtung	13			13
Grundversorgung/ Grundeinkommen EU-weit sichern	9			9
		Es werden mehr Foren, Öffentlichkeit und Leistungsvergleiche benötigt	9	9
Selbstständigkeit der Länder fördern	9			9
		Sicherstellung gesunder Arbeitsplätze	8	8
		Die Bevölkerung mit besseren Informationen versorgen	8	8
Konkrete Projekte statt mehr Bürokratie	7			7
Aufteilung der Steuereinnahmen sozialer gestalten	7			7
		Schaffung von mehr privaten Kindergärten in Arbeitsplatznähe	6	6
Gewinne der Arbeitgeber gegen Löhne abwägen	5			5
Maßnahmen gegen weitere soziale Ausgrenzung treffen	5			5
		Den Belangen der Frauen mehr Gehör verschaffen	4	4
Wiedereingliederung Langzeitarbeitsloser fördern	4			4
Mehr Geld für Familie statt Rüstung	4			4
Rahmenbedingungen zum Abbau der Arbeitslosigkeit schaffen	3			3

● 5.4.3 Soziale Sicherung und Gesundheit

In dieser Arbeitseinheit beschäftigten sich die Bürger mit verschiedenen Aspekten der Sozialen Sicherung und insbesondere mit Fragen der Gesundheit.

Der Vorschlag, der in beiden Städten am stärksten diskutiert wurde, ist die Verbesserung präventiver Maßnahmen auf europäischer Ebene. Des Weiteren stimmten die Bürger für mehr grenzüberschreitende Initiativen im Rahmen der Gesundheitssysteme. Aber auch in anderen Teilen der sozialen Sicherung sprachen sich die Teilnehmer für mehr Gleichheit innerhalb Europas aus.

Die Ungarn betonten zudem die Notwendigkeit von weitreichenden Unterstützungen, um die medizinische Infrastruktur in allen Mitgliedsstaaten zu verbessern. Hierdurch soll die minimale Gesundheitsversorgung innerhalb der Europäischen Union gewährleistet werden.

Abbildung 15 zeigt die vier Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

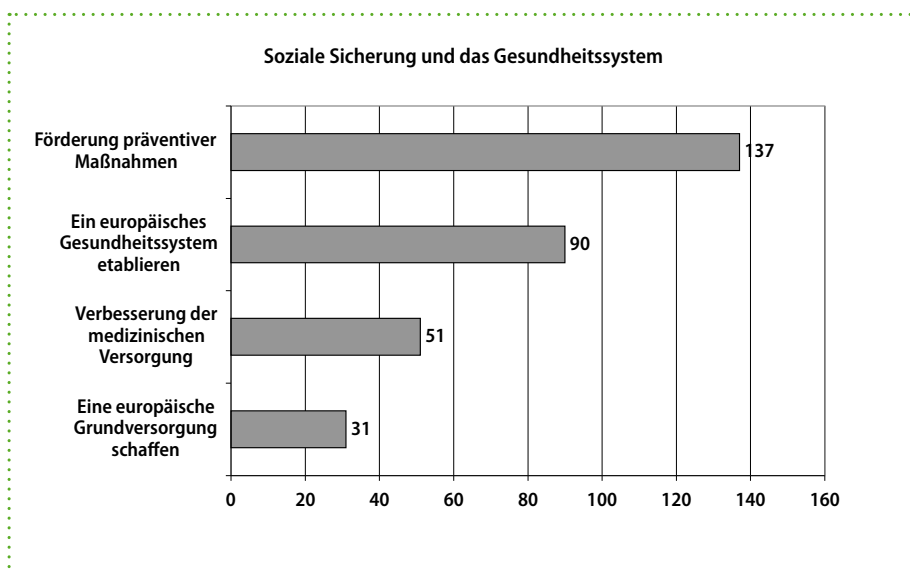

Abbildung 15 Top 4 Voten AE 7

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 7 aussprachen.

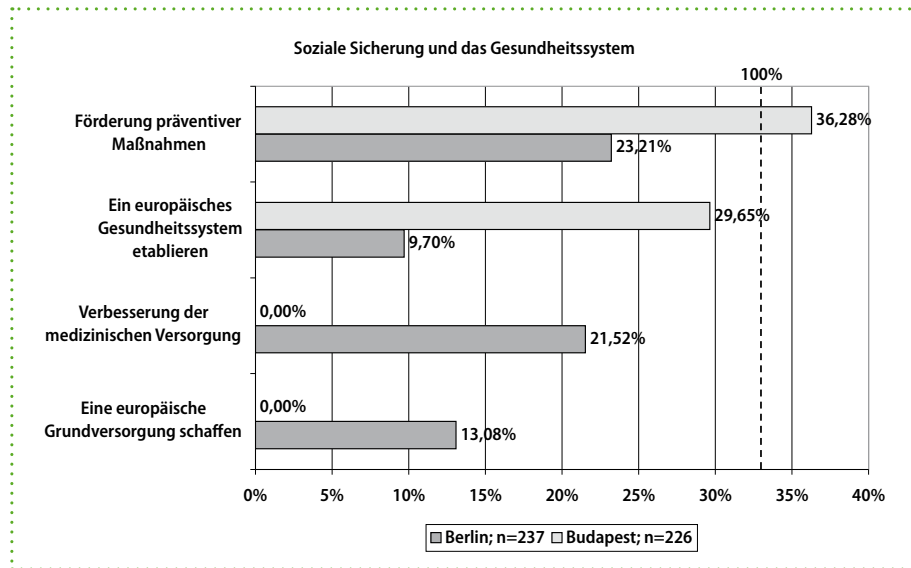

Abbildung 16: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 7⁷

Der folgenden Tabelle können die vorgeschlagenen Politikooptionen entnommen werden.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Präventive Maßnahmen unterstützen <ul style="list-style-type: none"> • <i>gesündere Lebensweise fördern, Kampagnen gegen Drogenkonsum</i> • <i>Europaweite Aufklärungskampagnen zur Krankheitsvorbeugung</i> • <i>Kostenlose Vorsorgeuntersuchungen europaweit</i> 	55	Präventive Maßnahmen unterstützen <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bessere Aufklärung über Gesundheitsrisiken in der Schule</i> • <i>Das individuelle Bewusstsein für Alkohol- / Drogenmissbrauch verbessern</i> • <i>Kostenloses Röntgen als Teil der Gesundheitsversorgung</i> 	71 11	137
Etablierung einer europäischen Krankenversicherung <ul style="list-style-type: none"> • <i>Allgemeine Anerkennung der EU-Krankenversicherungskarte</i> • <i>direkte Vereinheitlichung der Abrechnungssysteme EU-weit</i> 	23	Europaweite Basisversorgung <ul style="list-style-type: none"> • <i>Europäisches Gesundheitssystem wird gebraucht</i> • <i>Europaweite Vereinheitlichung der Verwaltungen des Gesundheitssystems</i> • <i>Dennoch Aufmerksamkeit für lokale Unterschiede nicht verlieren</i> • <i>Schaffung europaweiter Standards und Kriterien in der Gesundheitsversorgung</i> 	23 22 22	90

⁷ Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Ärztliche Versorgung verbessern und sicherstellen • Flächendeckende ärztliche Versorgung • Sehhilfen und Zahnersatz mit in die Basisversicherung	51			51
Schaffung einer europaweiten sozialen Grundsicherung	31			31
Kostengünstigen Zugang zu Pharmaerzeugnissen sicherstellen	24			24
		Etablierung eines europaweiten medizinischen Informationssystems	22	22
		Die Würde chronisch kranker und behinderter Menschen wahren	12	12
Europaweite Standards für Schutzimpfungen einführen	12			12
Schadstoffbedingte Gesundheitsrisiken minimieren	12			12
		Bessere Bezahlung für das medizinische Personal in Ungarn	9	9
Gesicherte Notfallhilfe europaweit (Infrastruktur)	8			8
Mehr Aufklärung bzgl. Schadstoffen	7			7
Harmonisierung der Rentenversicherungssysteme	7			7
Verbesserte Seuchenbekämpfung im europäischen Maßstab	7			7
		Europäische Subventionen, um die medizinische Infrastruktur zu verbessern	7	7
		Arbeitgeber sollen sich an Gesundheitspflege beteiligen	7	7
		Gemeingültigkeit von Diplomen sicherstellen, damit auch eine Tätigkeit im Ausland möglich ist	6	6
		Verbesserte Sprachkurse	6	6
		Finanzierung der Harmonisierung der Gesundheitsstandards durch extra Steuern für die Pharmaindustrie	5	5
		Bessere Kontrolle der Abführung von Sozialbeiträgen	3	3

● 5.4.4 Zusammenfassung

Abschließend kann für diesen Themenkomplex beobachtet werden, dass die Bürger in beiden Städten sehr ähnliche Probleme und mögliche Maßnahmen für die Verbesserung der gegebenen Situation herausgearbeitet haben. Die Budapester und Berliner stimmten für eine Veränderung des Arbeitsmarktes, die sich insbesondere in einer weiteren Flexibilisierung der Arbeitsverhältnisse äußern soll. Hierbei identifizierten sie die Europäischen Union und die nationalen Regierungen als wichtigste Akteure, um diese Veränderungen zu vollbringen. Weder die EU, noch die nationalen Parlamenten allein können die Probleme lösen, vielmehr wurde die Notwendigkeit einer guten Kooperation betont. Dies ist eine Vorbedingung für eine erfolgreiche Zukunft.

Es konnten allerdings auch einige Unterschiede zwischen den ungarischen und den deutschen Planungszellen festgestellt werden. Aufgrund der unterschiedlichen Struktur der Arbeitsmärkte in Deutschland und Ungarn schlugen die Budapester strengere Regeln für die Arbeitgeber vor, um eine Verbesserung der Arbeitsverhältnisse der Angestellten zu ermöglichen. Für die deutschen Teilnehmer war das Thema 'Arbeitslosigkeit' stärker im Zentrum der Betrachtungen. Deshalb schlugen sie mehr Maßnahmen vor, um dieses Problem zu bearbeiten.

● 5.5 Themenkomplex 3: Immigration und Europas Rolle in der Welt

Innerhalb dieses Themenkomplexes wurden folgende drei Themen bearbeitet:

- Europas Außenpolitik, der Kontakt zu seinen Nachbarstaaten und Erweiterungen
- Die diplomatische, militärische und kulturelle Rolle Europas in der Welt
- Immigration in die Europäische Union

● 5.5.1 Europas Außenpolitik, der Kontakt zu seinen Nachbarstaaten und Erweiterungen

Innerhalb dieser Arbeitseinheit wurden die außenpolitischen Kontakte zu den europäischen Anrainerstaaten und die Umstände für weitere Erweiterungsrunden thematisiert.

Die Mehrheit der Bürger aus beiden Städten stimmte für die Entwicklung einer gemeinsamen europäischen Außenpolitik. Hiermit ist jedoch nicht der Transfer der außenpolitischen Kompetenzen der einzelnen Mitgliedsstaaten an die europäische Union gemeint, sondern vielmehr die Entwicklung eines gemeinsamen europäischen Standpunkts für Kernfragen der Außenpolitik. Ziel dieser Maßnahme ist es, dass Europa nach außen geschlossener auftritt.

Dies kann auf der Basis der Entwicklung von gemeinsamen Prinzipien geschehen, die den Rahmen für die Formulierung einer gemeinsamen europäischen Außenpolitik bilden. Bedingung für einen solchen Prozess ist die Klärung der Struktur der aktuell bestehenden Europäischen Union. Eine gemeinsame europäische Identität sollte gestärkt werden, um die Formulierung einer gemeinsamen Außenpolitik zu erleichtern. Zugleich betonten die Teilnehmer jedoch auch die Unterschiede innerhalb der Europäischen Union, die sie bewahren wollen.

Bezüglich der Erweiterungsdebatte stimmten die Bürger grundsätzlich für eine offene Europäische Union, die eine weitere Vergrößerung grundsätzlich nicht ausschließt. Es ist aber notwendig, klare Kriterien für zukünftige Erweiterungsrunden zu definieren und parallel dazu, wie bereits erwähnt, die Struktur der bestehenden Union mit ihren 27 Mitgliedern zu reformieren.

Zu diesem Thema hatten die Teilnehmer aus Berlin und Budapest stark übereinstimmende Sichtweisen. Während die ungarischen Bürger stärker die Entwicklung von Prinzipien für die Formulierung einer gemeinsamen europäischen Außenpolitik betonten, stellten die deutschen Bürger die Stärkung einer europäischen Identität weiter in den Vordergrund.

Abbildung 17 zeigt die vier Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

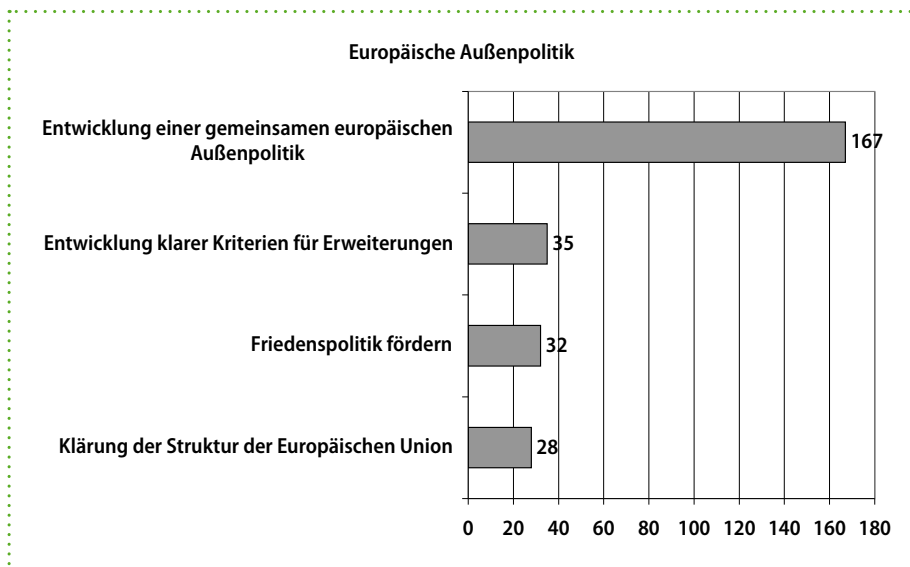

Abbildung 17 Top 4 Voten AE 8

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 8 aussprachen.

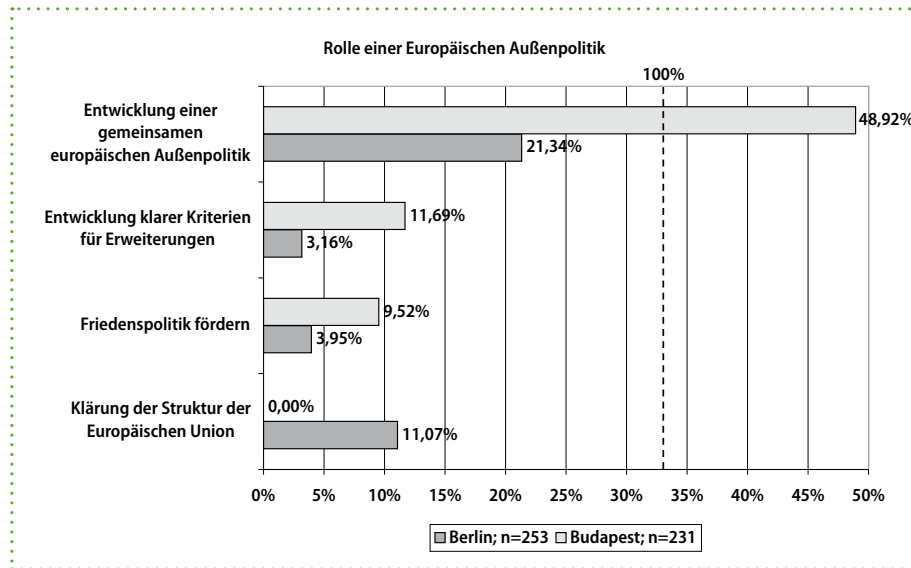

Abbildung 18: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 8⁸

In der folgenden Tabelle können die einzelnen vorgeschlagenen Politikoptionen verglichen werden.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Eine gemeinsame europäische Außenpolitik, aber nur in Kernfragen <ul style="list-style-type: none"> • Europäischen Außenminister • <i>Nationale Probleme in gemeinsame Beschlüsse einbinden</i> • <i>Harmonisierung der nationalen Außenpolitik</i> • <i>Mehrheits- statt Einheitsbeschlüsse</i> 	54	Eine gemeinsame Europäische Außenpolitik <ul style="list-style-type: none"> • <i>Die Entwicklung gemeinsamer Prinzipien als Basis einer europäischen Außenpolitik</i> • <i>Langfristige Perspektive sollte Grundlage einer solchen Außenpolitik sein</i> • <i>Eine gemeinsame Außenpolitik muss die Interessen der Mitgliedsstaaten wiedergeben, die auf der Basis gemeinsamer Prinzipien als Konsens formuliert werden</i> 	113	167
Konkretere Kriterien für Aufnahmefähigkeit der EU	8	Erweiterungen auf der Basis gemeinsamer Prinzipien	27	35
Förderung der Friedenspolitik <ul style="list-style-type: none"> • <i>Schutz vor Atomwaffen</i> • <i>Friedensschlichtung</i> 	10	Die EU soll Methoden entwickeln, um Konflikte zwischen den Nationen zu vermeiden	22	32
Klare Organisation der EU 27 Verfassungsgebung	28			28

⁸ Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Identität stärken: Fehlende europäische Identität/ gemeinsamer Standpunkt Europäischen Standpunkt in der Welt entwickeln gegenüber dem Einfluss der großen weltpolitischen Akteure (USA, China)	26			26
Gemeinsame Entwicklungspolitik, um stabile Nachbarn zu fördern • <i>Wahlhilfe in schwierigen Regionen</i> • <i>Wirtschaftsflüchtlinge verhindern durch das Angebot von Hilfe</i>	22	Entwicklung wirtschaftlicher Partnerschaften, um die europäischen Anrainerstaaten zu stabilisieren	3	25
Mehr Bürgerbeteiligung in außenpolitischen Fragen	22			22
		Etablierung einer Institution, die Europa nach außen vertritt	20	20
Nationale Identitäten sollten voll berücksichtigt werden	20			20
Europa als Wirtschaftsbündnis und als Bündnis zum Frieden	9	Standardisierung der Wirtschaftspolitik	10	19
Grundsätzliche Offenheit der EU für weitere Vergrößerung	18			18
		EU muss sich bemühen Probleme diskursiv zu lösen (nicht als Anhänger der USA)	15	15
		Umwelt- und Nachhaltigkeitspolitik sollten elementarer Bestandteil der Außenpolitik sein	15	15
Einhaltung der Menschenrechte als Vorbedingung für Aufnahme in die EU	13			13
Bildung eines europäischen Verteidigungsbündnisses • <i>Gemeinsame Verteidigungsarmee wie UN</i> • <i>Starke Bindung an die UN</i> • <i>Kein Militarismus</i>	9			9
Interne Veränderung der Entscheidungsprozesse und -strukturen (Parlament, Rat)	6			6
		Die wahren Gründe für die EU-Erweiterungen werden den Bürgern vorenthalten	6	6
Ständiger Kontakt zwischen den EU-Mitgliedsstaaten bei außenpolitischen Fragen	4			4
Wir sind auf dem richtigen Weg	2			2
Wohlhabenden Ländern verstärkte Anreize bieten, der EU beizutreten	2			2

● 5.5.2 Die diplomatische, militärische und kulturelle Rolle Europas in der Welt

Im Gegensatz zur vorhergehenden Arbeitseinheit, die hauptsächlich den europäischen Raum im Blick hatte, beschäftigte sich diese Arbeitseinheit mit der Rolle, die die Europäische Union auf der internationalen Bühne spielen soll.

Die Budapester und Berliner Bürger waren sich einig, dass Europas wichtigste Rolle auf der internationalen Ebene die Friedenssicherung sein sollte. Dies beinhaltet sowohl die Vermittlung bei bereits ausgebrochenen Konflikten, als auch präventive Maßnahmen, um potentielle Konflikte zu vermeiden. In diesem Zusammenhang ist eine engere Zusammenarbeit mit den Vereinten Nationen wünschenswert. Des Weiteren fanden es die Teilnehmer wichtig, dass die Europäische Union nach außen eine gemeinsame Position vertritt, um die europäischen Interessen effektiv vertreten und umsetzen zu können. Hierdurch käme der EU eine eigenständige Rolle neben anderen wichtigen Mächten auf der weltpolitischen Bühne, wie den USA und China, zu, ohne jedoch automatisch zu einem Gegenspieler zu werden. Vielmehr sollte die Europäische Union als eine friedliche Gemeinschaft, die durch Zusammenarbeit gekennzeichnet ist, eine Vorbildfunktion für andere Regionen in der Welt sein. Sie sollte sich stärker als eine auf gemeinsamen Werten beruhende Gemeinschaft präsentieren.

Innerhalb dieser Arbeitseinheit konnten nur wenige Unterschiede zwischen den Budapester und den Berliner Planungszellen festgestellt werden. Während die ungarischen Teilnehmer stärker die friedenssichernde Aufgabe und die gemeinsamen Werte der Europäischen Union betonten, konzentrierten sich die deutschen Teilnehmer auf die eigenständige Rolle Europas auf der internationalen Bühne.

Abbildung 19 zeigt die vier Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

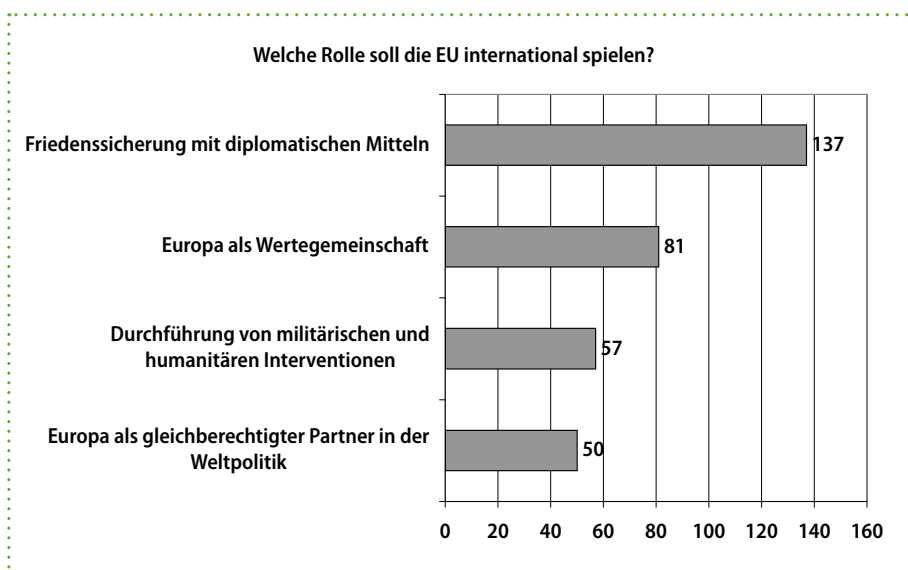

Abbildung 19 Top 4 Voten AE 9

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 9 aussprachen.

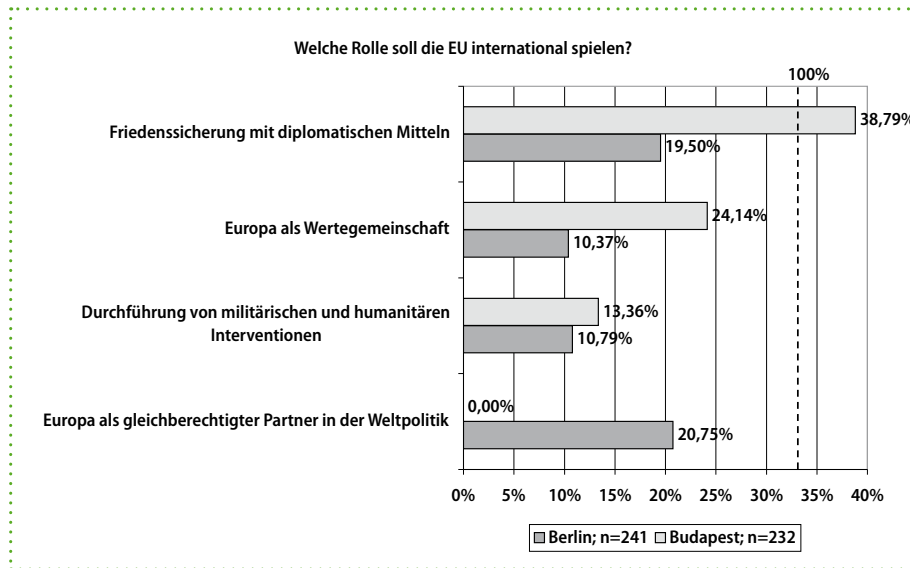

Abbildung 20: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 9⁹

Die folgende Tabelle stellt detailliert die vorgeschlagenen Politikoptionen vor.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Vermittlerrolle bei Konflikten • <i>Konfliktvorsorge</i> • <i>Friedensstifter</i>	22 13 12	Diplomatische Rolle Europas zur Friedenssicherung Europa soll eine neutrale Rolle spielen und eigene Interessen mit diplomatischen Mitteln fördern	90	137
Wertegemeinschaft/ Stärkung des europäischen Profils/ Kultur • <i>EU muss sich deutlicher als Wertegemeinschaft repräsentieren</i> • <i>Stärkung des europäischen Profils</i>	25	Gemeinsame Werte und Kulturen schützen • <i>Schutz und Verbreitung moralischer und kultureller Werte</i> • <i>Die kulturellen Unterschiede Europas müssen langfristig erhalten bleiben</i>	56	81
Militärisches und humanitäres Eingreifen nur auf der Basis von UN-Resolutionen Beitrag zur Systemstabilisierung (eigene Eingreifgruppe)	20 6	Stabilisierung mit militärischen Mitteln und die Errichtung einer ‚Europäischen Armee‘	31	57

⁹ Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Geschlossenes Auftreten Europas nach außen	26			50
<ul style="list-style-type: none"> • Festlegung von Handlungskompetenzen für die EU • Gleichwertiger Partner in der Weltpolitik • Positionierung zwischen USA und Asien • Außenpolitik gegenüber USA klar definieren 	16			
	8			
Europa als Vorbild für friedliche Koexistenz Trotz nationaler Interessen kann man gemeinsam arbeiten	22			22
Terrorbekämpfung	21			21
		Schaffung von gemeinsamen Forschungsinstituten	16	16
		Fehlende Strategie in einer gemeinsamen Außenpolitik	14	14
Trennung von Staat und Religion	13			13
		Die Klimakrise auf die internationale Agenda bringen	11	11
Schaffung eines gemeinsamen europäischen Entwicklungstopfs	4	Aktive Unterstützung der Entwicklungsländer	5	9
Keine EU-Leitkultur	8			8
Non-Proliferation von Atomwaffen stärken	8			8
Weltweite Bekämpfung des Rechtsextremismus	7			7
		Stärker moralische Ausrichtung einer gemeinsamen Außenpolitik	6	6
Fairer Welthandel	4			4
		Stärkung des internationalen Gerichtshofes	3	3
Beschleunigung der internen Entscheidungsprozesse	3			3
Definition von Kriterien, die Europa einstimmig vorträgt	2			2
Aktive Umsetzung von Beschlüssen	2			2

● 5.5.3 Immigration in die Europäische Union

Innerhalb dieser Arbeitseinheit sollte vornehmlich die Immigration in die Europäische Union diskutiert werden.

Für das Thema Immigration waren deutliche Unterschiede bei den Ergebnissen der Planungszellen in Berlin und Budapest zu beobachten. Die Mehrheit der deutschen Teilnehmer stimmte für eine kontrollierte Immigrationspolitik, die sicherstellt, dass Migranten, die in ihren Heimatländern verfolgt werden, in der Europäischen Union aufgenommen werden. Für Migranten, die aus anderen Gründen eine Aufenthaltserlaubnis beantragen, sprachen sich die Berliner für eine Immigrationsquote nach amerikanischem Vorbild aus, die vorab festlegt, wie viele Migranten jedes Jahr in die EU kommen dürfen. Um eine erfolgreiche Integration der Migranten sicherzustellen, schlugen die Bürger vor, auf europäischer Ebene Rahmenbedingung für die Integration zu definieren.

In Budapest war ein wesentlicher Diskussionspunkt die Freizügigkeit innerhalb der Europäischen Union. Die Budapester Teilnehmer sprachen sich mittelfristig für eine unbegrenzte Arbeitsmigration und Reisefreiheit aus. Ein weiterer ausschließlich ungarischer Diskussionspunkt befasste sich mit dem Thema Familienzusammenführung. Hierbei wünschten sich die Budapester Teilnehmer die Schaffung von klaren Regelungen, um mit diesem Problem umzugehen.

Zum Thema Immigration in die Europäische Union vertraten die Budapester sehr ähnliche Positionen wie die Teilnehmer der Berliner Planungszellen: Sie sprachen sich für eine kontrollierte Zuwanderung aus. Sie betonten hierbei, dass die Außengrenzen Europas nicht vollständig geschlossen werden sollen.

Abbildung 21 zeigt die fünf Maßnahmen, für die die meisten Stimmen abgegeben wurden:

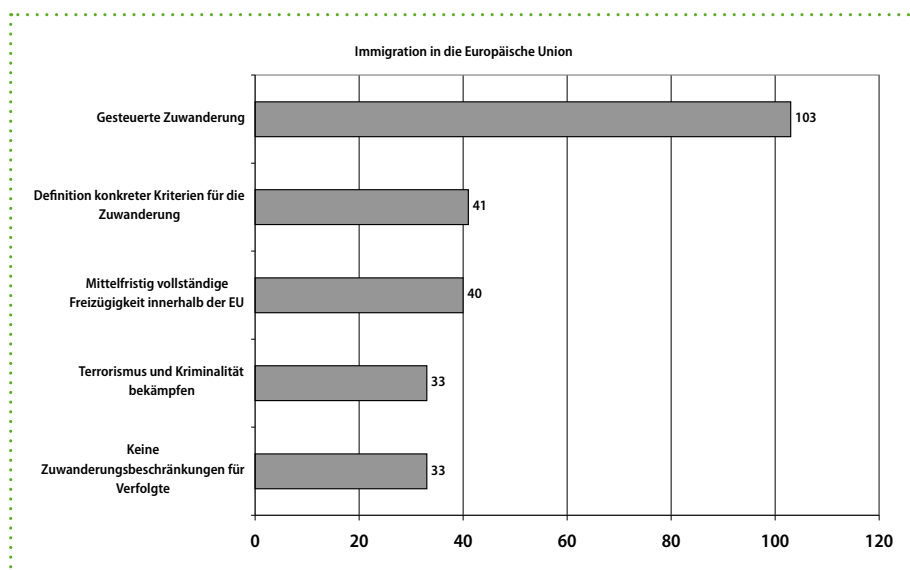

Abbildung 21 Top 5 Voten AE 10

Die folgende Grafik zeigt den Anteil der Stimmen, die sich innerhalb der Berliner und der Budapester Planungszellen für die Voten der Arbeitseinheit 10 aussprachen.

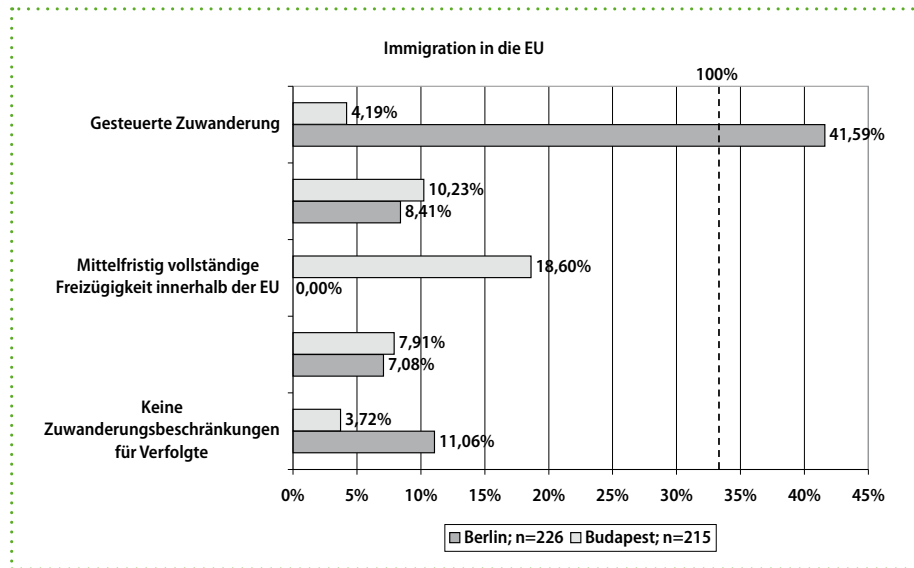

Abbildung 22: Zustimmung zu den Ergebnissen der AE 10¹⁰

Im Folgenden sind die Politikoptionen detailliert aufgeführt.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
Gesteuerte Zuwanderung • <i>Kontingentierung der Zuwanderung</i>	59	Regulierung der Zuwanderung	9	103
Begrenzung der Durchlässigkeit der Außengrenzen	35			
Definition von Einwanderungskriterien • <i>Einwanderung nach Bedarf steuern/gesetzliche Regelungen treffen</i> • <i>Einflussfaktoren: Sprache, Beruf, Bedarf an „Humanressourcen“</i>	19	Standardisierte Immigrationspolitik	22	41
		Freizügigkeit innerhalb Europas	40	40
Keine Beschränkungen für die Zuwanderung Verfolgter	25	Verfolgte sollten freien Zugang in die EU haben	8	33
Terrorismus und Kriminalität abwehren • <i>Bessere Kontrolle an den Grenzen</i> • <i>Abschiebung von Kriminellen / Straffälligen</i>	16	Regulierung der Strafverfolgung innerhalb der EU 27	17	33

¹⁰ Da ähnliche Ergebnisse aus den einzelnen Kleingruppen zum Teil zusammengefasst wurden, ist ein Ergebnis möglich, dass mehr als 100% Zustimmung erhält.

Vorschläge Berlin	Stimmen	Vorschläge Budapest	Stimmen	Stimmen gesamt
		Standardisierung der Grenzkontrollen an den EU-Außengrenzen	26	26
Europäische Rahmenbedingungen für Integration schaffen Integrationspolitik umsetzen: vor allem in den Bereichen Bildung, Sprache, politische Mitwirkung	25			25
		Klare Regelungen für Familienzusammenführungen, Rentner und Arbeitssuchende	23	23
		Verbesserte Ausbildungschancen in der EU: Schaffung eines Netzwerks von Trainee-Programmen	8	21
		Akzeptanz von Diplomen innerhalb der EU	13	
Definition eines europäischen Verteilungsschlüssels für Migranten Gerechtere Verteilung von Einwanderern innerhalb der EU	18			18
		Anreize für westeuropäische Rentner schaffen, nach Ungarn zu kommen	16	16
Direkthilfe für Auswanderungsländer bereitstellen, um die Migration zu verkleinern	13			13
		Das Bild Ungarns in der EU verbessern, um mehr Akzeptanz zu erreichen	10	10
		Schaffung eines Sozialsystems, das Migranten innerhalb Europas berücksichtigt	9	9
Gleiche Sozialstandards in allen Mitgliedsstaaten schaffen	8			8
Asylanträge über Botschaften in Herkunftsländern zugänglich machen	8			8
		Mehr Bildungsprogramme für die Grund- und Mittelstufe	5	5
		Mehr Informationen über Migranten	3	3
		Erhaltung von minimalen Grenzen innerhalb der EU, um Konflikte zu vermeiden	1	1

● 5.5.4 Zusammenfassung

Abgesehen vom Thema Immigration sind die Ergebnisse der ungarischen und der deutschen Planungszellen in diesem Themenkomplex sehr homogen. Beide wünschten sich eine besser koordinierte gemeinsame europäische Außenpolitik, wobei die eigentliche Entscheidungsmacht weiterhin bei den einzelnen Mitgliedsstaaten bleiben soll. Im Hinblick auf die Erweiterungsdebatte stimmten beide für mögliche zukünftige Erweiterungsrounds, wollten vorher aber sicherstellen, dass die EU ihre Struktur reformiert, um handlungsfähiger zu sein und klare Kriterien für weitere Aufnahmen definiert. Im weltpolitischen Kontext soll Europa die Rolle einer friedenssichernden und friedensschaffenden Macht einnehmen. Dieses Ziel soll im Wesentlichen mit diplomatischen Mitteln erreicht werden. Im Fall von humanitären Katastrophen ist ein militärisches Eingreifen allerdings denkbar. Hierfür wäre die Schaffung einer 'Europäischen Armee' vorteilhaft.

Wie bereits erwähnt, gab es beim Thema Zuwanderung unterschiedliche Ergebnisse.

Die Berliner Bürger diskutierten hauptsächlich die Möglichkeiten einer kontrollierten Einwanderung, die den Zugang für verfolgte Migranten sicherstellt, die Zuwanderung anderer Migranten jedoch reguliert. Ein weiterer wichtiger Diskussionspunkt in Berlin war die Verbesserung der Integrationspolitik innerhalb der Europäischen Union, um soziale Spannungen, die aus einer missglückten Integration resultieren, zu vermeiden.

Für die ungarischen Bürger war das Thema Freizügigkeit innerhalb der Europäischen Union von großer Bedeutung. Sie sprachen sich mittelfristig für eine vollständige Freizügigkeit aus. Bezüglich der Immigration in die EU vertraten sie ähnliche Standpunkte wie die deutschen Teilnehmer.

Die unterschiedlichen Ergebnisse lassen sich bei einer Betrachtung der politischen Umstände in Ungarn und Deutschland leicht erklären. Deutschland ist bereits Mitglied des Schengener Abkommens und genießt infolgedessen eine vollständige Freizügigkeit. Als Teil der zehn neuen Mitgliedsstaaten, die im Mai 2004 der Europäischen Union beigetreten sind, ist Ungarns Freizügigkeit noch immer eingeschränkt. Dies betrifft vor allem den Bereich der Arbeitsmigration. Es ist deshalb nachvollziehbar, dass das Thema Freizügigkeit in Ungarn den politischen Alltag stärker dominiert, als dies in Deutschland der Fall ist.

Als verhältnismäßig reiches Land ist Deutschland eher das Ziel von Migranten als Ungarn. Dies ist wahrscheinlich der Grund, weshalb in Berlin vermehrt die negativen Folgen einer missglückten Integration thematisiert wurden als in Budapest.

● 6 **Fazit**

Die im Zufall ausgewählten Bürger in Budapest und Berlin haben sich nach intensiven Debatten für ein Europaleitbild entschieden, das vielerorts bereits beschrieben ist: ein offenes, ökologisches und soziales Europa. Die Ergebnisse sind hier sehr deutlich: Anders als in klassischen Umfragen und Abstimmungen, die eine große Europaskepsis spiegeln, entscheiden sich die eingeladenen Bürger, wenn Sie Zeit für die Diskussion miteinander haben, für ein Europa, das für Zuzug offen ist und sogar noch wachsen darf, dass die jungen Familien besonders unterstützt und geschützt, dass seine ökologische Orientierung weiter verstärkt und sich hier auch technologisch profiliert, kurz für ein ambitioniertes Ziel, das großen Einsatz erfordert und nicht leicht zu erreichen ist. Der europäische Traum geht weiter. Für dieses Europa ist die Akzeptanz sehr hoch.

Aus diesem Ergebnis ergeben sich für die weitere europapolitische Arbeit klare Konsequenzen:

1. Die europapolitischen Leitbilder, die im weiteren Verlauf des ECC Prozesses „Making your voice heard“ von Bürgern aus allen 27 Mitgliedsstaaten der Europäischen Union erarbeitet wurden, sollten von den verantwortlichen Politikern sowohl auf nationaler als auch europäischer Ebene als Anstoß zur Formulierung einer gemeinsamen Politik verstanden werden.
2. Die in den Planungszellen erarbeiteten, durchaus spektakulär europafreundlichen und auf Intensivierung drängenden europapolitischen Leitbilder, sollten breit vermittelt und weiter diskutiert werden. Dies ist im Zuge des ECC Projekts gelungen. Auch zukünftig sollte die Politik jedoch daran interessiert sein, den Dialog mit den Bürgern aufrecht zu erhalten und zu fördern.

Wie aus den Ergebnissen deutlich wird, ist es den Teilnehmern trotz der hohen Komplexität und der Verschiedenartigkeit der vorliegenden Themen gelungen, sich in die Fragestellungen einzuarbeiten und lösungsorientierte Vorschläge für die Entwicklung zukünftiger politischer Leitlinien zu entwickeln. Trotz unterschiedlicher Ergebnisse in einzelnen Themengebieten, die sich mit unterschiedlichen nationalen Hintergründen erklären lassen, ist eine einheitliche Tendenz bei den Ergebnissen deutlich erkennbar: Die Teilnehmer plädieren für ein Europa, dass

- sich stärker im Bereich des Umweltschutzes engagiert. Besonders im Bereich der Energiepolitik lässt sich ein deutliches Bekenntnis zu alternativen Energiequellen, insbesondere erneuerbaren

Energien, erkennen. Auf die Förderung der Forschung in diesem Bereich wird besonders Wert gelegt.

- die Familie unterstützt. Insbesondere lag den Teilnehmern eine Flexibilisierung des Arbeitsmarktes am Herzen, um die Vereinbarkeit von Familien- und Arbeitsleben zu erhöhen. Des Weiteren setzen sie sich für eine Verbesserung von präventiven Maßnahmen im Gesundheitssystem ein, um die Kosten in diesem Bereich nachhaltig zu verringern.
- eine eigenständige Rolle auf dem internationalen Parkett einnimmt und somit zu einem gleichwertigen international Partner gegenüber den USA und China wird. Die Teilnehmerwünschen sich ein Europa, das seine diplomatische Rolle bei friedenssichernden Maßnahmen verstärkt. Die Bürger sprachen sich auch für eine zukünftige Erweiterung der Europäischen Union aus, betonten allerdings, dass vorher eine Klärung und Reform der bestehenden Strukturen der EU stattfinden muss, um die Handlungsfähigkeit auch in der Zukunft sicherzustellen. Im Hinblick auf die Migration in die EU votierten die Teilnehmer gegen ein Europa der geschlossenen Grenzen, sahen aber die Notwendigkeit für eine bessere Kontrolle der Einwanderung.

Wie aus dem Kapitel 3.4, bei dem es um die Evaluation der Planungszellen ging, deutlich wurde, war die Resonanz der Teilnehmer auf das Verfahren positiv. Dies deckt sich auch mit den Beobachtungen der Moderatoren, die über den gesamten Verlauf hinweg eine hohe Motivation der Bürger feststellen konnten. Die bestehenden Altersunterschiede und die verschiedenen sozialen Hintergründe der Bürgergutachter waren während der Diskussion ein deutlicher Vorteil, da hierdurch verschiedene Sichtweisen auf dieselben Probleme berücksichtigt werden konnten. Die meisten Bürger empfanden die Teilnahme an den Planungszellen als eine Bereicherung ihres Wissens, da sie sich in dieser Intensität zuvor noch nicht mit europäischen Themen auseinandergesetzt hatten. Als besonders positiv wurde auch die Arbeit in den Kleingruppen empfunden. Viele Teilnehmer waren von der konstruktiven Arbeitsatmosphäre angenehm überrascht. Sie waren sich sowohl in Berlin als auch in Budapest einig, dass eine vermehrte Anwendung von Bürgerbeteiligungsmaßnahmen wie der Planungszelle im europäischen Kontext, aber auch in anderen Zusammenhängen, wünschenswert ist.

**Egy nyitott, ökológikus és
szociális Európáért:
a jövőbeli Európa
sarkalatos kérdései**

● Tartalomjegyzék

- 1 **Az eredmények rövid áttekintése**... 126

- 2 **A polgári véleményalkotás kiindulópontja**... 127
 - 2.1 **Az Európai Állampolgárok Konzultációja projekt folyamata**... 128
 - 2.1.1 A témameghatározó fórum... 129
 - 2.1.2 A berlini és a budapesti állampolgári zsűrik... 129
 - 2.1.3 Nemzeti konzultációk... 129
 - 2.1.4 A záró rendezvény... 129
 - 2.1.5 Szervezés... 129

- 3 **Az állampolgári zsűri módszere**... 131
 - 3.1 **Általános jellegzetességek**... 131

 - 3.2 **Az állampolgári zsűri és a polgári véleményalkotások előnyei**... 133
 - 3.2.1 Az állampolgári zsűrik nem lobbiznak... 133
 - 3.2.2 Tényorientált megoldások... 133
 - 3.2.3 Az állampolgárok véletlenszerű kiválasztása növeli az eredmények elfogadását... 133
 - 3.2.4 A módszer alkalmazásának lehetséges területei... 133
 - 3.2.5 Új erők mobilizálása... 134

 - 3.3 **Az állampolgári zsűri rendezvénye az Európai Állampolgárok Konzultációja projekt keretében**... 135
 - 3.3.1 A berlini állampolgári zsűri programja... 136
 - 3.3.2 A budapesti állampolgári zsűri programja... 137

- 4 **A résztvevők**... 138
 - 4.1 **A nők és a férfiak aránya**... 138

 - 4.2 **Kor szerinti megoszlás**... 138

 - 4.3 **Demográfiai jellemzők**... 140

 - 4.4 **Az állampolgári zsűri értékelése**... 140
 - 4.4.1 A berlini állampolgári zsűri részletes értékelése... 141
 - 4.4.2 A budapesti állampolgári zsűri részletes értékelése... 142

- **5 Az eredmények** ... 145
 - 5.1 **A legfontosabb eredmények áttekintése** ... 145
 - 5.1.1 Az első kiemelt témakör: Energia és környezet ... 145
 - 5.1.2 A második kiemelt témakör: Család és társadalmi jólét ... 146
 - 5.1.3 A harmadik kiemelt témakör: Bevándorlás és Európa szerepe a világban ... 146
 - 5.2 **Az eredmények részletes bemutatásának módszertani háttere** ... 147
 - 5.3 **Az első kiemelt témakör: Energia és környezet** ... 148
 - 5.3.1 Az európai energiaellátás struktúrája és az ebből fakadó függőség kérdése ... 148
 - 5.3.2 Az energiagazdálkodás hatása a környezetre ... 151
 - 5.3.3 Európa szerepe a környezetpolitika alakításában ... 154
 - 5.3.4 Összegzés ... 157
 - 5.4 **A második kiemelt témakör: Család és társadalmi jólét** ... 158
 - 5.4.1 Hogyan támogathatja az Európai Unió a modern családokat? ... 158
 - 5.4.2 A munkavégzés és a család összeegyeztethetősége ... 162
 - 5.4.3 Szociális biztonság és egészség ... 165
 - 5.4.4 Összegzés ... 168
 - 5.5 **Harmadik kiemelt témakör: Bevándorlás és Európa szerepe a világban** ... 169
 - 5.5.1 Európa külpolitikája, szomszédos országokkal való kapcsolatai és a bővítés kérdése ... 169
 - 5.5.2 Európa diplomáciai, katonai és kulturális szerepe a világban ... 172
 - 5.5.3 Bevándorlás az Európai Unióba ... 175
 - 5.5.4 Összegzés ... 178
- **6 Összefoglalás** ... 180

● 1 **Az eredmények rövid áttekintése**

A berlini és a budapesti résztvevők az alábbi javaslatokat fogalmazták meg:

„Energia és környezet” kiemelt témakörben

Fő prioritások:

- Alternatív energiaforrások előtérbe helyezése
- Egységes standardok az európai környezetpolitikában

Prioritások:

- Európai energiapolitikával az energia behozataltól való függőség csökkentése
- Az energia és környezetvédelem területén a tájékoztatás javítása

Az állampolgárok ellenezték az olyan energiapolitika kialakítását, mely kizárólag a nemzeti érdekeken nyugszik.

„Család és társadalmi jólét” kiemelt témakörben

Fő prioritások:

- A család és munkavégzés jobb összeegyeztethetősége
- Az egészségügyi ellátásban a preventív intézkedések elősegítése

Prioritások:

- Az iskolai képzés javítása
- Rugalmasabb munkafeltételek

Bár az állampolgárok tisztában voltak azzal, hogy az állam nem tudja átvállalni az összes szociális funkciót, de ellenezték az állam család- és szociálpolitikai felelősségvállalásának csökkentését.

„Bevándorlás és Európa szerepe a világban” kiemelt témakörben

Fő prioritások:

- Az Európai Unió béketeremtő és -fenntartó szerepének erősítése
- Egységes európai külpolitika kidolgozása

Prioritások:

- Európa, mint értékközösség
- Konkrétabb bevándorlási kritériumok felállítása

Az állampolgári zsűri tagjai egyértelműen elvetették a zárt külső határokkal övezett Európa gondolatát.

● 2 A polgári véleményalkotás kiindulópontja

Miután 2005 májusában Franciaországban és Hollandiában a választók elutasították az Európai Unió Alkotmányát, európai szinten egy reflexiós folyamat indult el, melynek célja annak vizsgálata, hogyan lehetne az állampolgárok érdekeit jobban érvényesíteni az Unióban. Ennek érdekében hívta életre az Európai Bizottság a „D Tervet”, mely átfogó diszkussziót kíván megvalósítani az EU demokratikus szervezetei és állampolgárai között. A cél az, hogy a polgárok érdekei érvényre jussanak, és egyúttal növeljék az EU intézményrendszerébe és politikájába vetett bizalmat. Ezt a polgárokkal folytatott intenzív párbeszéd során kell megvalósítani.

Az „Európai Állampolgárok Konzultációja” (European Citizens’ Consultation, ECC) projekt ugyanezt a gondolatot ragadja meg és valósítja meg összeurópai szinten. A projekt által meghatározott alapvető kérdés: „Milyen Európát akarunk?”, mely a következő részben részletesebben bemutatásra kerülő négylépcsős eljárás során kerül megválaszolásra.

A Berlinben és Budapesten megrendezésre került állampolgári zsűrik lényegi részét képezik az átfogó európai állampolgári véleménynyilvánító projektnek, mely a jövőbeli európai politika kialakításához nyújt vezérfonalat. Az állampolgári zsűri rendezvények fő célja az volt, hogy értékes információkkal szolgáljanak az ECC projekt következő, központi szerepet betöltő állomásaként 27 országban megrendezésre kerülő nemzeti állampolgári konzultációk számára. E célból a rendezvényre véletlenszerűen választottak ki és hívtak meg állampolgárokat Berlinben és Budapesten, akik több napon keresztül foglalkoztak az EU jövőjének sarkalatos kérdéseivel. A különböző politikai és társadalmi témákkal történő intenzív diskurzus lehetővé tette, hogy a korábban kevesebb információval rendelkező résztvevők is részt tudjanak venni a vitákban, és érdemi módon járuljanak hozzá az állampolgári véleményalkotáshoz. Ha összehasonlítjuk az állampolgári zsűrik eredményeit az Eurobarométer hasonló időszakban végzett felméréseinek eredményével, akkor az adott válaszok alapján hasonlóságok és eltérések is mutatkoznak. Az Eurobarométer felmérése során a megkérdezett magyarok 73%-a támogatta egy közös európai külpolitika kialakítását, ugyanakkor az állampolgári zsűri budapesti résztvevői csaknem egyhangúlag szavaztak egy közös európai álláspont kialakítására a legfontosabb külpolitikai kérdésekben.

A zsűri résztvevői azonban differenciáltabban kezelték az olyan kérdéseket, mint például azt, hogy az elkövetkező években további országokat is felvegyenek-e az EU-ba. Míg az Eurobarométer felmérése szerint a megkérdezettek 46%-a foglalt csak állást az EU további bővítése mellett, addig az állampolgári zsűri legtöbb résztvevője az EU alapvető nyitottsága mellett érvelt. Azonban a zsűritagok a jövőbeli bővítésekhez az Európai Unió struktúrájának előzetes reformját tartották

szükségesnek, hogy az intézményrendszer továbbra is működőképes maradjon. Különösen érdekesek a jelenleg is heves vitákat kiváltó, az európai energiapolitikával kapcsolatos eredmények. Még mielőtt a médiában a téma nagyobb szerepet kapott volna, az állampolgári zsűri résztvevői Berlinben és Budapesten egyaránt egy közös európai energiapolitika mellett foglaltak állást, a hangsúlyt az alternatív (megújuló) energiákra helyezve, az energiaimporttól való függőség csökkentése és a környezetvédelem érdekében. Mindazonáltal az állampolgárok véleményük kialakítása során eléggé előrelátónak bizonyultak, hiszen az európai energiaszükséglet lefedése érdekében továbbra is elengedhetetlennek találták a hagyományos energiaforrások felhasználását. Éppen ezért egy hatékony energia-mix kialakítása mellett érveltek, mely figyelembe veszi a fenntarthatóságot és a hasznosított energiaforrások környezetterhelő hatását is.

Az „Európai Állampolgárok Konzultációja” projekt résztvevői ezt megelőzően ritkán voltak olyan helyzetben, hogy megfogalmazhatták Európa jövőjével kapcsolatos véleményüket és elképzelésüket. Ez új és ugyanakkor pozitív élményt jelentett a legtöbb állampolgár számára. A budapesti állampolgári zsűri résztvevői úgy nyilatkoztak, hogy három napra európai polgároknak érezték magukat, illetve néhány berlini zsűritag a személyes beszélgetések során megjegyezte, hogy a rendezvényen való részvétel következtében pozitívan változott meg néhány téma vonatkozásában az EU-ról kialakított véleménye. A résztvevők mindkét országban hasonlóképp nyilatkoztak arról, hogy a jövőben aktívabban kívánnak részt venni a politikai döntéshozási folyamatban.

● 2.1 Az Európai Állampolgárok Konzultációja projekt folyamata

Az ECC projekt egy négylépcsős folyamat, mely az alábbi állomásokból áll:

A témameghatározó fórum (agenda-setting event)

2006 októberében a projekt első állomása során az EU valamennyi tagállamból érkező résztvevők három tématerületet határoztak meg a későbbi rendezvények számára.

A berlini és a budapesti állampolgári zsűrik

A nemzeti állampolgári konzultációk előkészítéseként a véletlenszerűen kiválasztott állampolgárok november végén, illetve december elején találkoztak Berlinben és Budapesten, hogy a témameghatározó fórumon kiválasztott tématerületeket elmélyítsék, és értékes információkkal szolgáltassanak a soron következő nemzeti konzultációk számára.

Nemzeti állampolgári konzultációk

Ezen rendezvények képezték az ECC projekt magját. Az nemzeti állampolgári konzultációk során mind a 27 tagállam kifejtette Európa jövőjével kapcsolatos véleményét és elképzeléseit, továbbá konkrét szakpolitikai javaslatokat fogalmazhatott meg. Az eredmények 27 ország nemzeti állampolgári deklarációjában kerültek összefoglalásra, melyek dokumentálták a nemzeti véleménynyilvánító fórumok tanácskozásait.

Záró rendezvény

A 2007 májusában Brüsszelben megrendezésre kerülő záró rendezvényen a nemzeti állampolgári konzultációk eredményei egy összeurópai nyilatkozatban kerülnek összefoglalásra.

● 2.1.1 A témameghatározó fórum

A rendezvény október 7-8-án került megrendezésre Brüsszelben. Az EU minden tagállamából nyolc, véletlenszerűen kiválasztott állampolgárt hívtak meg, hogy a releváns témakörök megállapítása során képviseljék országukat és kifejtsek véleményüket. A rendezvény alatt különböző országokból származó résztvevők ültek egy asztalnál egy moderátorral és egy fordítóval, hogy megvitassák elképzelésüket a jövőbeli Európáról.

A rendezvény eredményeként három kiemelt témakör került meghatározásra a nemzeti konzultációk számára, melyeket a projekt további állomásain vitatnak meg. Ezek a témák a következők: „Energia és környezet”, „Család és társadalmi jólét”, illetve „Bevándorlás és Európa szerepe a világban”.

● 2.1.2 A berlini és a budapesti állampolgári zsűrik

Az állampolgári zsűrik célja az volt, hogy az első rendezvényen meghatározott három tématerületet elmélyítsék, és ezáltal releváns információkkal szolgáljanak a következő nemzeti konzultációk számára. Az állampolgári zsűri módszerének részletesebb leírása a következő fejezetben található.

● 2.1.3 Nemzeti állampolgári konzultációk

Az Európai Állampolgárok Konzultációja projekt magját a nemzeti konzultációk képezik. Ezen rendezvényeken kerül megfogalmazásra az, mit kell tenni azért, hogy létrejöhessen a mi elképzelésünk szerinti Európa. A nemzeti konzultáció minden alkalommal öt országban kerül egyszerre megrendezésre, hogy lehetővé váljon az országok között a részeredmények kicserélése. Ezáltal válik elérhetővé az európai véleménynyilvánítás. E konzultációk eredménye 27 nemzeti polgári szavazat lesz, melyek vezérfonalat képeznek a jövő európai politikájához. Bennük tükröződik vissza az európai politika nemzeti felfogása.

● 2.1.4 A záró rendezvény

A nemzeti konzultációk résztvevői 2007 májusában találkoznak Brüsszelben, hogy európai polgári javaslattá formálják a nemzeti konzultációk ajánlásait. A nemzeti képviselőknek ezen a rendezvényen kell megfogalmazni a nemzeti konzultációk eredményeinek hasonlóságait és különbségeit is, hogy ezeket megjeleníthessék egy záródokumentumban. Ebben támogatást kapnak újságíróktól, szakértőktől és politikusoktól egyaránt. Az eredményeket a politikai döntéshozók ismertetni fogják mind európai, mind nemzeti szinten.

● 2.1.5 Szervezés

Az Európai Állampolgárok Konzultációja egy független európai konzorcium szervezésében kerül lebonyolításra, mely az EU 27 tagállamának részvételével alapítványokból, tudományos intézményekből és nem kormányközi szervezetekből tevődik össze. A projektet a brüsszeli Baudouin Király Alapítvány vezeti, mely a projekt finanszírozásában is részt vesz. A projekt költségének felét az Európai Bizottság, másik felét pedig európai alapítványokból fedezik.

Európai konzorcium:

King Baudouin Foundation, Brüsszel (projektvezetés és finanszírozás)

ECAS – European Citizen Action Service, Brüsszel (média koordináció)

EPC – European Policy Centre, Brüsszel (politikai tanácsadás)

Sienai Egyetem (tudományos tanácsadás)

NEF – Network of European Foundations, Brüsszel (az alapítványok koordinációja)

Dialogik GmbH, Stuttgart (értékelés)

IFOK GmbH, Brüsszel (folyamatmenedzselés és a rendezvények megvalósítása)

OPTEM, Gambais (közvélemény-kutatás)

Nemzeti partnerek:

Ausztria: Zentrum für soziale Innovation

Belgium: King Baudouin Foundation

Ciprus: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Csehország: Partners Czech, o. p. s.

Dánia: Danish Cultural Institute

Észtország: Open Estonia Foundation

Finnország: Finnish Cultural Institute

Franciaország: *alapító tag:* Charles Léopold Mayer Foundation

lebonyolító partner: Economie et Humanisme

Németország: *alapító tag:* Robert Bosch Stiftung

lebonyolító partner: IFOK - Institute für Organisationskommunikation

Görögország: *alapító tag:* Bodossaki Foundation

lebonyolító partner: Institute of Statistical Research, Analysis and Documentation

Magyarország: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Írország: Forum on Europe in Ireland

Olaszország: *alapító tag:* Compagnia di San Paolo

lebonyolító partner: University of Siena

Lettország: Centre for public policy PROVIDUS

Litvánia: Baltic Partners for Change Management

Luxemburg: Université de Luxembourg, Unité de Recherche STADE

Málta: Fondazzjoni Temi Zammit

Hollandia: *alapító tag:* European Cultural Foundation

lebonyolító partner: Instituut voor Publiek en Politiek

● 3 Az állampolgári zsűri módszere

Az állampolgári zsűri olyan részvételi eljárás, amelyet a hetvenes években Peter C. Dienel, a wuppertáli szociológia professzor fejlesztett ki, és amely azóta több mint ötvenszer került alkalmazásra és továbbfejlesztésre. Az állampolgári zsűri alapjául az a gondolat szolgált, hogy a polgároknak több felelőssége legyen a politikai döntések meghozatalában. Ezáltal kerül kifejezésre az állampolgárok véleményalkotó szerepe a demokráciában.

● 3.1 Általános jellegzetességek

Az állampolgári zsűri a polgárok olyan csoportja, mely moderátorok segédkezésével, megoldásokat dolgoz ki előzetesen megadott témakörökben. Az állampolgári zsűri módszerének öt jellemzője van:

- 20-25 véletlenszerűen kiválasztott személy, mint polgári véleményező dolgozik együtt 3-4 napon át egy konkrét problémán.
- A rendezvény ideje alatt a résztvevők mentesülnek napi munkavégzésük alól és a zsűriben való tevékenységükért díjazásban részesülnek.
- A résztvevők szakértőktől és különböző érdekcsoportok képviselőitől kapnak tájékoztatást.
- A mindig más résztvevőkből álló kis csoportok garantálják az eredményes megbeszéléseket.
- A résztvevők javaslatai polgári véleményként kerülnek összefoglalásra.

Az állampolgári zsűrik megrendezését, a részletes program kidolgozását, a szakértők kiválasztását és az eredmények összefoglalását semleges és független szervezők végzik, jelen esetben a Nexus (Kooperációmenedzsment és Interdiszciplináris Kutatás Intézete – Institut für Kooperationsmanagement und interdisziplinäre Forschung). A módszer sikeres és zökkenőmentes alkalmazásának feltétele a rendezvény megfelelő előkészítése és a folyamat részletes megtervezése.

Az állampolgári zsűrik munkaértekezletein a szakértők saját véleményüket megfogalmazva állást foglalhatnak. Fontos, hogy a rendezvény szervezéséért felelős intézmény semleges maradjon, és moderátorként gondoskodjon arról, hogy a polgári véleményalkotók (az állampolgári zsűrik résztvevői) egymástól különböző információkhoz jussanak.

A véletlenszerű kiválasztás biztosítja a polgári véleményalkotók heterogén összetételét, mely minden korosztályra és társadalmi rétegre kiterjed, mindkét

nem azonos arányú részvételét biztosítván. E célból a 20-25 fős csoportokat képező 16 évnél idősebb résztvevők véletlenszerűen kerülnek kiválasztásra a lakónyilvántartásból.

Az állampolgári zsűri rendezvényei általában 3-4 naposak. Fontos, hogy a polgároknak legyen elég idejük, hogy véleményezőkké válhassanak, azaz informálódhassanak és kialakíthassák saját véleményüket.

Azért, hogy elkerüljék az egyes résztvevők esetleges dominanciáját, általában egyszerre több állampolgári zsűri kerül megrendezésre ugyanazon kérdések megvitatására. Továbbá azért, hogy az eltérő társadalmi csoportok véleményei érvényesülhessenek, az állampolgári zsűriket különböző alapegységekből állítják össze. Ezt a Berlinben és Budapesten is a két-két párhuzamosan megrendezett állampolgári zsűri (összesen négy) biztosította. Ez alkalommal egy régi és egy új EU tagállam polgárait kérdezték meg elképzeléseikről.

A megbízó által bemutatott, kidolgozandó problémát a megvalósító egyes témákra bontja. Alapvető feltétel, hogy a tanácsadási és értékelési folyamatban minden résztvevő kellő információval rendelkezzen. Ezért minden egyes altémakör kezdetekor az állampolgárok számára szakértők és érdekképviselők rövid előadásaikban különböző véleményeket fogalmaznak meg. A tulajdonképpeni munka ezután 5 fős munkacsoportokban veszi kezdetét. A résztvevők e kis csoportokban folyó viták során a főbb problémákra koncentrálnak, keresik a közös javaslatokat, különböző megoldásokat fogalmaznak meg és/vagy állítanak sorba. Ilyen munkahelyzet sok lehetőséget ad az állampolgároknak saját véleményük kifejezésére, a javaslatokkal való azonosulásra és azok mérlegelésére. A diskussziók célja az egyes megoldási javaslatok értékelése. A módszer sajátossága az, hogy a zsűri eredményei a közjót szolgálják.

Egy állampolgári zsűri 20-25 résztvevőből áll, így mindig négy-öt kis csoport dolgozik párhuzamosan. A munkacsoportok összetételét sorsolással határozzák meg minden egyes altémakör esetében, így lehet kivédeni azt, hogy az egyes csoportokban mindig ugyanazon résztvevők kapjanak domináns szerepet.

A véletlenszerűen kiválasztott véleményalkotók minden állampolgárt képviselve döntenek és adnak tanácsot. A polgári véleményalkotók véletlenszerű kiválasztása és többnapos munkája biztosítja, hogy a lakosság és a megbízók elfogadják az állampolgári zsűri eredményeit.

● 3.2 Az állampolgári zsűri és a polgári véleményalkotások előnye

● 3.2.1 Az állampolgári zsűrik nem lobbiznak

A polgári véleményalkotás módszerének keretei védik az állampolgári zsűrik résztvevőit attól, hogy a rendezvényt szervezett érdekek hassák át, s hogy emiatt szívességi véleményeket kelljen megfogalmazniuk. Így a polgári véleményalkotók a napi politikától függetlenül foglalhatnak állást.

● 3.2.2 Tényorientált megoldások

Az állampolgári zsűrik résztvevői az egyedi érdekekkel ellentétben a közérdeket helyezik előtérbe, és munkájukkal a közjót szolgálják. Az eredmények ezért nagymértékben tényorientáltak.

● 3.2.3 Az állampolgárok véletlenszerű kiválasztása növeli az eredmények elfogadását

A véletlenszerű kiválasztás eredményeképpen az állampolgári zsűrik eredményei reprezentatív módon legitimáltak, a résztvevők javaslatai széles körben kerülnek elfogadásra. Az állampolgárok, az önkormányzatok és a hatóságok is szívesen veszik figyelembe a zsűrik eredményeit, mivel itt megtestesül a polgári akarat.

Az állampolgári zsűri színes összetétele gondoskodik arról, hogy olyan emberek beszélhessenek egymással, akik megelőzően semmilyen kapcsolatban sem voltak. Az eddig megrendezésre került állampolgári zsűrik résztvevőinek elmondása szerint a módszer erőssége az egyéni tapasztalatokban, valamint abban rejlik, hogy a zsűritagok közösen önálló, racionális megoldásokat tudtak megfogalmazni a legkülönbözőbb problématerületekkel kapcsolatban.

● 3.2.4 A módszer alkalmazásának lehetséges területei

Állampolgári zsűrik teljesen különböző témákban kerülhetnek megrendezésre. Általánosságban konfliktusos és innovációorientált témaköröket lehet megkülönböztetni:

A konfliktushelyzetek tisztázására az állampolgári zsűrik különösen alkalmasak. A véletlenszerűen kiválasztott állampolgárok semlegesek az adott témákkal kapcsolatban, általában közvetlenül nem érintettek azokban, és nem érdekük hogy foglalkozásukra vagy karrierjükre irányuló álláspontokat képviseljenek. A résztvevők a közérdeket és nem valamely érintett sajátos érdekeit képviselik. Az érintettek részvételével ellentétben (kerekasztal, konszenzus-konferencia stb.), akik inkább saját érdekeikre hivatkoznak és azokat védik, az állampolgári zsűri résztvevőit a közösségi gondolkodás és cselekvés jellemzi. Ezért az állampolgári zsűrik javaslatai még

a népszerűtlen döntések esetében is széleskörű elfogadásra számíthatnak, így a politika számára a konfliktusos helyzetek megoldásához fontos érvelési segítséget tudnak nyújtani.

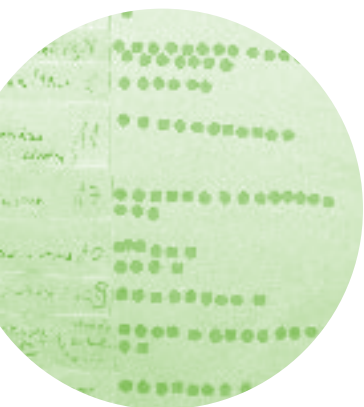
Ugyanakkor az állampolgári zsűrik a jövőre vonatkozó tervek során új, innovatív megoldások kidolgozásán munkálkodnak. E feladat állt az Európai Állampolgárok Konzultációja során megrendezésre került állampolgári zsűrik munkájának középpontjában is. Itt olyan új, innovatív ötletekről van szó, melyek a zsűritagok egyes tématerületekkel való intenzív foglalkozása, diskusziói és kölcsönös erőfeszítései során fogalmazódnak meg. A folyamat közben nagymértékű helyi ismeret kerül felszínre. A mindennapokhoz közeli szemlélet, a polgárok különböző szakismerete és a meghatározott idő az eredmények gyakorlatban való megvalósíthatóságát segítik elő.

Az állampolgári zsűri módszerét, mint polgári részvételt biztosító eszköz hatékonyságát már több infrastrukturális tervezési folyamatban próbálták ki, így például egy városrész energiaellátásánál (Jüchen 1983), az energiapolitika jövőjének meghatározásánál egész Németországban, tesztkritériumok/áraminták kifejlesztésénél (Berlin 1988), az ÖPNV-menedzsmentnél (Hannover 1996), ipar- és városfejlesztés esetében a Magdeburgi tér környékén (Nexus, Berlin 2000), valamint a Starr téri negyed jövőkonceptiójánál (Nexus, Berlin 2000).

● 3.2.5 Új erők mobilizálása

Az állampolgári zsűrik gyakran rendkívüli mértékben motiválják a résztvevő polgárokat, abban hogy aktívan alakítsák környezetüket, illetve legyenek úrrá problémáikon. E potenciál kihasználásához azonban szükséges, hogy az kapcsolódjon a fennálló struktúrákhoz és kezdeményezésekhez, illetve hogy szerepet kapjon a tervezett intézkedések megvalósításában, vagy a kifejlesztett koncepciók és ötletek további kidolgozásában.

Az egész időszak alatt lényeges, hogy a szervezők szorosan együttműködve dolgozzanak a megbízóval, és helyi kezdeményezéseket tegyenek, intézményeket alakítsanak ki, hogy a már megszerzett tapasztalatok eljuthassanak a megfelelő csoportokhoz és személyekhez.

● 3.3 **Az állampolgári zsűri rendezvénye az Európai Állampolgárok Konzultációja projekt keretében**

Az állampolgári zsűri rendezvénye során minden nap négy, kilencven perces altéma került megvitatásra. Az egyes témák között mindig félórás szünet volt, az ebéd egy hatvan perces szünetben a második és a harmadik altéma között került felszolgálásra.

Minden altémakör két részre volt felosztva. Az első, rövidebb részben a szakértők ráhangoló előadásokat tartottak a résztvevőknek, hogy az alapvető információk ismertetésével minden résztvevő számára hasonló kiindulási helyzetet teremtsenek a közös javaslatok megfogalmazásához. Ez a rész kb. 25 percig tartott, majd a zsűritagoknak ezután lehetőségük volt még 8-10 percig arra, hogy kérdéseket tegyenek fel a szakértőknek. Ezt követően a szakértők elhagyták az állampolgári zsűrikeret, majd a zsűri résztvevőiből 4-5 csoport került kialakításra, mindegyikben 4-5 zsűritaggal, hogy egy megadott kérdés alapján vitassák meg az adott témát. Erre 30-40 percük volt. A munkacsoportokon belül a résztvevőknek a három legfontosabb javaslatra, lehetséges politikai intézkedésekre kellett koncentrálniuk, melyeket az előre elkészített lapokra jegyeztek fel, hogy azokat utána a teljes (20-25 fős) zsűri előtt mutassák be. Ekkor kerültek csoportosításra az azonos, illetve tematikusan hasonló javaslatok. Végül az elhangzott javaslatok értékelésére a résztvevők hat matricapontot kaptak. Egy résztvevő egy javaslatra vagy klaszterre azonban csak maximum két ponttal szavazhatott.

● 3.3.1 A berlini állampolgári zsűri programja

Időpont	1. nap Energia és környezet	2. nap Család és szociális biztonság	3. nap Bevándorlás és Európa szerepe a világban	4. nap Az eredmények összefoglalása és értékelése
8.30 – 10.00	1. Témakör Bevezető Mi jellemzi a mai Európát?	5. Témakör Az egyedül élők Európája? Melyek az európai családok legfőbb problémái?	9. Témakör Milyen nagy Európa? Az EU külpolitikája, szomszédos országokkal való kapcsolatai és a bővítés kérdése Milyennek kellene lennie az EU külpolitikájának?	13. Témakör Az állampolgárok érdekeit képviselő Európa Hogyan léphet kapcsolatba Európa a polgáraival?
10.00 – 10.30	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>
10.30 – 12.00	2. Témakör Európa függősége Az európai szintű energiaprobléma Milyennek kellene lennie az EU energiapolitikájának?	6. Témakör Az egyedül élők Európája? (folytatás) Hogyan támogathatja az EU a hagyományos és a modern családokat (együttélési formákat)?	10. Témakör Európa jelentősége a világban Európa katonai, diplomáciai és kulturális szerepe Európának milyen nemzetközi szerepet kellene betöltenie?	14. Témakör Milyen Európát szeretnénk? A munkacsoportok eredményeinek ismertetése
12.00 – 13.00	<i>Ebédészünet</i>	<i>Ebédészünet</i>	<i>Ebédészünet</i>	<i>Ebédészünet</i>
13.00 – 14.30	3. Témakör Európa az élvonalban? A megújuló energiaforrások és a környezeti fenntarthatóság Mely energiaforrásokat kellene előtérbe helyezni?	7. Témakör Esélyegyenlőség az EU-ban Család és munkavégzés Hogyan javíthatna az EU a családok helyzetén?	11. Témakör A határok nélküli Európa Bevándorlás és a személyek szabad áramlásának joga Milyen mértékben legyenek átjárhatók az EU (külső) határai?	15. Témakör Milyen Európát szeretnénk? Az eredmények megvitatása Az állampolgári zsűri értékelése
14.30 – 15.00	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>	<i>Kávészünet</i>
15.00 – 16.30	4. Témakör Egy tiszta Európáért Szüksége van-e Európának egy egységes környezetvédelmi politikára?	8. Témakör Esélyegyenlőség az EU-ban A társadalmi és az egészségügyi rendszer A standardok harmonizálásának lehetőségei	12. Témakör A politikusok véleménynyilvánítása (vitafórum)	16. Témakör Európai est (fogadás)

● 3.3.2 A budapesti állampolgári zsűri programja

Időpont	1. nap Energiapolitika és környezetvédelem	2. nap Család és társadalmi jólét/ bevándorlás	3. nap Európa szerepe a világban
8.30 – 10.00	1. Témakör Bevezető Mi jellemzi a mai Európát?	5. Témakör Az egyedül élők Európája? Hogyan támogathatja az EU a hagyományos és a modern családokat (együttélési formákat)?	9. Témakör Milyen nagy Európa? Az EU külpolitikája, szomszédos országokkal való kapcsolatai és a bővítés kérdése Milyennek kellene lennie az EU külpolitikájának?
10.00 – 10.30	Kávészünet	Kávészünet	Kávészünet
10.30 – 12.00	2. Témakör Európa függősége Az európai szintű energiaprobléma Milyennek kellene lennie az EU energiapolitikájának?	6. Témakör Esélyegyenlőség az EU-ban Család és munkavégzés Hogyan javíthatna az EU a családok helyzetén?	10. Témakör Európa jelentősége a világban Európa katonai, diplomáciai és kulturális szerepe Európának milyen nemzetközi szerepet kellene betöltenie?
12.00 – 13.00	Ebédészünet	Ebédészünet	Ebédészünet
13.00 – 14.30	3. Témakör Európa az élvonalban? A megújuló energiaforrások és a környezeti fenntarthatóság Mely energiaforrásokat kellene előtérbe helyezni?	7. Témakör Esélyegyenlőség az EU-ban A társadalmi és az egészségügyi rendszer A standardok harmonizálásának lehetőségei	11. Témakör Milyen Európát szeretnénk? A munkacsoportok eredményeinek ismertetése
14.30 – 15.00	Kávészünet	Kávészünet	Kávészünet
15.00 – 16.30	4. Témakör Egy tiszta Európáért Szüksége van-e Európának egy egységes környezetvédelmi politikára?	8. Témakör A határok nélküli Európa Bevándorlás és a személyek szabad áramlásának joga Milyen mértékben legyenek átjárhatók az EU (külső) határai?	12. Témakör Milyen Európát szeretnénk? Az eredmények megvitatása Az állampolgári zsűri értékelése

● 4 A résztvevők

Az „Jövőbeli Európa sarkalatos kérdéseit” megvitató állampolgári zsűrin összesen 85 találomra kiválasztott állampolgár vett részt, 45-en Berlinben, 20-an Budapesten. Berlinben a résztvevőket a lakónyilvántartásból választották ki, akiket ezután levélben értesítettek. Egy résztvevő egészségügyi okok miatt az utolsó pillanatban kénytelen volt visszamondani részvételét.

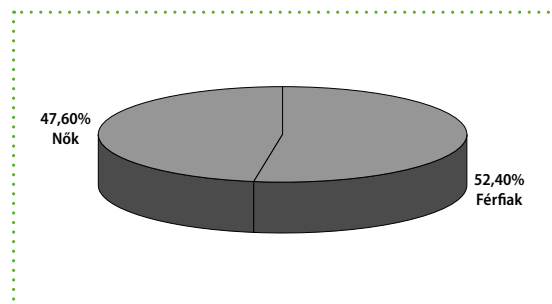
Budapesten a véletlenszerű kiválasztás eszközeként a digitális budapesti telefonkönyvet alkalmazták. Találomra választottak ki családneveket az abc minden kezdőbetűjéből és a lehetséges résztvevőket írásban, telefonon értesítették és tájékoztatták a rendezvényről.

Közreműködéséért minden állampolgár részvételi díjat kapott. Azért, hogy a dolgozó állampolgárok is részt tudjanak venni a rendezvényen, Berlinben lehetőség nyílt képzési szabadság kérelmezésére is.

Bár a téma a legtöbb állampolgárt nem érintette közvetlenül a mindennapi életben, a 11,47%-os visszajelzési arány kielégítőnek mondható. A rendezvény iránti érdeklődés azonban ennél nagyobb volt, ugyanis sokan egészségügyi, munkahelyi okok, vagy előre eltervezett szabadság miatt nem tudtak részt venni.

● 4.1 A nők és a férfiak aránya

44 férfi és 40 nő részvételével az állampolgári zsűrin a nemek aránya majdnem egyenlő volt.

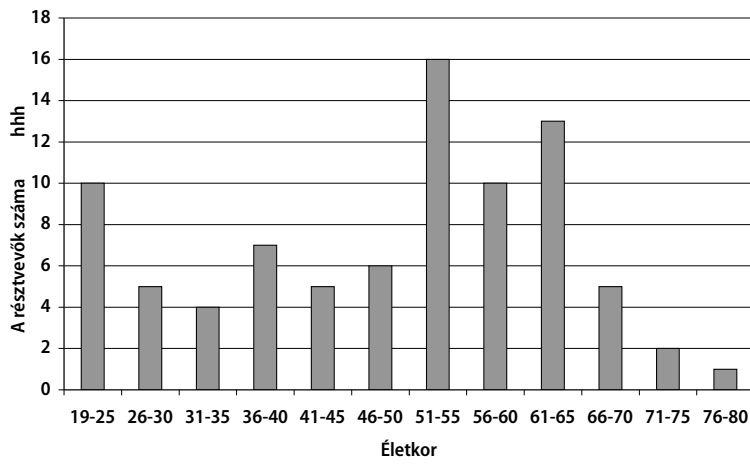

1. diagram: A nők és a férfiak aránya

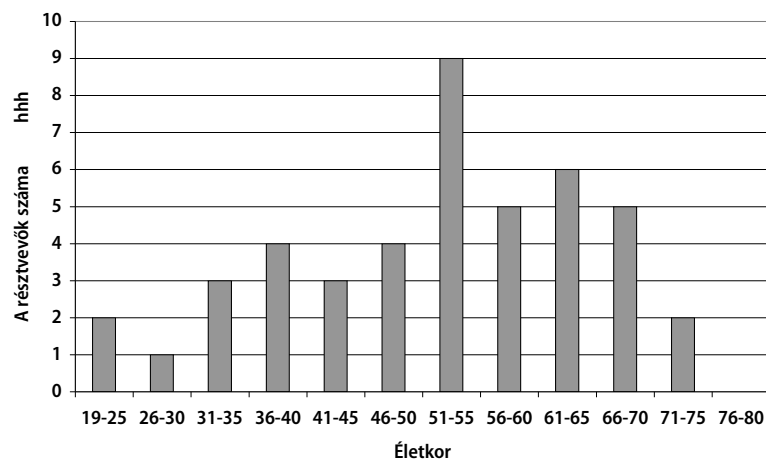
● 4.2 Kor szerinti megoszlás

Az állampolgári zsűri résztvevőinek átlagéletkora 48,2 év volt. Ahogy az „Összesített kor szerinti megoszlás” diagramból is kitűnik, az 50 és 65 év közöttiek voltak nagyobb arányban jelen. Az utána következő diagramokon külön-külön látható a berlini és a budapesti résztvevők kor szerinti megoszlása. A zsűritagok életkora széles skálán mozgott: a legfiatalabb résztvevő 19, a legidősebb 77 éves volt.

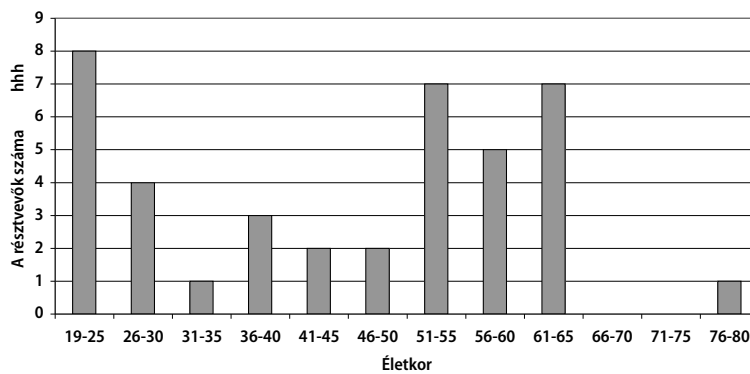

2. diagram: Összesített kor szerinti megoszlás

3. diagram: A berlini résztvevők kor szerinti megoszlása

4. diagram: A budapesti résztvevők kor szerinti megoszlása

● 4.3 Demográfiai jellemzők

A véletlenszerű kiválasztás eredményeképpen különböző társadalmi rétegből származó résztvevők alkották az állampolgári zsűriket. A társadalom keresztmetszetét részben reprezentáló zsűritagokkal elkerülhetővé vált az egyoldalú dialógusok kialakulása.

A résztvevők foglalkozását összefoglaló táblázat is jól mutatja az állampolgárok eltérő társadalmi helyzetét.

Szakmunkástanuló	Alkalmazott	Masszőr
Szerző	Angoltanár	Műszerész
Biológus	Vállalkozó	Akadémikus festő/Docens
Üzletember	Szabadúszó művész	Nyugdíjas
Taxisofőr	Grafikai tervező	Postai kézbesítő
Vegyész	Háziasszony	Pszichológus/Nyugdíjas
Eladó	Személyügyi tanácsadó	Vasúti alkalmazott
Kozmetikus	Gazdasági ügyintéző	Titkárnő
Kereskedő	Üzemgépész	Vállalkozó
Orvos	Tolmács	Tanuló
Idősgondozó	Informatikus	Tanár
Villasmérnök	Jogtanácsos	TV-szerelő
Villanyszerelő	Docens	Műszaki rajzoló
		Fordító

● 4.4 Az állampolgári zsűri értékelése

A rendezvény zárásaként a résztvevők kifejthették véleményüket az állampolgári zsűri módszeréről.

Berlinben az értékelés két részből állt: először a résztvevők egy kérdőíven nyitott és zárt kérdésekre adtak név nélkül választ. Majd az értékelés második felében a moderátorokkal együtt a csoport előtt számolhattak be tapasztalataikról, megfogalmazván a pozitív és negatív élményeiket, valamint a módszer fejlesztését elősegítő javaslataikat.

Budapesten az értékelés önálló véleményalkotás formájában zajlott: a résztvevők név nélkül, egy üres lapon szabadon fogalmazhatták meg véleményüket a rendezvénnyel kapcsolatban, illetve adhattak tanácsokat a módszer javítása érdekében.

Összességében mind a berlini, mind a budapesti résztvevők pozitívan értékelték az állampolgári zsűrit. A legtöbben meglepődtek a magas színvonalú eredményeken és a munkacsoportokban folyt koncentrált, célorientált együttműködésen. Ugyancsak pozitívan nyilatkoztak a résztvevők

a témaráhangoló szakértői előadásokról is, melyek sokszor új információkat nyújtottak és újabb perspektívákra mutattak rá.

● 4.4.1 A berlini állampolgári zsűri részletes értékelése

A következőkben a berlini állampolgári zsűri rendezvényének értékelése kerül bemutatásra a résztvevők véleménye alapján.

- Arra a kérdésre, hogy „Össességében hogyan értékeli az elmúlt négy nap eseményeit egy ötös skálán?” a résztvevők a következőképpen vélekedtek:

Kiváló (5)	13
Jó (4)	25
Közepes (3)	4
Elégséges (2)	2
Elégtelen (1)	-

A válaszok összességében 4,11-es átlagot eredményeztek.

- Arra a kérdésre, hogy elégedettek-e az állampolgári zsűri eredményeivel 38 résztvevő válaszolt „igen”-nel, ketten „nem”-mel, hárman nem tudtak dönteni, egy polgár pedig nem adott választ, mivel bizonytalan volt abban, hogy ezen eredményeknek ténylegesen lesz-e foganatjuk.
- Minden résztvevő szívesen ajánlaná ismerőseinek, hogy vegyenek részt hasonló állampolgári véleménynyilvánító vitafórumokon.
- Hasonló volt a válasz arra a kérdésre is, vajon érdemes lenne-e gyakrabban hasonló állampolgári zsűri rendezvényeket tartani. Egy résztvevő kivételével mindenki arra szavazott, hogy többször kellene a zsűri módszerét alkalmazni.
- Arra a kérdésre, hogy milyen területeken lehetne felhasználni ezt a módszert, a résztvevők a lehetőségek széles skálát jelölték meg. Többek között a következő témákat emelték ki: napi politika, közösségi ügyek, társadalmi kérdések, foglalkoztatottság, család, egészségügy, képzési rendszer, környezetvédelem, külügy, integráció, nemzetbiztonság és békepolitika. Ezen összefüggésben a résztvevők arról is nyilatkoztak, vajon közösségi vagy nemzeti szinten kellene megrendezni a véleménynyilvánító fórumokat. 34-en az EU-s szintű rendezvényekre szavaztak, míg 31-en szívesen látnák a nemzeti szinten megvalósuló állampolgári zsűriket is.¹

¹ Mivel itt több válaszlehetőséget is meg lehetett jelölni, az összes szavazat száma 65 volt.

● Pozitív benyomások

A résztvevők kiváltképp a vitaindító szakértői előadásokat és a kis csoportokban való munkát értékelték. Dicsérték az új ismeretek megszerzésének lehetőségét és a produktív munkaléggör kialakulását a kis csoportokban. Az egyéni vélemények azt mutatták, hogy a résztvevők számára rendkívül pozitív élményt jelentett a jó munkaléggör, a többi résztvevő lelkesedése, a módszer hatékonysága és az, hogy a javaslatok kialakításának aktív részesei lehettek. Továbbá a zsűritagok kiemelték a kitűnő szervezést és a moderátorok kiváló munkáját is.

● Javaslatok a módszer javításához

Az állampolgári zsűri értékelésének előbbi összefoglalójából is látszik, hogy a résztvevők nagy többsége elégedett volt a módszerrel és összességében a rendezvény szervezésével is. De ugyanakkor ennél a pontnál meg kell említeni a résztvevők negatív benyomásait és konstruktív javaslatait egyaránt. Hét résztvevő az állampolgári zsűri helyszínével nem volt megelégedve, hat zsűritag pedig hosszabb szakértői előadásokat² szeretett volna, és ugyancsak hat fő számára bizonyult csalódásnak a „Politikusok véleménynyilvánítása” vitafórum. Az utóbbiak különösen az egyes politikusok és közszereplők csapongó, messze elkalandozó beszédét kifogásolták. Hárman vélekedtek úgy, hogy nem voltak egyértelműen elhatárolhatók egymástól az egyes altémakörök. Továbbá megemlítették a feszített munkatempó és az egyes napok programjának hosszúságát, a szakértők általi befolyásolást, a rengeteg feladatot, egyes zsűritagok dominanciáját, a résztvevők egyes témákról való eltérő ismereteit, az előzetes ismeretek hiányát és a megbeszélések során a közhelynek számító javaslatok felmerülését.³

● 4.4.2 A budapesti állampolgári zsűri részletes értékelése

Az állampolgári zsűri rendezvénye teljesen újszerű és eddig ismeretlen volt a magyar résztvevők számára. A zsűritagoknak nagy élményt jelentett, hogy aktuális politikai témákban kéri ki a véleményüket, és hogy a kis csoportos megbeszélések során a javaslataikot aktív résztvevőivé válhattak. Bár a módszer mindenki számára új volt, a résztvevők hamar megtalálták a módját, hogyan tudnak sikeresen együttműködni, aktívan együttgondolkodni a munkacsoportokban.

A következőkben a budapesti zsűritagok pozitív tapasztalatait, s a módszer javítására irányuló javaslatait kerülnék részletezésre.

-
- 2 A szakértői ráhangoló előadások az állampolgári zsűri módszerének alapját képezik, de ezeknek mindenképpen rövidnek, tömörnek kell lenniük, ugyanis az idő nagy részét a kis csoportokban történő megbeszélésekre kell fordítani. (a szerzők megjegyzése)
 - 3 Ezen megjegyzéseket összességében csak egy vagy két résztvevő említette, ezért foglaltuk össze ezeket ilyen formában.

Pozitív benyomások:

- A résztvevők a szakértői előadásokat informatívnak, hasznosnak és elgondolkodtatónak találták. Az új információk egyes állampolgárokat korábbi nézeteik átgondolására készítettek.
- Rendkívül nagyra értékelték azt, hogy szabadon kifejezhették véleményüket és meghallgatták őket.
- Az állampolgári zsűri három napja alatt európai uniós polgárnak érezhették magukat.
- A zsűri rendezvénye eredményesebbnek bizonyult, mint kezdetben remélték.
- Megemlítették, hogy a kis csoportokban érdekes viták alakultak ki, melyekkel kapcsolatban minden csoporttag kifejthette véleményét.
- A moderátorok gondoskodtak arról, hogy a rendezvény három napja alatt minden zökkenőmentes legyen, beleértve az ellátást és a rendezvény megfelelő technikai hátterének biztosítását is.
- A résztvevők továbbá külön kiemelték, hogy döntésükben senki sem próbálta befolyásolni őket.
- Remek ötletnek találták azt is, hogy a kis csoportok mindig más résztvevőkből kerültek kialakításra.

A módszerrel kapcsolatos javaslatok:

- A szakértőknek a kis csoportok megbeszélésein is részt kellene venniük, hogy válaszolhassanak a közben felmerülő kérdésekre.⁴
- Konkrétabb javaslatok megfogalmazásához több időt kellene szánni az egyes kérdések kis csoportokban való megbeszélésére.
- Az állampolgári zsűri napi programjainak hamarabb kellene véget érniük.
- Az állampolgári zsűri módszerét gyakrabban kellene alkalmazni más témákban egyaránt, hogy a polgárok véleményét is kikérjék ezekkel kapcsolatban.
- Az egyes altémakörökben a munkacsoportok által megfogalmazásra került rövid, tömör javaslatok nem tükrözik a csoportokban kialakult érdekes vitákat.

.....
4 Az állampolgári zsűri módszere szándékosan zárja ki a szakértők részvételét a kis csoportos megbeszéléseken, ugyanis ezáltal biztosítható az, hogy a polgárokat a munkacsoportokban való javaslataik kialakítása során semmilyen befolyás ne érje. (a szerzők megjegyzése)

- Az állampolgári zsűri módszere lényegében konszenzus kialakítására épít, így a legtöbb esetben a radikálisan új ötletek nem kapnak kellő figyelmet.
- Érdeemes lett volna a résztvevők számára háttérinformációként szolgáló esettanulmányokat kiadni.
- A három kiemelt, átfogó témakör miatt némely esetben túl általános javaslatok kerültek megfogalmazásra.

● 5 **Az eredmények**

Az ötödik fejezet első részében a berlini és a budapesti állampolgári zsűri legfontosabb eredményeit foglaltuk össze, majd a három kiemelt témakörben megfogalmazott javaslatokat részleteiben is ismertetjük. Minden egyes témakör esetében összehasonlításra kerülnek a berlini és a budapesti eredmények kiemelve a különbségeket és rámutatva a hasonlóságokra.

● 5.1 **A legfontosabb eredmények áttekintése**

A következő pontokban a berlini és a budapesti állampolgárok által javasolt legfontosabb politikai intézkedések kerülnek bemutatásra. A részletesebb áttekintés a fejezet végén található.

● 5.1.1 **Az első kiemelt témakör: Energia és környezet**

- Elő kell mozdítani az alternatív (különösen a megújuló) energiák alkalmazását, egyrészt az EU-n kívüli országokból történő energiaimporttól való függőség csökkentése, másrészt a klímaterhelés mérséklése érdekében. Egyik fontos lépésnek tekinthető az ezen a területen való kutatás-fejlesztési tevékenységek növekvő mértékű pénzügyi támogatása.
- Az Európai Unió energiaimportjának diverzifikálása
- Egységes európai energiapolitika kidolgozása
- Alternatív és hagyományos energiaforrásokból hatékony energia-mix kialakítása a megbízható energiaellátás biztosítása érdekében
- A tájékoztatásnak kiemelt szerepet kell kapnia az energia témakörében, felhívva a figyelmet a túlzott energiafogyasztás környezetre gyakorolt hatására, és hogy kialakuljon az állampolgárokból a tudatos energiafelhasználás gyakorlata
- Egységes európai környezetvédelmi standardok kidolgozása
- A környezetpolitikában átláthatóbb támogatási rendszer kialakítása

● 5.1.2 A második kiemelt témakör: Család és társadalmi jólét

- A képzési rendszer átalakítása
- Különböző intézkedésekkel a munkavégzés és a család összeegyeztethetőségének elősegítése (további részleteket lásd a 5.3.2-es részben)
- A gyermekek és az idősek ellátórendszerének javítása
- A rugalmas munkafeltételek előtérbe helyezése
- Az egészségügyben preventív intézkedések előmozdítása. Különösen a lakosság információs kampányok által való tájékoztatása az egészségügyi kockázatokról.
- Több határon átnyúló politikai kezdeményezés az egészségügyi rendszeren belül
- A minimális orvosi alapellátás biztosítása az Európai Unión belül

● 5.1.3 A harmadik kiemelt témakör: Bevándorlás és Európa szerepe a világban

- Közös európai külpolitika kidolgozása
- Az Európai Unió struktúrájának áttekinthetőbbé tétele és reformja
- Az európai identitás erősítése
- Az EU további bővítéséhez konkrétabb kritériumok meghatározása
- Európának továbbra is a béke fenntartására irányuló törekvéseket kellene támogatnia nemzetközi szinten elsősorban a diplomáciai eszközök alkalmazását helyezvén előtérbe, ugyanakkor nem zárva ki fegyveres erők bevetését sem.
- Nemzetközi szinten Európának az Egyesült Államok és Kína hatalmát ellensúlyozandó, önálló szereplőként kellene fellépnie
- Az EU-ba történő bevándorlás szabályozása
- Konkrét, európaszerte elfogadott bevándorlási kritériumok meghatározása
- Középtávon az Európai Unió összes tagországán belül a személyek szabad áramlásának biztosítása

● 5.2 Az eredmények részletes bemutatásának módszertani háttere

Az eredmények részletes bemutatása minden esetben az adott altémakör tartalmának rövid összefoglalásával kezdődik. Majd az eredmények kiértékelése négy részben történik, mely során a következő aspektusok kerülnek figyelembe vételre:

1. Az első részben mindig az adott témakör legfontosabb eredményeit foglaltuk össze. Ennél a pontban kerülnek legelőször összehasonlításra a budapesti és a berlini javaslatok, kiemelve a hasonlóságokat és rámutatva a legfontosabb különbségekre.
2. A négy legtöbb szavazatot kapott javaslat bemutatása
Legelőször mindig a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat diagramja kerül ismertetésre. Az ábrán abszolút értékeket használtunk, mely során összesítettük a berlini és a budapesti szavazatok számát. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy Berlinben és Budapesten nem azonos számú résztvevő vett részt: Berlinben 45-en, Budapesten pedig csak 40-en. Éppen ezért előfordulhat, hogy az eredmények enyhe torzítást mutatnak a német szavazatok javára. Azonban az is előfordul, hogy egy-egy javaslat csak a berlini, vagy csak a budapesti szavazatok alapján került be a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat közé.
3. A második diagram azt mutatja meg, hogy az állampolgárok hány százaléka szavazott az előbbieken említett négy legtöbb szavazatot kapott javaslatra. FONTOS: A százalékok mindig csak az adott javaslatra leadott szavazatok százalékos arányát mutatják meg az összes szavazathoz viszonyítva (külön-külön a berlini és a budapesti szavazatok esetén). Így kiderül az, hogy a budapesti résztvevők hány százaléka találta fontosnak az adott javaslatot. Még egy fontos megjegyzést kell tenni a százalékértékek nagyságával kapcsolatban. Ahogy már a 3.3-as részben említésre került, minden résztvevő hat matricaponttal szavazhatott, de egy javaslatra nem adhatott kettőnél több pontot. Éppen ezért egy javaslatra maximálisan csak az összes szavazat egyharmada eshetett. Ha viszont a szavazatok egyharmadát egy javaslatra adták le, az azt jelentette, hogy az összes résztvevő a maximálisan adható két pontot adta az adott javaslatra, így 100%-os szavazati arány alakult ki. Ezt az értéket a diagramon jól látható módon egy piros szaggatott vonal jelöli. A hasonló javaslatok összefoglalása miatt azonban előfordul, hogy egy-egy javaslat a szavazatok több, mint 33,33%-át kapta.
4. Végül az utolsó részben egy táblázatban foglaltuk össze az eredményeket összevetve a berlini és a budapesti zsűritagok által megfogalmazott javaslatokat, a rájuk adott szavazatok számával együtt.

● 5.3 Az első kiemelt témakör: Energia és környezet

Az energia és környezet fő témakörön belül a következő altémakörök kerültek megvitatásra:

- Az európai energiaellátás struktúrája és az ebből fakadó függőség kérdése
- Az energiagazdálkodás hatása a környezetre
- Európa szerepe a környezetpolitika alakításában

● 5.3.1 Az európai energiaellátás struktúrája és az ebből fakadó függőség kérdése

Ezen az altémakörön belül az állampolgárok az európai energiapolitikával és Európa energiainporttól való függőségével foglalkoztak.

Sok résztvevő nyilatkozott úgy, hogy Európának kevésbé kellene függenie az EU-n kívüli országokból származó energiainporttól. Ezzel kapcsolatban különösen az Oroszországtól való függőség csökkentését emelték ki. Az Európai Unión belüli energiaellátás magas színvonalon való biztosítása érdekében új energiaforrások – mint például a megújuló energiák – felhasználását kellene előtérbe helyezni. Továbbá elő kell segíteni az új energiaforrások területén folytatott kutatás-fejlesztési tevékenységek általánossá válását is. Egy ilyen politikai intézkedés célja a nagy részben import útján beszerzett hagyományos tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése és a környezet terhelésének mérséklése kell, hogy legyen. A probléma kezelése érdekében az EU-nak nyitottnak kell lennie a legkülönbözőbb szempontok figyelembe vételére, ugyanakkor a polgárok véleménye szerint ezen problémát mégsem lehet teljes mértékben megoldani.

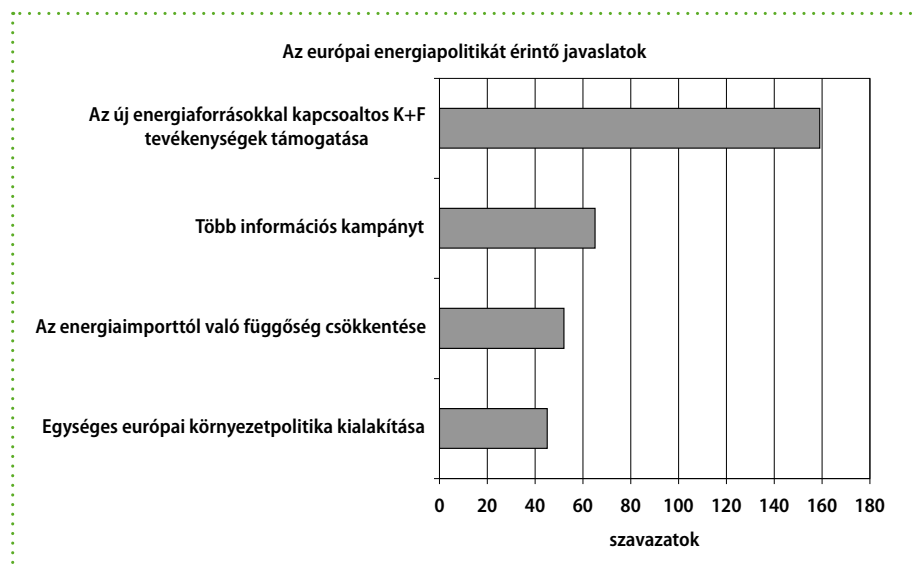
A résztvevők egy másik fő tényezőként az európai villamoshálózat biztonságos működtetését emelték ki. Ezzel kapcsolatban biztosítani kell az elektromos hálózat rendszeres karbantartását és szükség esetén további kiépítését is. A résztvevők javaslata szerint az előbbieken ismertetett célok elérésének eszköze egy közös európai energiapolitika lehet. Egy ilyen politikának lényeges részét kell, hogy képezze az európai lakosság megfelelő tájékoztatása a racionálisabb energiafelhasználás tudatosítása és általánossá válása érdekében. Ugyanakkor a politikai szabályozásnak ki kell terjednie az erőművek, különösen az atomerőművek biztonságos működtetésének ellenőrzésére is.

A feltett kérdésekre adott válaszok alapján a német és a magyar állampolgárok is egyetértettek abban, hogy a meglévő energiaforrások jobb felhasználására van szükség, és hogy feltétlenül csökkenteni kell az energiainporttól való függőséget. Mindazonáltal a probléma megoldásához eltérő javaslatok születtek: amíg a berliniek egy közös európai energiapolitika mellett szavaztak, addig a budapestiek növekvő számú tájékoztató

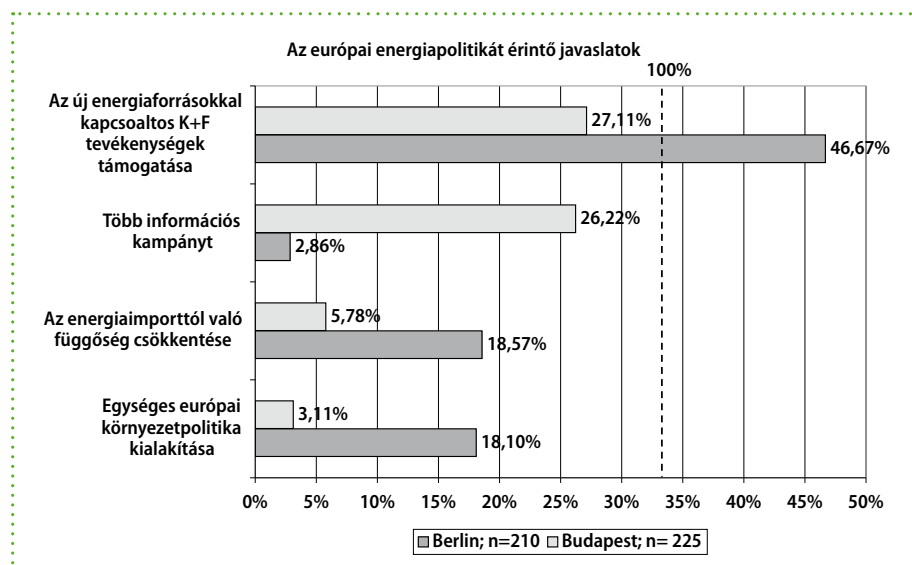
kampányok indítását támogatták az állampolgárok energiatudatosságának javítása érdekében.

A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

5. diagram: A második témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a második témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

6. diagram: A második témakör eredményeinek összevetése⁵

5 Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatai összefoglalásra kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A következő táblázatban összesítve láthatók az ezen a témakörön belül megfogalmazott berlini és budapesti javaslatok a szavazatok számával együtt.

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
<p>Az alternatív energiák támogatása:</p> <ul style="list-style-type: none"> Az energiatakarékosági programok, ösztönző rendszerek és az átlátható árképzés erősítése Az energiával való takarékoskodás ösztönzése, túlzott felhasználásának büntetése; a nemzeti érdekek visszaszorítása Közös kutatás / fejlesztés / finanszírozás A gazdasági és ökológiai egyensúly (fenntarthatóság) megteremtése 	98	<p>Az új energiákkal kapcsolatos K+F tevékenységek</p> <ul style="list-style-type: none"> Az energiarendszerek összehangolása uniós szinten (műszaki értelemben) A K+F tevékenységek gazdasági elemzése Az alternatív energiák felhasználásának támogatása 	61	159
A nyilvánosság tájékoztatása	6	<p>Információs kampányok, tájékoztatás</p> <ul style="list-style-type: none"> Nagyobb társadalmi felvilágosítás az alternatív energiátípusokról Az energia megtakarítás lehetőségeiről való széleskörű tájékoztatás 	59	65
<p>Az energiainporttól való függőség csökkentése</p> <ul style="list-style-type: none"> A függőség korlátozása, ezzel egyidejűleg a megújuló energiák felhasználásának (pl. napenergia) támogatása 	39	A függőség csökkentése (az energiainport diverzifikálása)	13	52
<p>Közös európai energiapolitika:</p> <ul style="list-style-type: none"> Egységes biztonsági előírások és energiapolitika A tagországoknak együtt kellene fellépniük az energiabeszállítókkal való kedvező szerződési feltételek kialakítása céljából Tartalékok képzése és ezekkel való kereskedés (csere formájában) A nemzeti érdekek visszaszorítása Az energiapiacra egy szabályozó, ellenőrző hatósági szerv felállítása 	38	Az energiapolitikát együttesen és közösen kell meghatározni	7	45
Megfizethető energiák	18			18
		Különböző álláspontok figyelembe vétele a probléma megoldása érdekében (komplex problémakezelés)	18	18
		A megújuló energiaforrásokba való befektetés ösztönzése	18	18
		Több társadalmi részvételt	12	12
		Az előállítók és felhasználók közötti érdekkülönbség feloldása	12	12
Az energiaellátás biztonságának garantálása	11			11

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
		Az EU energiapolitikáját szakértői csoport határozza meg	9	9
		Az energiaszektorok műszaki harmonizálása	9	9
		Alapvető gazdasági ismeretek oktatása	6	6
		Az innovatív tőke hatékonyabb felhasználása EU-s hálózaton keresztül	1	1

● 5.3.2 Az energiagazdálkodás hatása a környezetre

Ezen az altémakörön belül az energiagazdálkodás környezetre gyakorolt hatása került megvitatásra, és a résztvevők lehetséges intézkedési javaslatokat fogalmaztak meg ezzel kapcsolatban.

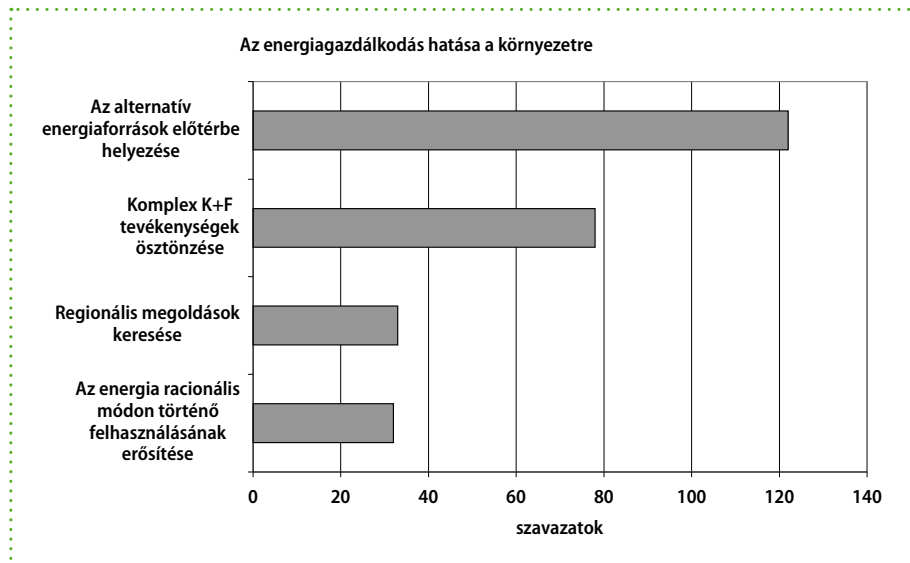
Az állampolgárok jelentős része a környezetbarát energiaforrások jövőbeli nagyobb arányú felhasználására szavazott. Ennek elérése érdekében azonban nemcsak a megújuló energiák részarányát kell növelni az össztermelésen belül, hanem több pénzt kell fordítani az ezen a területen folyó kutatás-fejlesztések támogatására is. Az alternatív energiaforrások keresése során a regionális sajátságoknak fontos szerepet kell kapniuk.

Az állampolgárok növekvő energia-tudatosságának kialakítása fontos lépésnek számít a racionálisabb fogyasztási viselkedésre való ösztönzés során. A viták során a következő érvek kerültek megfogalmazásra: az energiának minden állampolgár számára elérhetőnek (megfizethetőnek) kell lennie, továbbá egyensúlyba kell hozni a gazdasági és környezeti előnyöket. A résztvevők így egy hatékony energia-mix kialakítására szavaztak, mely az olyan hagyományos energiaforrásokat, mint az atomenergia vagy a szénenergia alternatív energiátípusokkal kombinálja.

A budapesti és a berlini résztvevők egyetértettek abban, hogy előtérbe kell helyezni az alternatív energiaforrásokat. De amíg a budapesti zsűritagok az ezen a területen folytatott K+F tevékenységek szükségességét hangsúlyozták, addig a berlini résztvevők ezen témakörön belül a nyilvánosság tájékoztatásának fontosságát emelték ki, a racionális módon való hatékony energiafelhasználás erősítése érdekében.

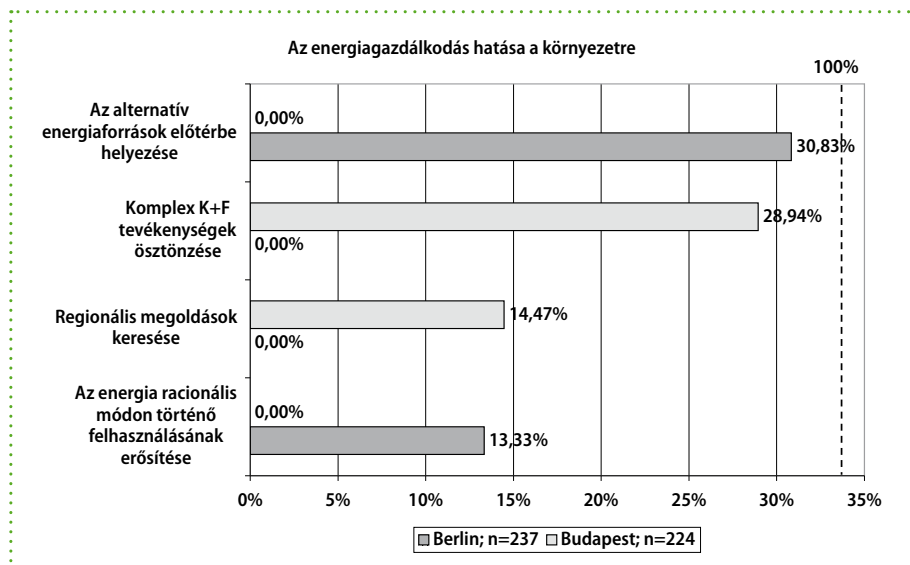

A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

7. diagram: A harmadik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a harmadik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

8. diagram: A harmadik témakör eredményeinek összevetése⁶

⁶ Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatai összefoglalásra kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A következő táblázatban összesítve láthatók az ezen a témakörön belül megfogalmazott politikai javaslatok:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
<p>Az alternatív energiaforrások felhasználásának támogatása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése</i> • <i>Az üzemanyagcella előtérbe helyezése</i> • <i>A napenergia előtérbe helyezése</i> • <i>A klímavédelem és a CO2 minimalizálásának támogatása</i> • <i>A meglévő energiák hasznosítása: az atomenergia szélesebb körű felhasználása a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése érdekében</i> 	85	<p>Az alternatív energiaforrások felhasználásának támogatása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Az alternatív energiaforrásoknak a hagyományos energiaforrásokkal való kombinációja</i> • <i>A megújuló energiák pénzügyi támogatásának kiszélesítése</i> 	23 14	122
<p>A K+F tevékenységek támogatása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Több pénzt kellene fordítani a megújuló energiák feltárására irányuló kutatásokra</i> • <i>Az energia tárolásához új és hatékonyabb módszerek kidolgozása</i> 	26	<p>Komplex kutatás-fejlesztési tevékenységek ösztönzése:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kiemelten a közlekedés területén (üzemanyagcella)</i> 	52	78
		<p>Lokális megoldások keresése</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Az energiateljesítmény racionalizálása</i> • <i>Az adott régió földrajzi sajátosságainak figyelembe vétele</i> 	33	33
<p>A tudatos energiateljesítmény erősítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Információs kampányok által az egyes állampolgároknál az önkritikus módon történő energiateljesítmény erősítése</i> 	24	<p>A megújuló energiák tudatosításának fokozása</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Az alternatív üzemanyagok közlekedésben való felhasználásának pénzügyi támogatása</i> • <i>Az aktuális helyzet elemzése és a lakosság tájékoztatása az eredményekről</i> • <i>Az ökológiai fenntarthatóságnak a társadalmi élet alapvető részévé kell válnia</i> 	8	32
<p>Elérhető energiaárak biztosítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Politikai kontroll az árképzés felett</i> • <i>Az energiaellátás nem szabad, hogy kizárólagosan a vállalatok kezébe kerüljön</i> 	31			31
<p>Biztonságosabb energiaforrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Az atomenergia biztonságosabb felhasználása világszerte</i> 	24			24

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
		Több állampolgári részvételi lehetőséget Az állampolgároknak nagyobb szerepet kellene kapniuk a lehetséges megoldások keresésében	23	23
		A fenntarthatósági kritériumoknak megfelelő fejlődés a rövid és hosszú távú érdekeket összeegyeztetve	23	23
Döntően a megújuló energiákra építő energia-mix kialakítása	11	Az alternatív és a hagyományos energiaforrások kombinálása	5	16
Az összes EU-s ország kötelezése a környezetvédelmi előírások betartására	15			15
		A jelenlegi helyzet elemzése és a lakosság tájékoztatása az eredményekről	14	14
Hosszú távú tervezés és gondolkodás	11			11
		A különböző alternatív energiaforrások kombinálása	11	11
		A fenntarthatóságnak kellene meghatározni a gazdasági és társadalmi létet	7	7
		A magas energiafogyasztás miatt a nukleáris energia felhasználására továbbra is szükség lesz	6	6
Az energiahordozók származékos költségeinek figyelembe vétele	6			6
		A korlátozott források energiainporttól való függőséghez vezetnek	5	5
Az EU-ban az energiapolitikai javaslatok hatékonyabb érvényesítése	4			4

● 5.3.3 Európa szerepe a környezetpolitika alakításában

Ezen a témakörön belül az Európai Unió környezetpolitikában való szerepének megvitatására került sor. A figyelem középpontjában olyan témák szerepeltek, mint az újrahasznosítás vagy a környezetvédelmi irányelvek.

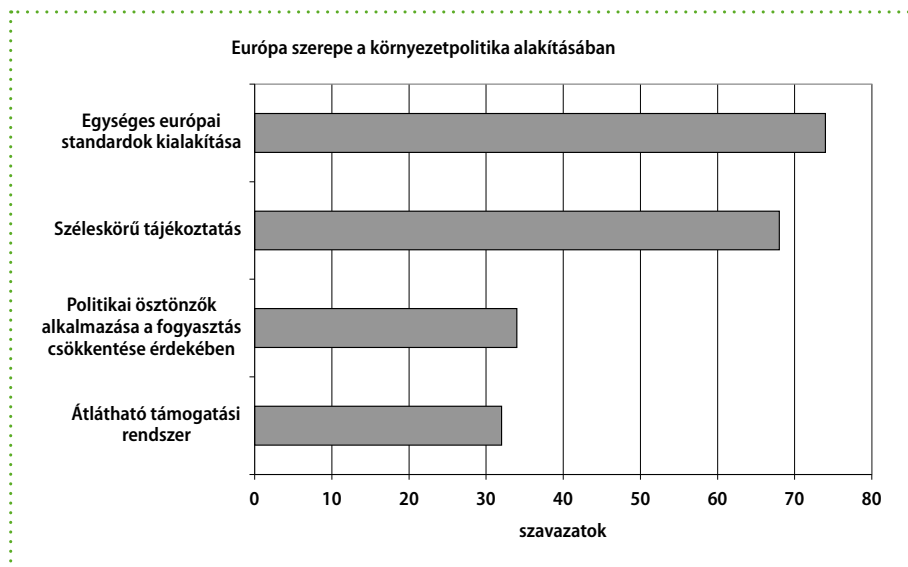
Az EU környezetpolitikai szerepét illetően a berlini és a budapesti résztvevők eltérő javaslatokat fogalmaztak meg:

A német zsűritagok a környezetpolitikában egységes európai standardok kialakítására szavaztak a fenntarthatóság elérése érdekében. Ezen standardok alapvető részét kell, hogy képezze a minden állampolgár által nyomon

követhető, átláthatóbb támogatási politika. További fontos javaslatként a bio-regionalizmus elősegítése merült fel. E során egyrészt az adott régió környezetvédelmi szempontból történő átalakításának, másrészt a szállítási utak lerövidítése érdekében a regionális infrastruktúra fejlesztésének, és ezáltal a CO₂ kibocsátás csökkentésének támogatása kell, hogy hangsúlyt kapjon. Az ilyen intézkedés célja a helyi kezdeményezések támogatása és a környezetbarát módon történő termelés elősegítése kell, hogy legyen.

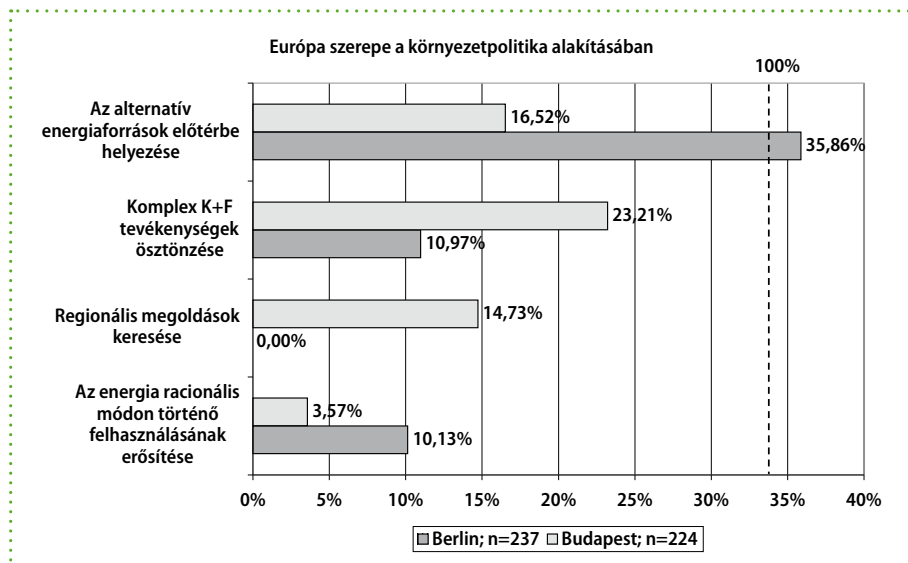
A magyar résztvevők a nyilvánosság tájékoztatásának fontosságára helyezték a hangsúlyt az összefogyasztás csökkentése érdekében. Továbbá kiemelték, hogy a politikusoknak is fel kellene ismerniük a környezetpolitikai témák jelentőségét, hogy ezek a politikai megbeszélések állandó részét képezzék.

A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

9. diagram: A negyedik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a negyedik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

10. diagram: A negyedik témakör eredményeinek összevetése

A berlini és budapesti résztvevők véleményét, javaslatait a következő táblázat tartalmazza:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Egységes standardok kialakítása	43			74
<ul style="list-style-type: none"> Az EU-s országokban egységes standardok kialakítása (pl. európai üvegbetét) Az adott termék összetételének feltüntetése Közösségi törvényhozás uniós témákban és ezeknek az egyes nemzeti jogokba történő átültetésének ellenőrzése 				
<ul style="list-style-type: none"> Importtermékekre vonatkozó standardok: A nagy energiaigényű és környezetterhelő termékek előállításának korlátozása 	6			
	25			
		Széleskörű tájékoztatás	68	68
		<ul style="list-style-type: none"> A gyerekek környezettudatosságra való nevelése Élethosszig tartó tanulás egy környezettudatos kultúra kialakítása érdekében Információs kampányok indítása a tudatos fogyasztás kialakítása érdekében (a szemléletmód-váltás szükségessége) 		
		Politikai ösztönzők alkalmazása a fogyasztás csökkentése érdekében	34	34
Átlátható támogatási rendszer	32			32
A döntéshozási folyamatok újrastrukturizálása és átláthatóvá tétele				
Politikai reformok uniós szinten	32			32
<ul style="list-style-type: none"> A többségi szavazás bevezetése Minden érdek-, politikai és gazdasági csoport azonos mértékben történő képviseltetése Több autoritást az Európai Parlamentnek 				
A bio-regionalizmus elősegítése	31			31
A felesleges áruszállítványok csökkentése				
Szigorúbb szabályozás bevezetése a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban	28			28
		A környezetvédelmi szemlélet integrálása a politikába (a politikusok figyelmének felhívása a környezeti témák jelentőségére)	26	26

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
		Az energiafelhasználás hatékonyságának növelése	22	22
Fenntartható környezetpolitika • Egészséges és környezetbarát termékek előtérbe helyezése • A fenntarthatóság kérdésének előtérbe helyezése a mezőgazdaság, közlekedés és fogyasztási javak területén	21			21
		Gazdasági ösztönzők kidolgozása	20	20
		A környezetszennyezés a legfőbb probléma	18	18
A környezetvédelmi projekteknek több állami támogatást	15			15
		A környezetpolitika legyen minden egyes szakpolitika szerves része (nem külön politika!)	10	10
		A környezetvédelem területén a korrupció megakadályozása	9	9
		A kibocsátási kvótakereskedelem megakadályozása	9	9
		A nemzetközi szervezetek nagyobb súlyt kapjanak + ellenőrző szerepet	8	8
Az energia- és közlekedéspolitika együttes kezelése	7			7
		Kontroll és gazdasági érdekeltség ellentéte	6	6
		Szigorúbb minőségbiztosítást	5	5

● 5.3.4 Összegzés

A német és a magyar állampolgári zsűri is hasonló javaslatokat fogalmaztak meg az energia- és környezetpolitika témakörével kapcsolatban: a zsűritagok Berlinben és Budapesten is erősen támogatták az alternatív energiaforrások felhasználásának növelését egyrészt az energiaimporttól való függőség, másrészt a környezetterhelés csökkentése érdekében. Ezen cél eléréséhez a német és a magyar állampolgárok is hasonló intézkedések bevezetését javasolták: egységes európai szakpolitika kidolgozása; a lakosság széleskörű tájékoztatása és a pénzügyi támogatási rendszer javítása. Ugyanakkor, amíg a berliniek a jövőbeli változások alapját képező „egységes európai szakpolitika” javaslatra adták a legtöbb szavazatot, addig a budapestiek a lakosság széleskörű tájékoztatásának, valamint a megfelelő pénzügyi támogatási rendszer kialakításának szükségességét helyezték előtérbe az egyes emberek hozzáállásának, szemléletmódjának megváltoztatása és a racionálisabb energiafelhasználás megvalósítása érdekében.

● 5.4 A második kiemelt témakör: Család és társadalmi jólét

Ez a komplex témakör az alábbi kérdésköröket foglalta magába:

- Hogyan támogathatja az Európai Unió a modern családokat?
- A munkavégzés és a család összeegyeztethetősége
- Szociális biztonság és egészség

● 5.4.1 Hogyan támogathatja az Európai Unió a modern családokat?

Ezen kérdéskörön belül a résztvevők két aspektust is érintettek. Először a családok aktuális problémáit határozták meg, majd a következőkben azt vitatták meg, hogy az EU hogyan segítheti elő ezen problémák megoldását. Amíg Berlinben a zsűritagok ezt a két kérdéskört külön-külön vitathatták meg (először meghatározván a problémákat, majd megvitátván a lehetséges javaslatokat), addig a budapestiek az idő szűkössége miatt a két aspektust egy kérdéskörként tárgyalták.

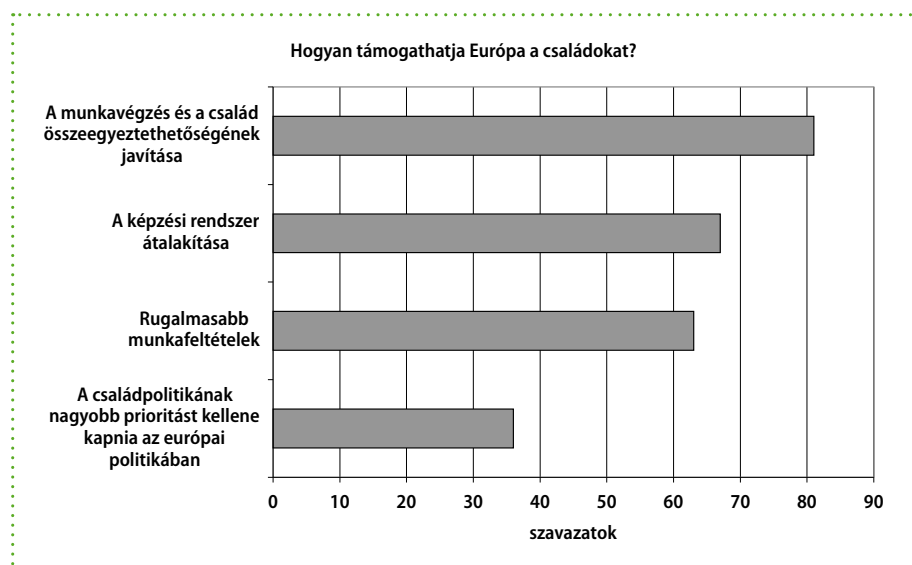
A jelen családok legnagyobb problémájaként a hagyományos értékek elvesztését jelölték meg. A növekvő gazdasági nyomás, a hagyományos családszerkezet felbomlása és az ebből eredő individualizáció miatt a család egyre inkább elveszti nevelő és szocializáló szerepét a társadalomban. Továbbá manapság a családoknak olyan problémákkal kell szembenézniük, mint a családon belüli erőszak, a munkanélküliség, a nélkülözés, a karrier és a család közötti választás, valamint a kilátástalanság. Ezen problémákat csak felerősítik a demográfiai változások, a nem megfelelő családtámogatás és a képzési rendszerre jellemző eltérő standardok megléte.

A magyar és a német állampolgárok is egyetértettek abban, hogy a családok helyzetén leginkább a képzési rendszer reformja, a családoknak juttatott – a munkavégzés és a család összeegyeztethetőségét elősegítő – célirányos támogatások, valamint a gyermekek és az idősek ellátórendszerének átalakítása javíthatnak. Általánosságban a családpolitikának nagyobb prioritást kellene élveznie a politikai napirendekben. Ugyanakkor az állampolgárok elismerték, hogy az Európai Unió és az egyes tagállamok nem vállalhatnak át minden olyan funkciót, melyek eredetileg a család feladatkörébe tartoztak, de a politikának mindenképpen javítania kellene a családok támogatásán.

Ezen aspektusok kapcsán a német résztvevők a nemzeti kormányok és az EU által egy centralizáltabb szabályozórendszer kialakításának fontosságát hangsúlyozták, míg a magyar zsűritagok a munkapiacon szükséges változtatások szorgalmazására helyezték a hangsúlyt.

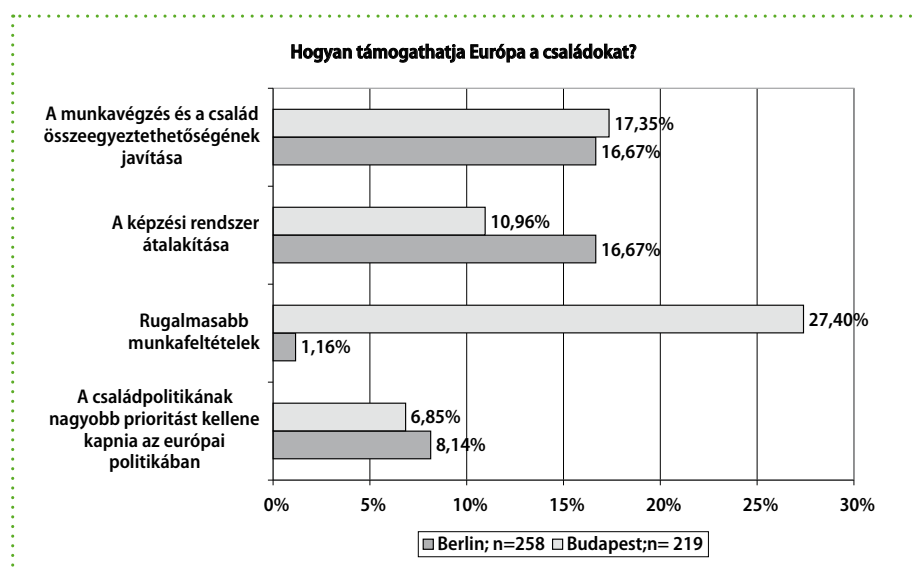

A következő diagramon ezen a témakörön belül a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

11. diagram: Az ötödik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram az ötödik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

12. diagram: Az ötödik témakör eredményeinek összevetése

A berlini és budapesti résztvevők véleményét, javaslatait a következő táblázat tartalmazza:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
A munkavégzés és a család összeegyeztethetősége <ul style="list-style-type: none"> A szabadnapok, szabadságolások összehangolása az iskolai szünetekkel A gazdaság felelősségvállalásának erősítése Családbarát munkahelyek: a napi munkavégzés több személy közötti megosztásának (job sharing) támogatása 	43	A munkavégzés és a család összeegyeztethetőségének elősegítése, támogatása	38	81
A család- és képzési politika átalakítása <ul style="list-style-type: none"> Az iskolákban a „Család” elnevezésű tantárgy bevezetése Élethosszig tartó tanulás támogatása A különböző képzési rendszerekről való vitafórumok rendezésével a család- és képzési politika fejlesztése 	43	A képzési rendszer fejlesztése és támogatása Nagyobb biztonság a családoknak Az egyedülálló szülők támogatása	13 11	67
Rugalmasabb munkafeltételek	3	Rugalmasabb munkafeltételek <ul style="list-style-type: none"> A részmunkaidős foglalkoztatás támogatása Különösen a nők foglalkoztatásának elősegítése Munkalehetőség biztosítása az idősebbek számára is A foglalkoztatáspolitikai intézkedéseknek nagyobb figyelmet kellene fordítaniuk a családokra 	60	63
A családpolitika uniós szinten is nagyobb prioritást élvezzen	21	Intézményesített keretek kialakítása uniós szinten <ul style="list-style-type: none"> Az EU-nak ösztönöznie kellene az egyes országokban működő legjobb gyakorlatok (best-practices) megismerésének és átvételének lehetőségét A szociális intézmények számára egy egységes európai minimumstandard kidolgozása Családbarát infrastruktúra kiépítése 	15	36
A gyermekek és az idősek orvosi ellátásának javítása	27			27
		Családoknak nyújtandó adókedvezmények	17	17
		Munkaként elismertetni a hagyományos családi funkciók ellátását	16	16

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Helyi családvédelmi szervezetek létrehozása Magánszemélyek és szervezetek / intézmények közti kapcsolatok erősítése	15			15
Új társadalmi rend kialakításának ösztönzése	15			15
Az egyes döntések családokra való hatását felügyelő, ellenőrző tanács létrehozása az EU-ban	15			15
Gazdasági, társadalmi és politikai szervezetek közti dialógus erősítése	13			13
Mindkét szülő számára biztonságos munkahely garantálása és az elbocsátások (felmondások) korlátozása	11			11
A családon belüli erőszak, valamint a nő- és gyermekkereskedelem megakadályozása	9			9
		Működő modellek optimális adaptálása	9	9
		A szociális rendszer hatékonyságának növelése	9	9
		A szociális juttatások az oktatásban való részvételhez legyenek kötve	9	9
A családoknak kedvezőbb pénzügyi támogatások biztosítása	8			8
Szociális kompetencia kialakítása (a szülők tanácsokkal való ellátása)	6			6
		Megfelelő elhelyezés biztosítása bölcsődékben, óvodákban	6	6
A nagycsaládosok kiemelt támogatást élvezzenek	6			6
		Visszaszorítani a feketemunkát	5	5
		Újfajta intézkedések kipróbálása	5	5
A család eszméjének támogatása	4			4
„Európa” iskolák támogatása	4			4
		Apás GYES	3	3
		Egységes nyugdíjrendszer egész Európában	3	3

● 5.4.2 A munkavégzés és a család összeegyeztethetősége

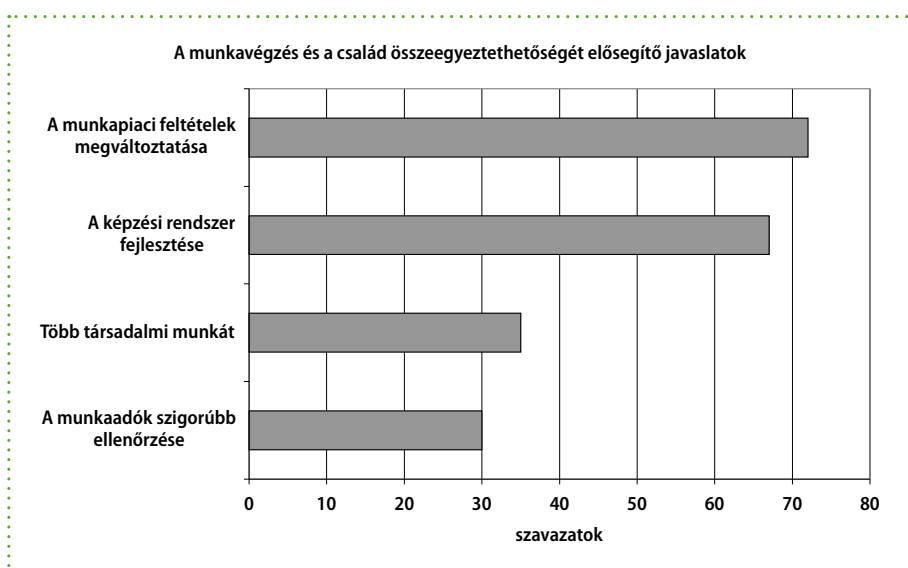
Ezen kérdéskörön belül a munkavégzés és a családi élet összeegyeztethetőségének speciális problémája került megvitatásra. A résztvevők különböző javaslatokat fogalmaztak meg, melyek biztosíthatják a kettő összeegyeztethetőségét.

A magyar és a német állampolgárok is úgy vélekedtek, hogy az egyik legfontosabb intézkedés a munkapiacra szükséges változtatások elősegítése kell, hogy legyen. Ugyancsak lényegi javaslatként fogalmazódott meg az egyenlő munkamegosztás és a családok számára kedvezőbb pénzügyi támogatási rendszer kidolgozása is.

Magyarországon a résztvevők az alkalmazottak munkafeltételeinek javítására koncentráltak. A családi élet támogatásának számos lehetőségét látták ezen a területen, mely azonban mindenekelőtt nemzeti és európai szintű törvényhozás által garantálható.

Berlinben a munkanélküliség kérdése szerepelt nagyobb hangsúllyal. A munkanélküliség egy olyan ördögi kör, mely állandóan befolyásolja a családok életét: ha a szülők hosszú ideig munkanélküliek, gyakran azt a „rossz példát” mutatják gyermekeiknek, hogy ez az állapot normálisnak tekinthető, s nem képezik magukat tovább, hogy eséllyel jelenhessenek meg a munkapiacra. Ezért a résztvevők fontosnak találták a tömeges munkanélküliség elleni küzdelmet, biztosabb jövőt teremtve Európában a következő generációknak. A résztvevők mindezek megvalósításához számos javaslatot fogalmaztak meg, mint például a társadalmi munkalehetőségek bővítése, a képzési rendszer további átalakítása és újfajta állasközvetítési módok bevezetése. Ugyanakkor az állampolgárok elismerték, hogy ezen problémák megoldásában az Európai Unió is nagy szerepet játszhat, de alapjában véve ezek elsődlegesen csak nemzeti szinten oldhatók meg.

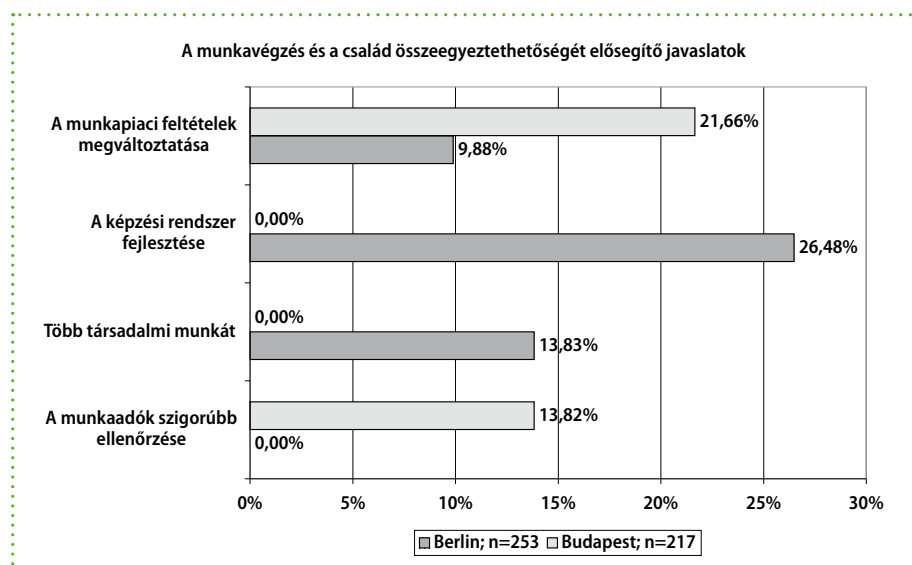
A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

13. diagram: A hatodik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a hatodik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

14. diagram: A hatodik témakör eredményeinek összevetése

A résztvevők véleményét, javaslatait a következő táblázat foglalja össze:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
A munkapiaci változtatások elősegítése	25	A távmunka támogatása	28	72
<ul style="list-style-type: none"> A részmunkaidős foglalkoztatás támogatása Rugalmas munkapiac A bürokratikus követelményeknek a kis- és középvállalatokkal szembeni csökkentése Az idősebbek foglalkoztatásának támogatása A minimálbér előírásának átgondolása 		Rugalmas munkapiac kialakítása	19	
Több és jobb képzési lehetőséget	67			67
Az iskolai és családvédelmi (családsegítő) szervezetek tevékenységeinek erősítése	35			35
		Szigorúbb szabályozások érvényesítése a munkaadókkal szemben	30	30
		<ul style="list-style-type: none"> A munkajogi törvény betartásának szigorúbb ellenőrzése a munkaadóknál A minőségbiztosítás növelése a munkaadóknál 		

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
		Nagyobb mobilitást a munkavállalók számára <ul style="list-style-type: none"> • <i>Munkapiaci mobilitás megteremtése</i> • <i>A munkaadót érdekeltté kell tenni a munkavállaló továbbképzésében</i> 	27	27
A szegénység elleni küzdelem	25			25
		Az EU / nemzeti kormányok támogassák a családbarát munkaadókat	24	24
		Családbarát nyitvatartási idők (különösen a dolgozó szülők számára)	22	22
Egyenlő munkamegosztás	18			18
Határokon átnyúló európai munkaközvetítő irodák felállítása	17			17
		Szigorú ellenőrzések a feketemunka visszaszorítása érdekében	16	16
		Tapasztalatcsera az Unión belül	16	16
Aktív családpolitika Családi pótlék, anyasági, nevelési támogatás; szabadidős programok a gyerekek számára	13			13
Alapellátás / alapjövedelem biztosítása az Unióban	9			9
		Több fórumot, nyilvánosságot és a teljesítményarányosság figyelembe vételét	9	9
Az országok önállóságának erősítése	9			9
		A munkavégzés szociális körülményeinek javítása	8	8
		A lakosság információval való ellátásának javítása	8	8
Konkrét projektek megfogalmazása még több bürokrácia helyett	7			7
Az adóbevételek felosztását szociális alapon kellene meghatározni	7			7
		Több magánóvoda létrehozását a munkahelyek közelében	6	6
A munkaadó nyereségét a bérszint arányában kellene meghatározni	5			5
A további társadalmi kirekesztést megakadályozó intézkedések bevezetése	5			5
		Női hangoknak, érdekeknek nagyobb nyilvánosságot	4	4

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
A hosszú ideje munkanélküliek újbóli munkába állásának támogatása	4			4
A családok pénzügyi támogatása	4			4
A munkanélküliség lebontását elősegítő keretfeltételek megteremtése	3			3

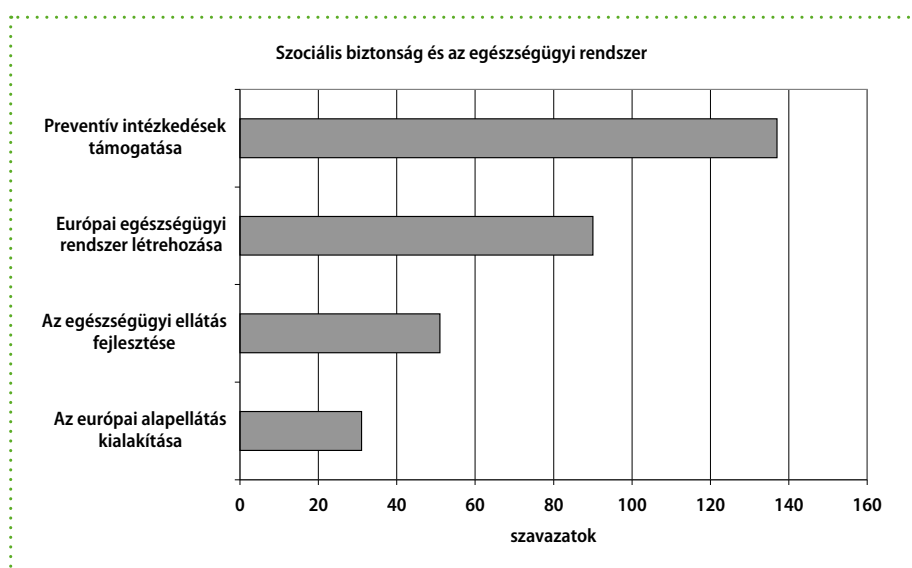
● 5.4.3 Szociális biztonság és egészség

Ezen a témakörön belül az állampolgárok a szociális biztonság különböző aspektusaival foglalkoztak, kiemelten kezelve az egészséggel kapcsolatos kérdéseket.

Mindkét városban központi szerepet kapott a preventív intézkedések uniós szinten való elősegítése. Továbbá a résztvevők szorgalmazták az egészségügyi rendszerben a határokon átnyúló kezdeményezések bővítését, ugyanakkor a szociális biztonság egyéb területeit illetően is az egységesebb európai irányelvek szükségességét tartották fontosnak.

A magyar zsűritagok ezenkívül kiemelték még az egészségügyi infrastruktúra minden tagországban való fejlesztését elősegítő széleskörű támogatások szerepét, s ezáltal az Európai Unió egész területén a minimális orvosi ellátás biztosítását.

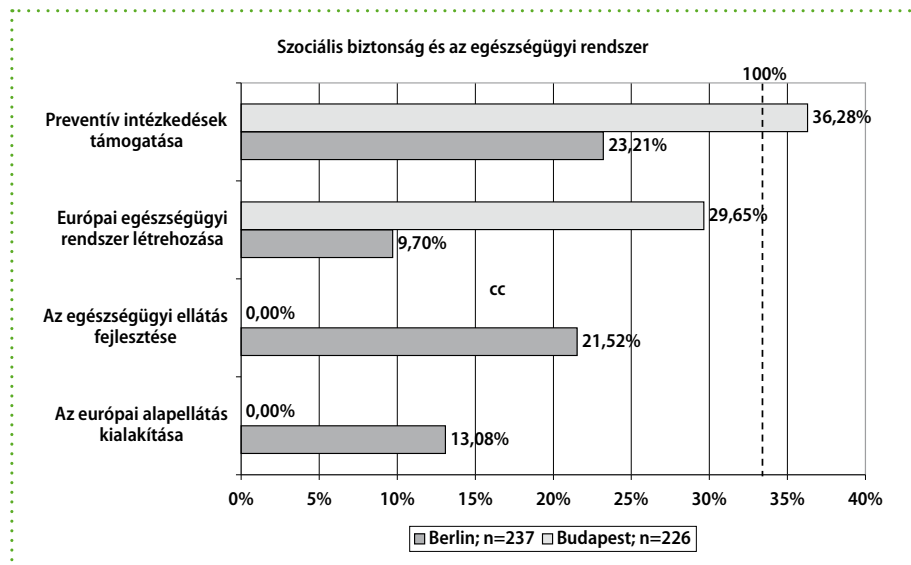
A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

15. diagram: A hetedik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a hetedik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

16. diagram: A hetedik témakör eredményeinek összevetése⁷

A berlini és budapesti résztvevők véleményét, javaslatait a következő táblázat tartalmazza:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Preventív intézkedések támogatása	55	Preventív intézkedések támogatása	71	137
<ul style="list-style-type: none"> Az egészséges életmód szorgalmazása, drogfogyasztás elleni kampányok Európaszerte tájékoztatókampányok indítása a betegségek megelőzése érdekében Európaszerte ingyenes szűrővizsgálatok 		<ul style="list-style-type: none"> Az egészséges életmódra történő nevelés az iskolákban Az egyes egyéneken a túlzott alkohol- és drogfogyasztás hatásainak tudatosítása Az egészségügyi ellátás részeként ingyenes röntgenezés 	11	
Európai betegbiztosítás létrehozása	23	Egységes európai alapellátás	23	90
<ul style="list-style-type: none"> Az uniós betegbiztosítási kártya általános elfogadása Az EU területén az egészségügyi nyilvántartási rendszer egységesítése 		<ul style="list-style-type: none"> Egységes európai egészségügyi rendszer kialakítása Egységes uniós biztosítási rendszer szükségessége (a biztosítások harmonizálása; az adminisztráció megkönnyítése) Ugyanakkor figyelembe kell venni a helyi különbségeket Európaszerte egységes standardok és kritériumok felállítása az egészségügyi ellátásban 	22	22

⁷ Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatok összefoglalására kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Az orvosi ellátás minőségének javítása • <i>Teljeskörű orvosi ellátás</i> • <i>A személyzeti segédeszközök, valamint a fogpótlás tartozzanak bele az alapellátásba</i>	51			51
Európszerte érvényes társadalmi alapbiztosítás létrehozása	31			31
Kedvező áron való hozzáférés biztosítása a gyógykészítményekhez	24			24
		Európszerte egységes egészségügyi információs rendszer létrehozása	22	22
		A krónikus betegek és a szellemi, testi fogyatékos emberek méltóságának megőrzése	12	12
Európszerte egységes standardok bevezetése a védőoltásokkal kapcsolatban	12			12
A gyógyszerek egészségügyi kockázatának minimalizálása	12			12
		A hazai egészségügyi dolgozók bérezésének felzárkóztatása az EU-s átlaghoz	9	9
Európszerte biztosított segélyhívás (infrastruktúra fejlesztése)	8			8
Több tájékoztatást a káros anyagokat illetően	7			7
A nyugdíjbiztosítási rendszerek harmonizálása	7			7
A járványok elleni küzdelem javítása európai szinten	7			7
		Európszintű támogatások az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése érdekében	7	7
		A munkáltatók bevonása az egészségmegőrzésbe	7	7
		A diplomák általános elfogadásának biztosítása az EU-ban, lehetővé téve a külföldön való munkavégést	6	6
		A nyelvi képzések erősítése	6	6
		Az egészségügyi standardok harmonizálásának finanszírozása a gyógyszeripar extra adóztatása által	5	5
		A társadalombiztosítási befizetések szigorúbb ellenőrzése	3	3

● 5.4.4 Összegzés

Végezetül a család és társadalmi jólét kiemelt témaköre kapcsán megállapítható, hogy Berlinben és Budapesten is hasonló problémákat és lehetséges megoldási javaslatokat fogalmaztak meg az állampolgárok a jelenlegi helyzet javítása érdekében. Mindkét városban kiemelték a munkapiacot érintő változtatások fontosságát, melyeknek mindenekelőtt a rugalmas munkafeltételek biztosításának irányába kellene mutatniuk. Ezen változtatások magvalósulásának elősegítésében a résztvevők jelentős szerepet szánnak az Európai Uniónak és a nemzeti kormányoknak egyaránt. Ugyanakkor a zsűritagok szerint sem az EU, sem a nemzeti parlamentek egyedül nem képesek megoldani a problémát, így a sikeres jövő érdekében elengedhetetlen a hatékony együttműködés a két szint között.

Ugyanakkor a magyar és német zsűritagok javaslatai alapján rá lehet mutatni néhány különbségre is. A német és a magyar munkapiac alapvető strukturális eltérése miatt a budapestiek a munkavállalók munkafeltételeinek javítása érdekében a munkaadókat érintő szigorúbb szabályozások bevezetésének szükségességét hangsúlyozták. A német résztvevők esetében ugyanakkor a munkanélküliség problémája került elsősorban a beszélgetések középpontjába, ezért több javaslatot is megfogalmaztak ezen probléma lehetséges kezeléseként.

● 5.5 Harmadik kiemelt témakör: Bevándorlás és Európa szerepe a világban

Ez a komplex témakör az alábbi három kérdéskört foglalta magában:

- Európa külpolitikája, szomszédos országokkal való kapcsolatai és a bővítés kérdése
- Európa diplomáciai, katonai és kulturális szerepe a világban
- Bevándorlás az Európai Unióba

● 5.5.1 Európa külpolitikája, szomszédos országokkal való kapcsolatai és a bővítés kérdése

Ezen témakörön belül az EU szomszédos országokkal való külpolitikai kapcsolatai és a további bővítés lehetőségének kérdése kerültek megvitatásra.

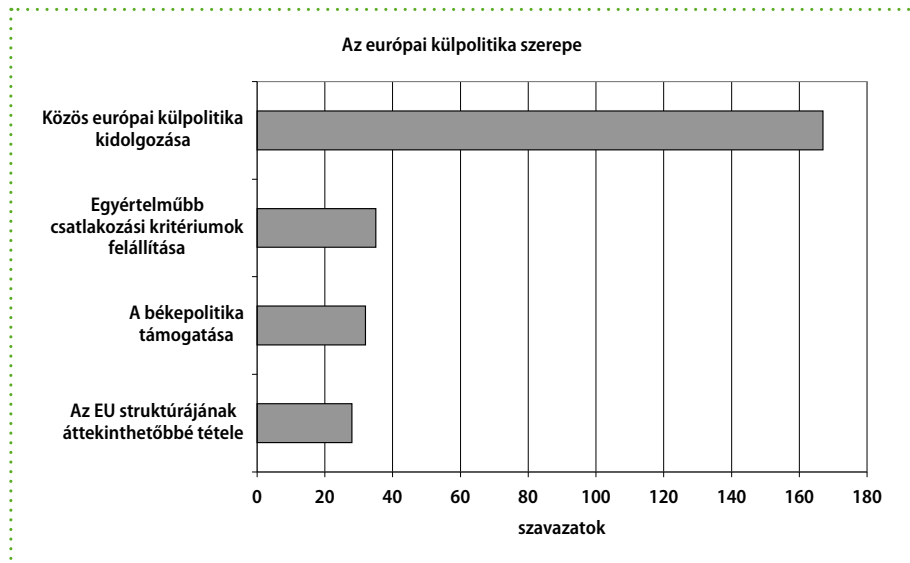
Az állampolgárok többsége mindkét városban egy közös európai külpolitika kidolgozása mellett szavazott. Ugyanakkor a résztvevők nem az egyes tagállamok külpolitikai döntéseinek Európai Unió szintre való delegálását, hanem a külpolitikát érintő alapvető kérdésekben közös európai állásfoglalás kialakítását támogatták. Ezen javaslat célja, hogy Európa külpolitikai kérdésekben egységes álláspontot képviselve lépjen fel. Ez közös alapelvek megfogalmazása alapján érhető el, melyek meghatározzák az egységes európai külpolitika kialakításának keretrendszerét. Egy ilyen folyamat feltétele a mai Európai Unió struktúrájának áttekinthetőbbé tétele. Az egységes külpolitika kialakításához azonban elengedhetetlen a közös európai identitás erősítése. Ugyanakkor a résztvevők kiemelték az Európai Unión belüli különbségeket, melyeket meg kívánnak őrizni.

A bővítés körül kialakult vitákra reagálva az állampolgárok alapjában véve egy nyitott Európai Unió mellett szavaztak, mely nem zárkózik el a további bővítési lehetőségektől. Azonban a jövőben csatlakozni kívánó országokkal szemben a csatlakozás feltételeként egyértelmű kritériumokat kell megfogalmazni, s ezzel párhuzamosan, ahogy már jelenleg is sok említés esik róla, a mai 27 tagországból álló Unió strukturális reformja is elengedhetlenné vált.

Ezen témával kapcsolatban a berlini és a budapesti résztvevők is hasonló javaslatokat fogalmaztak meg, de amíg a magyar résztvevők inkább a közös európai külpolitika kialakításához szükséges alapelvek kidolgozását hangsúlyozták, addig a német állampolgárok az európai identitás további erősítésének fontosságát emelték ki.

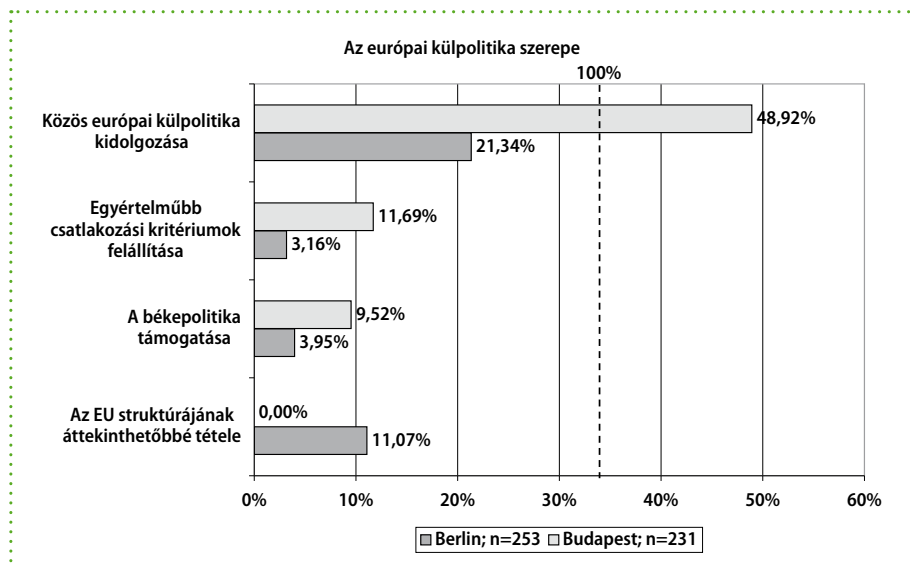

A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

17. diagram: A nyolcadik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a nyolcadik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

18. diagram: A nyolcadik témakör eredményeinek összevetése⁸

⁸ Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatai összefoglalásra kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A következő táblázat alapján összevethetők a berlini és budapesti résztvevők politikai intézkedési javaslatai:

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Közös európai külpolitika, de csak a kulcskérdéseket illetően: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Európai külügyminiszter</i> • <i>A nemzeti problémák figyelembe vétele a közös határozatok kialakításakor</i> • <i>A nemzeti külpolitikák harmonizálása</i> • <i>Többségi szavazás az egyhangú döntések helyett</i> 	54	Közös európai külpolitika <ul style="list-style-type: none"> • <i>Egységes külpolitikai alapelvek kidolgozása</i> • <i>Egy ilyen külpolitikának hosszú távú perspektívákra kell épülnie</i> • <i>Az EU külpolitikája szolgálja a tagállamok érdekeit konszenzus alapján az alapelvek betartásával</i> 	113	167
Az EU bővítéséhez konkrét kritériumok meghatározása	8	Az EU közös alapelveken nyugvó bővítése	27	35
A békepolitika erősítése Az atomfegyverek elleni védekezés Békeközvetítő szerep	10	Legyen az EU-nak olyan eszköztára, amellyel hatékonyan befolyásolhatja a nemzetiségek között a feszültségek megoldását	22	32
Az EU struktúrájának áttekinthetőbbé tétele Az EU alkotmányának elfogadása lehet ennek első lépése	28			28
Az EU identitásának erősítése: hiányzó európai identitás/ egységes nézőpont Egységes európai álláspont képviselése a világban olyan befolyásos szereplők ellensúlyozására, mint az USA vagy Kína	26			26
Közös fejlesztéspolitikai koncepció kidolgozása a szomszédos országok stabilizálása érdekében <ul style="list-style-type: none"> • <i>A nehéz helyzetben lévő régiók támogatása</i> • <i>Segítség nyújtása által a gazdasági menekültek számának visszaszorítása</i> 	22	A környező országok felzárkózása érdekében gazdasági partnerségek fejlesztése	3	25
Külpolitikai kérdésekben nagyobb társadalmi részvételt	22			22
		Az egységes EU-s külpolitikát képviselő szervezet létrehozása	20	20
Az EU bővítése során a nemzeti identitásokat figyelembe kell venni	20			20
Európa, mint gazdasági szövetség, és mint a béke szövetsége	9	Gazdasági külpolitika	10	19
Az EU-nak alapvetően nyitottnak kell lennie a csatlakozni kívánó országok felvételére	18			18

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
		Az EU-nak nagyobb befolyást kellene szereznie abban, hogy a globális problémák tárgyalásokkal rendeződjenek (de ne az USA csatlósaként)	15	15
		A környezetvédelem és fenntartható fejlődés a külpolitika alapvető részét képezze	15	15
Az emberi jogok tiszteletben tartása alapvető feltételként jelenjen meg egy országnak az EU-ba történő felvételekor	13			13
Egy európai védelmi szövetség kiépítése <ul style="list-style-type: none"> • <i>Közös védelmi hadsereg, mint az ENSZ esetében</i> • <i>Erős kötés az ENSZ-hez</i> • <i>Militarizmus ellenesség</i> 	9			9
Az EU döntési procedúrájának és struktúrájának megváltoztatása (Európai Parlament, Európai Tanács)	6			6
		Az Unió bővítési indokai eltérnek az állampolgárok felé kommunikálttal	6	6
Külpolitikai kérdésekben a tagországok közötti párbeszéd folyamatos fenntartása	4			4
Jó úton járunk	2			2
A jóléti államok ösztönzése, hogy csatlakozzanak az EU-hoz	2			2

● 5.5.2 Európa diplomáciai, katonai és kulturális szerepe a világban

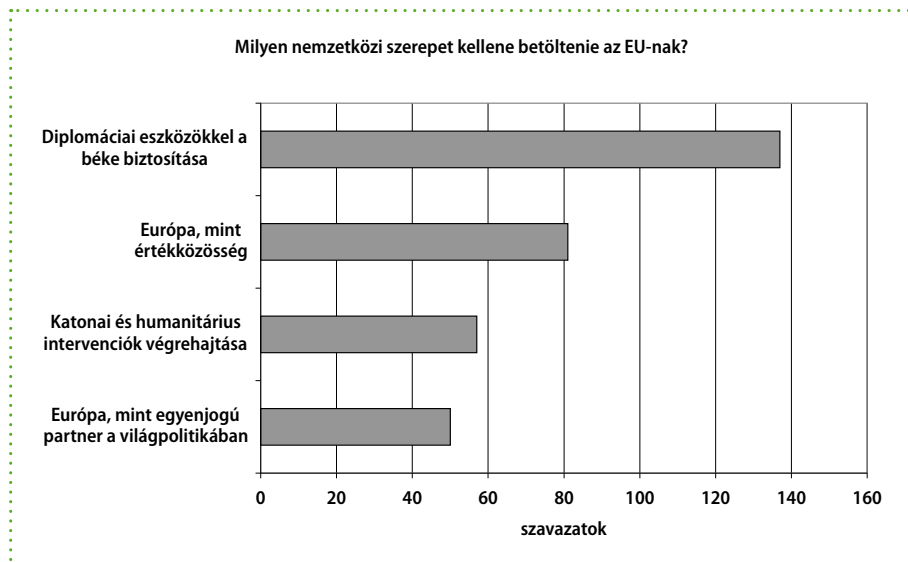
Ezen témakör keretén belül a résztvevők az Európai Unió nemzetközi szinten betöltendő szerepével foglalkoztak.

A budapesti és a berlini állampolgárok is egyetértettek abban, hogy nemzetközi szinten Európa legfontosabb feladata a béke fenntartása kell, hogy legyen. Ez nemcsak a jelenlegi konfliktusok megoldásában való közvetítői szerep vállalását kell, hogy jelentse, hanem olyan preventív intézkedések meghozatalát is, melyekkel elkerülhetők a jövőbeli konfliktusok. Ezzel kapcsolatban az Uniónak szorosabban kellene együttműködnie az ENSZ-szel. Továbbá a résztvevők azt is fontosnak találták, hogy az Európai Unió külpolitikájában egységes állásfoglalást képviseljen az európai érdekek hatékony érvényesítése érdekében. Ezáltal az EU önálló, kiegyensúlyozó szerepben léphetne fel világpolitikai szinten olyan nagyhatalmakkal szemben, mint az Egyesült Államok vagy Kína, anélkül hogy automatikusan ellenfelükké válna. Az EU egy békés, együttműködésen alapuló államközösséget kellene, hogy jelentsen, mely mintaképpül szolgál a világ más régiói számára. Így

egyre inkább az ezekre a közös értékekre támaszkodó közösséget kellene képviselnie.

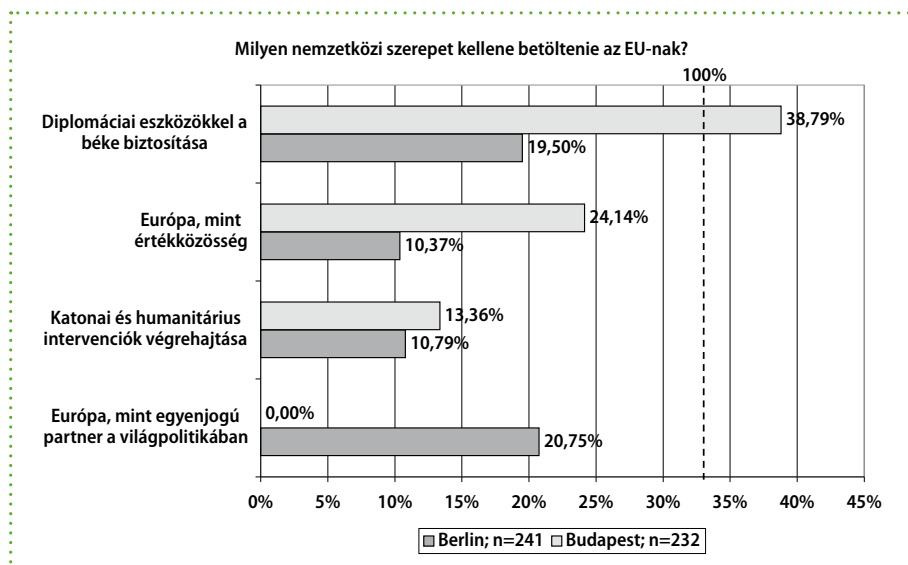
Az ezen témakörben megfogalmazott javaslatok alapján csak kisebb különbségek mutatkoztak a budapesti és a berlini zsűritagok véleménye között. Míg a budapesti zsűritagok az Európai Unió békefenntartó feladatát és a közös európai értékeket hangsúlyozták, addig a berlini résztvevők Európa nemzetközi szinten való önálló szerepvállalását emelték ki.

A következő diagramon a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

19. diagram: A kilencedik témakörben a négy legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a kilencedik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

20. diagram: A kilencedik témakör eredményeinek összevetése⁹

⁹ Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatai összefoglalásra kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A következő táblázat részleteiben mutatja a javasolt politikai intézkedéseket.

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
A konfliktusok kezelésében közvetítő szerep	22	Európa diplomáciai fellépése a béke biztosítása érdekében	90	137
Konfliktus megelőzés	13	Európának semleges szerepet kellene vállalnia, s a saját érdekeit diplomáciai eszközökkel előmozdítani		
Békefenntartás	12			
Értékközösség/ az európai sajátosságok, kultúra erősítése	25	A közös értékek és kultúra védelme	56	81
<ul style="list-style-type: none"> Az EU-nak egyértelműbben kellene értékközösségként mutatkoznia Az európai jellegzetességek erősítése 		A morális és kulturális európai értékek megőrzése közvetítése		
		Hosszú távon a kulturális sokszínűséget meg kell őrizni		
Katonai és humanitárius beavatkozások, de csak az ENSZ határozata alapján	20	Katonai szempontból az érdekek stabilizálása és az egységes uniós haderő felállításának megfontolása	31	57
A rendszer stabilizációjához való hozzájárulás (saját bevetési alakulat felállítása)	6			
Egységes európai külpolitikai fellépés	26			50
<ul style="list-style-type: none"> Az EU számára cselekvési kompetenciák meghatározása Egyenjogú partner a világpolitikában Ellenpólus az USA és Ázsia között Az Egyesült Államokkal szembeni külpolitika egyértelmű meghatározása 	16			
	8			
Európa, mint a békés egymás mellett élés példaképe	22			22
Az ellentétes nemzeti érdekek ellenére is együtt lehet működni				
A terrorizmus ellen való küzdelem	21			21
		Közös kutatóintézetek felállítása	16	16
		A közös külpolitikában a stratégia hiánya	14	14
Az állam és a vallás szétválasztása	13			13
		A klímaváltozás problémájának képviselete nemzetközi szinten	11	11
A fejlődő országok aktívabb támogatása	4	Aktív szerepvállalás és cselekvés annak tudatában, hogy felelősségünk van a világ kevésbé napos oldalán élők felé	5	9
Az EU-ban ne legyen egy vezető kultúra	8			8
A nukleáris fegyverek számának visszaszorítása	8			8

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Világszerte a szélsőjobb elleni küzdelem	7			7
		A közös külpolitika irányításában ne az anyagi, hanem az erkölcsi szempont legyen az elsődleges	6	6
Korrektebb világkereskedelem	4			4
		A nemzetközi bíróságok szerepének erősítése	3	3
A belső döntéshozatali folyamat meggyorsítása	3			3
Az Európa által képviselt kritériumok egyhangú meghatározása	2			2
A határozatok aktívabb átültetése/ alkalmazása	2			2

● 5.5.3 Bevándorlás az Európai Unióba

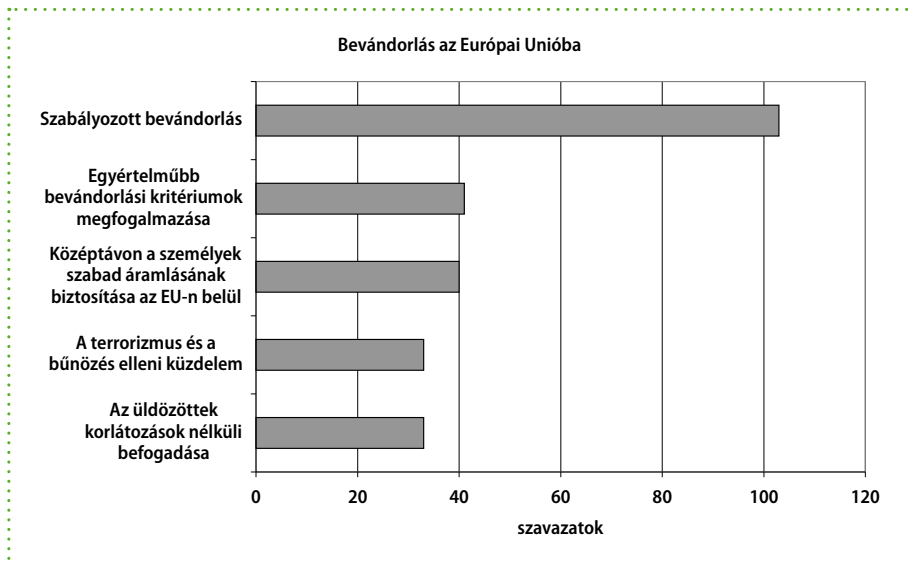
Ezen témakörön belül az Európai Unióba történő bevándorlás kérdéskörének megvitatására került sor.

A bevándorlás kérdésében jelentős különbségek mutatkoztak a berlini és a budapesti zsűri eredményei között. A német résztvevők többsége egy ellenőrzött bevándorláspolitikára szavazott, mely a hazájukban üldözött menekültek számára biztosítaná az Unióba történő bevándorlást. A más okból bevándorlási engedélyért folyamodók számára a berliniek az amerikai példát követve bevándorlási kvóták felállítását javasolják meghatározván, hogy az EU évente mennyi bevándorlót fogad be. A bevándorlók sikeres integrálódásának biztosítása érdekében a berliniek egy egységes európai keretrendszer kialakítását javasolják.

Budapesten a kis csoportos megbeszéléseknek lényeges elemét képezte a személyek szabad áramlásának lehetősége az Európai Unióban. A budapesti résztvevők középtávon a szabad munkavállalás és utazás megvalósítása mellett foglaltak állást. Továbbá ugyancsak a magyar zsűriükben merült fel a családegyesítés témaköre is. Ezen problémával kapcsolatosan a budapesti résztvevők egyértelmű szabályozások kidolgozását javasolták. Az Európai Unióba történő bevándorlással kapcsolatosan a budapestiek is hasonló véleményen voltak, mint a berlini zsűritagok. Ők is az ellenőrzött bevándorlást támogatták, de hangsúlyozták, hogy Európa külső határai ne legyenek teljesen zártak.

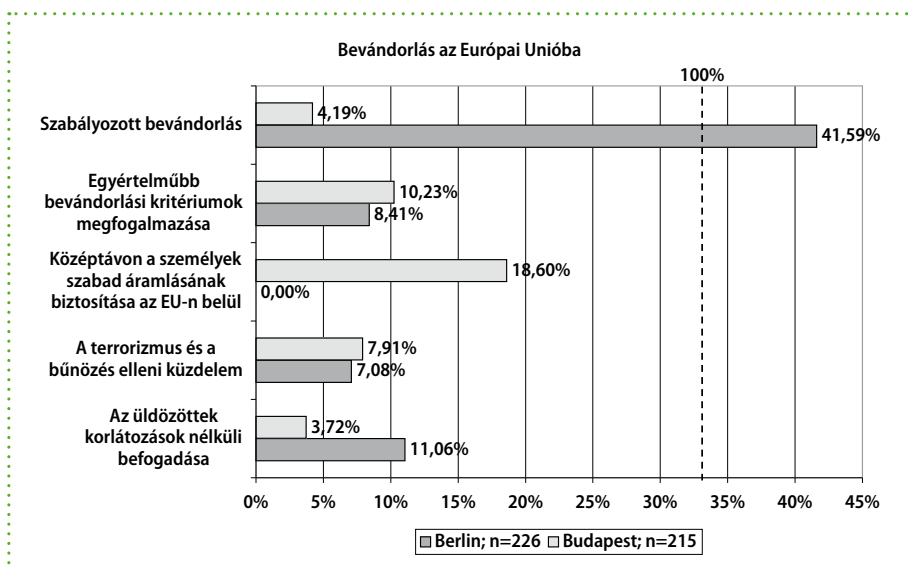

A következő diagramon az öt legtöbb szavazatot kapott javaslat látható:

21. diagram: A tizedik témakörben az öt legtöbb szavazatot kapott javaslat

A következő diagram a tizedik témakörben mutatja a szavazatok megoszlását a berlini és a budapesti zsűritagok véleménye alapján.

22. diagram: A tizedik témakör eredményeinek összevetése¹⁰

¹⁰ Mivel az egyes munkacsoportok hasonló javaslatai összefoglalásra kerültek, lehetséges, hogy egy-egy javaslatnál több mint 100%-os szavazati arány alakult ki.

A következő táblázat részleteiben mutatja a javasolt politikai intézkedéseket.

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
Kontrolált bevándorlás	59	Szabályozott bevándorlás	9	103
Bevándorlási kvóta meghatározása				
A külső határok áteresztőképességének korlátozása	35			
Bevándorlási kritériumok meghatározása	19	Standardizált bevándorláspolitiká	22	41
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bevándorlás csak törvényi szabályozás mellett</i> • <i>Befolyásoló tényezők: nyelv, foglalkozás, az „emberi erőforrásra” való igény</i> 				
		A személyek szabad áramlása az Európai Unióban	40	40
Az üldözöttek/menekültek korlátozások nélküli befogadása	25	A menekültek szabad bevándorlása az EU-ba	8	33
A terrorizmus és bűnözés elleni küzdelem	16	A büntetőjogi felelősségre vonhatóság egységes szabályozása a 27 EU-s tagországon belül	17	33
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Szigorúbb ellenőrzés a határokon</i> • <i>A bűnözők kiutasítása</i> 				
		Az EU külső határain a határellenőrzés egységesítése	26	26
A bevándorlók integrálódását elősegítő egységes európai keretfeltételek kidolgozása	25			25
Az integrálódást elősegítő politika bevezetése különösen a képzés, a nyelvtanulás és a politikai részvétel területein				
		Egyértelműbb szabályok kidolgozása a családegysítés, a nyugdíjkérdés és a munkavállalás területeit illetően	23	23
		Jobb képzési lehetőségek az EU-n belül: gyakornoki programokat kínáló hálózatok kiépítése		21
		Diplomák elfogadása az EU-n belül	8	
			13	
Az EU-ban a bevándorlók megoszlásarányának meghatározása a tagországok között	18			18
A bevándorlók egyenlő megoszlása az EU-n belül				
		Nyugati államok nyugdíjasai számára vonzóvá kellene tenni a Magyarországon való letelepedést	16	16

A berlini javaslatok	Szavazatok száma	A budapesti javaslatok	Szavazatok száma	Összes szavazat
A bevándorlás csökkentése érdekében közvetlen segítség nyújtása; fejlesztési programok kidolgozása a bevándorlók hazája számára	13			13
		Magyarország image-nek javítása az EU-n belül, hogy szívesebben fogadjanak	10	10
		Olyan társadalombiztosítási rendszer felállítása, mely a bevándorlókra is tekintettel van	9	9
Azonos szociális standardok meghatározása az összes tagországban	8			8
A menedékjog iránti kérelmet a küldő ország nagykövetségein kelljen igényelni	8			8
		Általános és középiskolai szinten EU-s diákcsere programok	5	5
		Kommunikáció és integráció (szomszédos ill. küldő-fogadó ország kölcsönös viszonya)	3	3
		Amennyiben hosszú távon a teljes belső átjárhatóság megoldhatatlan feszültségeket szül, az ellenőrzés fenntartása a határokon	1	1

● 5.5.4 Összegzés

A „Bevándorlás és Európa szerepe a világban” kiemelt témakörben a magyar és a német állampolgári zsűrik eredményei meglehetősen homogénnek tekinthetők. Mind Budapesten, mind Berlinben egy jobb és koordináltabb közös európai külpolitikára szavaztak, mely során a tényleges döntéshozás joga azonban továbbra is az egyes tagállamokat illetné meg. Az EU bővítése kapcsán kialakult vitákra reagálva a résztvevők az EU további jövőbeli bővítését támogatták, ugyanakkor kiemelték az EU strukturális reformjának szükségességét a hatékony működőképesség fenntartása érdekében, továbbá a jövőbeli tagokkal szemben támasztott egyértelműbb csatlakozási kritériumok meghatározását is. Világpolitikai szinten az EU-nak békefenntartó és békeközvetítő hatalomként kellene fellépnie, mely célt azonban elsődlegesen diplomáciai úton érje el. Ugyanakkor emberéleteket veszélyeztető katasztrófák esetén az EU katonai beavatkozása is mérlegelendő. Így merült fel javaslatként az „európai hadsereg” felállítása.

Amint már az előzőekben bemutatásra került, a bevándorlás témakörével kapcsolatban nagyon különböző eredmények születtek. A berlini résztvevők főként a szabályozott bevándorlás lehetőségeit vitatták meg, mely az üldözött menekültek számára biztosítaná a betelepülést, ugyanakkor korlátozná a más

okból történő bevándorlók számát. Berlinben egy másik fontos vitatémaként az Európai Unión belüli integrációs politika javítása szolgált, a sikertelen beilleszkedés okozta társadalmi feszültségek elkerülése érdekében. A budapesti zsűritagok számára ugyanakkor az EU-n belül a személyek szabad áramlásának biztosítása kapott nagyobb jelentőséget. A résztvevők ezen jog középtávon való korlátlan megvalósulása mellett emeltek szót. Az EU-ba történő bevándorlással kapcsolatban ugyanakkor hasonló szempontokat emeltek ki, mint a berlini résztvevők.

Az eltérő eredmények Magyarország és Németország politikai helyzetéből adódtak. Németország a Schengeni Egyezmény tagjaként teljes mobilitást élvez, míg a 2004 májusában az Európai Unióhoz csatlakozó tíz tagállamhoz hasonlóan, a magyar állampolgárok szabad áramlása sem valósult még meg teljes mértékben. Különösen a külföldi munkavállalás lehetősége korlátozott a magyar munkavállalók számára. Így nem csoda, hogy Magyarországon ez a téma nagyobb jelentőséggel bír a mindennapi politikában, mint Németországban. Mivel több menekült választja célországként a fejlettebb Németországot, így érthető, hogy az ottani állampolgári zsűrin inkább a sikertelen integráció negatív következményei kerültek hangsúlyosabban megvitatásra.

● 6 Összefoglalás

A Berlinben és Budapesten véletlenszerűen kiválasztott polgárok az intenzív viták során a már sok helyen leírt, nyitott, ökológikus és szociális Európa mellett foglaltak állást. Az eredmények rendkívül jelentősek, ugyanis nagy Európa szkepszist tükröző klasszikus megkérdésektől és szavazásoktól eltérően megmutatkozott az, hogy ha a meghívott polgároknak van elég idejük megvitatni egymással a felmerülő problémákat, akkor olyan Európa mellett foglalnak állást, mely nyitott a bevándorlásra, sőt lehetővé teszi a bővítést is, jelentősen támogatja és védi a fiatal családokat, tovább erősíti környezetvédelmi és technológiai orientációját egy olyan ambiciózus cél érdekében, mely ugyanakkor csak nagy erőfeszítések árán érhető el. Bár egyelőre ez továbbra is csak álom, mindazonáltal egy ilyen Európa széleskörű elfogadást élvezne.

Az állampolgári zsűri eredményeiből a további európai szintű politikai döntéshozás számára világos következtetések adódnak:

1. Az ECC „Hallatjuk a Hangját!” elnevezésű projekt folytatásaként az Európai Unió 27 tagországa állampolgárai által megfogalmazott ötleteket és elképzeléseket a közös európai szakpolitika kialakítására irányuló kezdeményezésekként kellene figyelembe venni mind a nemzeti, mind az európai szintű politikában.
2. Az állampolgári zsűriken megfogalmazott látványosan Európa-barát európa-politikai elképzelések intenzivitást sürgetnek, melyeket széles körben kellene ismertté tenni és tovább vitatni. Ez sikeresen valósult meg az ECC projekt során. A jövőbeli politika érdeke kell, hogy legyen az állampolgárokkal való dialógus fenntartása és fokozása.

Ahogy az eredményekből világossá válik, a témák nagy komplexitása és különbözősége ellenére a résztvevőknek sikerült a kérdéseket alaposan megvitatni, illetve megoldásorientált javaslatokat tenni a jövőbeli politikához. Az egyes tématerületeken megfogalmazásra került különböző eredmények ellenére – melyek az eltérő nemzeti háttérből adódhatnak – egy egységes tendencia ismerhető fel az eredményekben. A résztvevők egy olyan Európa mellett érveltek:

- mely a jövőben erősebben kötelezi el magát a környezetvédelem mellett. Különösen az energiapolitika területén figyelhető meg jelentős elköteleződés az alternatív energiaforrások, mindenekelőtt a megújuló energiátípusok iránt. A résztvevők jelentős hangsúly fektettek a kutatás elősegítésének fontosságára ezen a területen.

- mely támogatja a családokat. A résztvevők különösen a munkapiac rugalmassá tételét emelték ki, hogy a családi élet és a munkavégzés minél jobban összeegyeztethetővé váljon. Továbbá az egészségügyi rendszerben olyan preventív intézkedések mellett érveltek, melyek tartósan csökkentik a költségeket ezen a területen.
- mely nemzetközi szinten önálló szerepet tölt be, és az Egyesült Államok valamint Kína mellett egyenértékű szereplőként lép fel. A résztvevők egy olyan Európa megvalósulását támogatták, mely a békefenntartó intézkedések során a diplomácia szerepét helyezi előtérbe. Az állampolgárok az Európai Unió jövőbeli bővítése mellett foglaltak állást, ugyanakkor hangsúlyozták, hogy az EU működőképességének megőrzése érdekében szükség van a fennálló struktúra reformjára. Az EU-ba történő bevándorlással kapcsolatban a résztvevők egy nyitott Európa mellett szavaztak, de kiemelték a bevándorlás szigorúbb ellenőrzésének szükségességét is.

A 4.4-es, az állampolgári zsűrik értékeléséről szóló részből kitűnik, hogy a résztvevők rendkívül pozitívan értékelték a rendezvényt. Ez egybeesik a moderátorok megfigyeléseivel, akik a rendezvény során az állampolgárok nagy motiváltságáról számoltak be. A polgárok között fennálló korkülönbség és a résztvevők különböző társadalmi háttere a viták során jelentős előnyt jelentettek, mivel ezáltal az adott kérdéskörrel kapcsolatban különböző nézőpontok kerülhettek figyelembevételre. A legtöbb polgár az állampolgári zsűriben való részvételt ismeretei gazdagításaként fogta fel, mivel korábban ilyen intenzitással még nem foglalkoztak ezekkel az európai szintű kérdéskörökkel. Rendkívül pozitív visszajelzések fogalmazódtak meg a munkacsoportokat illetően is, sok résztvevőt lepett meg ugyanis a felettebb konstruktív munkalétkör kialakulása. A berlini és a budapesti zsűritagok is egyetértettek abban, hogy az állampolgári zsűri módszerét gyakrabban kellene alkalmazni nemcsak európai szintű kérdésekben, hanem más összefüggésekben egyaránt.

● Impressum

Auftraggeber:

King Baudouin Foundation
rue Brederodestraat 21, B-1000 Brussels – BELGIEN
Dieses Projekt wurde im Rahmen der Plan D-Initiative durch die Europäische Kommission DG Communication kofinanziert.

Projektmanagement und Umsetzung

IFOK GmbH – Institute for Organisational Communication
rue de l'Industrie 4, B-1000 Brussels – BELGIEN
Felix Oldenburg

Unabhängiger Durchführungsträger und Herausgeber

nexus Institut für Kooperationsmanagement und
interdisziplinäre Forschung e.V.
Dr. Hans-Liudger Diemel
Otto-Suhr-Allee 59, D-10585 Berlin
Fon: +49 (0)30 318 054 63
Fax: +49 (0)30 318 054 60
email: mail@nexus-berlin.com

Projektleitung:

Dr. Hans-Liudger Diemel

Kooperationspartner in Berlin:

Bezirksamt Steglitz-Zehlendorf von Berlin
Abteilung Bildung, Kultur, Sport und Bürgerdienste
Schloßstraße 80, 12165 Berlin

Kooperationspartner in Budapest:

Budapest University of Technology and Economics
Műegyetem rkp. 3–9, H-1111 Budapest – Hungary

Magyar Euro-atlanti Társaság
Üllői út 119, H-1091 Budapest – Hungary

Verfasser:

Nicolas Bach, M.A.
Dr. Hans-Liudger Diemel

Übersetzung:

Ungarisch: Katalin Kelen
Englisch: Eric Green

Layout und Satz:

Dirk Böing, Berlin

Druck:

Westkreuz-Druckerei Ahrens KG Berlin/Bonn
Töpchiner Weg 198/200, 12309 Berlin

nexus

*Institut für Kooperationsmanagement
und interdisziplinäre Forschung e.V.*

Dr. Hans-Liudger Diemel

Otto-Suhr-Allee 59

D- 10585 Berlin

Fon: +49 (0)30 318 054 63

Fax: +49 (0)30 318 054 60

email: mail@nexus-berlin.com